

Uitgegeven door de Provincie West-Vlaanderen
Brugge, 2005

Beleidsplan voor

Land- en Tuinbouw

2005-2010

Goedgekeurd door de provincieraad van West-Vlaanderen
op ????????? 2005

I N H O U D

Inleiding

- 1 Een land- en tuinbouwbeleidsplan voor 2005-2010
- 2 Het proces
 - 2.1 De opbouw van het document
 - 2.2 Overleg en participatie
- 3 De provincie als kennispartner en regiobestuur
- 4 Het land- en tuinbouwbeleidsplan 1999-2004: een terugblik

Deel 1 ■ situering

- 1 Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen
 - 1.1 Bodem en bodemgebruik in West-Vlaanderen
 - 1.2 De West-Vlaamse productie
 - 1.2.1 Veehouderij
 - 1.2.2 Teelten
 - 1.2.3 Verbrede landbouw
 - 1.2.4 Biolandbouw
 - 1.3 Landbouw en regio's
 - 1.4 Sociaaleconomische betekenis van de land- en tuinbouw
 - 1.4.1 Tewerkstelling
 - 1.4.2 Omzet en bruto toegevoegde waarde
 - 1.4.3 Opvolging
 - 1.4.4 Investeringsen
 - 1.4.5 Groei en specialisatie van de bedrijven
 - 1.4.6 Inkomen uit land- en tuinbouw
 - 1.5 Landbouw en milieu
 - 1.5.1 Algemeen
 - 1.5.2 Landschap en biodiversiteit
 - 1.5.3 Beheersovereenkomsten
 - 1.5.4 Grondwater
 - 1.5.5 Dierlijke mest: productie, afbouw en verwerking
 - 1.5.6 Nitraten in het oppervlaktewater
 - 1.6 De West-Vlaamse land- en tuinbouw in zijn maatschappelijke context

- 2 Toelevering, handel en verwerking
 - 2.1 Algemeen
 - 2.2 Toelevering
 - 2.3 Handel in en verwerking van land- en tuinbouwproductie
- 3 Overheden, belangrijk voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw
 - 3.1 Een overzicht
 - 3.1.1 De Europese Unie
 - 3.1.2 De Federale overheid
 - 3.1.3 De Vlaamse overheid
 - 3.1.4 De Provinciale overheid
 - 3.1.5 De gemeenten
 - 3.1.6 De polders en wateringen
 - 3.2 De provinciale organisatie inzake land- en tuinbouw
 - 3.2.1 Het POVLT
 - 3.2.2 Gebiedsgerichte werking land- en tuinbouw
 - 3.2.3 Sectie landbouw-visserij
 - 3.2.4 Provinciale tuinbouwschool
- 4 Landbouw in de Europese context
 - 4.1 Het gemeenschappelijk landbouwbeleid
 - 4.1.1 Aanpassing aan veranderde tijden
 - 4.1.2 Aanleiding tot de wijziging van het GLB
 - 4.1.3 Agenda 2000
 - 4.1.4 Mid Term Review
 - 4.1.5 De uitdaging van de uitbreiding
 - 4.2 Situering van de Belgische landbouw in de Europese context
- 5 Samenvatting: de West-Vlaamse land- en tuinbouw in vogelvlucht

Deel 2 | Sterkte-zwakteanalyse

- 1 Sterkten of troeven
- 2 Zwakten
- 3 Kansen
- 4 Bedreigingen

Deel 3 | Uitdagingen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw

Deel 4 | Visie en Missie

- 1 Visie
- 2 Missie

Deel 5 | Strategische doelstellingen

Inleiding

- 1 Onderzoek en voorlichting
- 2 Rationeel beheer van productiemiddelen
- 3 Innovatie, diversificatie en verbreding
- 4 Kwaliteit
- 5 Relaties
- 6 Communicatie
- 7 Welzijn en veiligheid
- 8 Coherente werking

Deel 6 | Tot slot: middelen en uitvoering

- 1 Uitvoering en opvolging
- 2 Mensen en middelen

Bijlagen

- 1 Suggestienota aan de hogere overheid
- 2 De opmaak van een jaar- of actieprogramma
- 3 Lijst van gebruikte afkortingen

V O O R W O O R D

Het is voor mij een eer en een voorrecht om dit provinciaal beleidsplan voor land- en tuinbouw 2005-2010 aan u voor te stellen.

Er is hard aan gewerkt, net zoals er in onze West-Vlaamse land- en tuinbouw hard gewerkt wordt. Is dit niet één van de kenmerken van de West-Vlamingen? Niet voor niets kozen we voor onze communicatiecampagnes onder meer de slogan 'Ondernemen. Het zit in ons.'

De West-Vlaamse land- en tuinbouwers getuigen al decennia lang van een sterke ondernemingszin. Deze was ook nodig en ook voor de toekomst blijft ondernemerschap meer dan ooit een niet te missen eigenschap, want land- en tuinbouw staan voor grote uitdagingen. Ontwikkelingen op lokaal, regionaal, Europees en mondiaal niveau bepalen in belangrijke mate de evoluties in de West-Vlaamse land- en tuinbouw. Zowel de institutionele als de maatschappelijke context veranderen snel. Land- en tuinbouw bedrijven in een dergelijk klimaat is niet evident en vraagt een grote flexibiliteit.

Deze flexibiliteit wordt ook verlangd van het provinciale beleid op het vlak van land- en tuinbouw. Het provinciale beleid engageert zich om samen met de sector en vele andere partners een antwoord te zoeken op de talrijke uitdagingen waar de sector voor staat. Het provinciebestuur kan onmogelijk alle antwoorden aanreiken. Toch ben ik ervan overtuigd dat de provincie een bijzondere plaats inneemt als intermediair bestuur. De provincie kan een unieke speler zijn in het grote raamwerk waarbinnen de land- en tuinbouw functioneert. Het provinciebestuur treedt op als een kennispartner en als regiobestuur.

Land- en tuinbouw is belangrijk in en voor de provincie West-Vlaanderen. We willen dit ook bestendigen voor de toekomst. Land- en tuinbouw vervullen een brede waaier aan taken. Dit gaat van voedselvoorziening, over een belangrijke economische betekenis tot het invullen van heel wat maatschappelijke verwachtingen. Dit vergt voor de toekomst een duurzame ontwikkeling van de sector.

De rol van de provincie richt zich op het creëren van gunstige voorwaarden en het aanbieden van de nodige ondersteuning voor deze toekomstgerichte uitbouw van de sector. Dit is een hele uitdaging. Dit beleidsplan wil dan ook heel concreet invulling geven aan deze uitdaging. Het beleidsplan is op heel wat punten vrij ambitieus. Dit mag en moet ook. In het verleden heeft de provincie aangetoond dat we op verschillende punten het verschil kunnen maken. Daarom heb ik ook het volste vertrouwen dat we de uitdagingen die in het beleidsplan vervat zijn, zullen kunnen waarmaken.

Ten slotte rest mij nog een woord van dank. Heel wat mensen hebben mee nagedacht over en geschreven aan dit beleidsplan voor land- en tuinbouw. Enkel door de inbreng en de inzet van deze ruime groep mensen kon dit beleidsplan worden wat het geworden is, en kan het bogen op een ruim draagvlak.

Gabriël Kindt
Gedeputeerde voor land- en tuinbouw

**Inleiding tot
het landbouwbeleidsplan
2005-2010**

1 Een land- en tuinbouwbeleidsplan voor 2005-2010

Het vorige landbouwbeleidsplan werd vastgesteld in de provincieraad van 29 april 1999 voor een periode van 5 jaar. Het beleidsprogramma 2001-2006 'Respect voor West-Vlaanderen' vermeldt de opmaak van een beleidsnota land- en tuinbouw (2005-2010). Op 17 februari 2005 gaf de bestendige deputatie opdracht tot de opmaak van een land- en tuinbouwbeleidsplan voor een nieuwe periode van 5 jaar. Het voorliggende document is de invulling van deze opdracht.

Dit beleidsplan tekent het kader voor de concrete invulling van het provinciaal land- en tuinbouwbeleid voor de komende 5 jaar. Er wordt niet met zeer concrete acties gewerkt. Elk jaar opnieuw zal er een actieprogramma uitgewerkt worden, gekoppeld aan de opmaak van de begroting. Deze opeenvolgende actieprogramma's zullen vorm geven aan de uitwerking van dit land- en tuinbouwbeleidsplan.

2 Het proces

2.1 De opbouw van het document

Het landbouwbeleidsplan bestaat uit 6 delen:

1. Situering
2. De SWOT-analyse (sterkte-zwakteanalyse)
3. Tien uitdagingen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw
4. Visie en missie
5. Acht strategische doelstellingen
6. Slot: middelen en uitvoering

Deze zes delen worden voorafgegaan door deze inleiding. Na deel zes volgen de bijlagen met de 'Suggestienota aan de hogere overheid' en 'De opmaak van een jaar-of actieprogramma' als belangrijkste onderdelen.

De situering probeert op een overzichtelijke manier een basis te leggen voor de verdere inhoud van het document. Deze situering kan hier onmogelijk volledig zijn. Het is vooral de bedoeling om voor de elementen uit de SWOT en de strategische doelstellingen te kunnen terugvallen op deze inleidende situering.

Voor de opmaak van de SWOT-analyse werd, naast de inhoud van de situering, ook gebruik gemaakt van elementen uit SWOT-analyses van regio-specifieke documenten, gekoppeld aan een uitgebreide reflectie hierover. Op deze manier werd geprobeerd om de rijke ervaring die bestaat bij heel wat ingewijden te valoriseren.

Deze SWOT-analyse brengt op een kernachtige manier de sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen in kaart en diende als vertrekpunt voor het definiëren van 10 uitdagingen waar de West-Vlaamse land- en tuinbouw voor staat. Deze oefening werd breed opgevat, hoewel er ook een aantal typisch provinciale bekommernissen in terug te vinden zijn. Het zijn uitdagingen waar de provincie in meerdere of mindere mate kan aan werken.

Verder werden de visie en de missie in ruim overleg geformuleerd. De visie combineert zowel een te verwachten als een gewenst streefbeeld van de West-Vlaamse land- en tuinbouw. De missie geeft aan hoe de provincie West-Vlaanderen zich wil positioneren binnen deze visie.

Het voorgaande heeft uiteindelijk uitgemond in het formuleren van 8 strategische doelstellingen. Deze strategische doelstellingen geven aan hoe men vanuit het provinciale beleid wenst bij te dragen tot het realiseren van de tien uitdagingen. Dit alles binnen het kader van de vooropgestelde visie en de missie.

Hierbij hoort de belangrijke kanttekening dat dit plan best wel ambitieus mag zijn, maar ook zijn beperkingen kent. Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen en Vlaanderen is aan een evolutie onderworpen, die ook Europees en op mondiaal vlak wordt aangestuurd.

2.2 Overleg en participatie

Bij de opmaak van het plan waren participatie en overleg twee belangrijke elementen. Zowel internen als externen werden bij het proces betrokken. Dit kreeg zijn vertaalslag in de oprichting van een kerngroep, een leescommissie, thematische werkgroepen en in de organisatie van intern en extern overleg.

De coördinatie, de opmaak en de eindredactie van het landbouwbeleidsplan waren in handen van het kabinet van de gedeputeerde voor land- en tuinbouw.

Bij aanvang van het proces werd een kerngroep opgericht, met als opdracht de opmaak van het plan op de sporen te zetten, op te volgen en over de voortgang te waken. Deze kerngroep bestond uit vier mensen uit de eigen provinciale landbouwwerking.

De leescommissie stond in voor de tussentijdse en eindevaluatie van het geleverde werk. Er werd vooral gefocust op inhoud en haar taak vertaalde zich heel concreet in het aanbrengen van correcties en het suggereren van aanvullingen, verbeteringen.... De leescommissie bestond uit de kerngroep met daarnaast vertegenwoordigers van landbouworganisaties, de ALT, de staf van het POVLT, het provinciaal plattelandloket, de Dienst Economie en een aantal externe deskundigen. De samenstelling van deze leescommissie was vooral landbouwgericht, niettegenstaande ze uitgebreid werd met medewerkers van het plattelandloket en de Dienst Economie. Ook de stafvergaderingen van het POVLT en het overleg van de gebiedsgerichte werking landbouw werden gebruikt als platform voor tussentijdse reflectie.

De tien geformuleerde uitdagingen gaven aanleiding tot het oprichten van vijf thematische werkgroepen. Deze bogen zich over de vraag hoe het provinciale landbouwbeleid invulling kon geven aan deze uitdagingen. Deze werkgroepen kenden een zeer diverse samenstelling en brachten deskundigen rond het betrokken thema samen. Ook deskundigen uit andere betrokken beleidsdomeinen maakten hiervan deel uit.

Tussentijdse rapportering gebeurde ook aan de managementteams Leefomgeving en EEG en de werkgroep Platteland.

Op basis van de ontwerp teksten werd er een ruime overlegronde opgestart. Intern betrof dit het interdienstenoverleg (inclusief de werkgroep platteland), de staf van het POVLT, het

regio-overleg in de streekhuizen, het interkabinettenoverleg, het bestuurscomité van het POVLT en ten slotte ook bilateraal overleg met verschillende diensten. Extern gebeurde er evenzeer een bevraging. Hiertoe werden de provinciale landbouwkamer en de algemene vergadering van Proclam vzw bevestigd. Ook de externe deelnemers in de leescommissie, de thematische werkgroepen en de werkgroep Platteland stonden hiervoor in.

3 De provincie als kennispartner en regiobestuur

De inzet van de provincie West-Vlaanderen op het vlak van land- en tuinbouw kadert in de algemene provinciale missie. Hierin onderscheiden we twee belangrijke elementen, namelijk 'de provincie als regiobestuur' en 'de provincie als kennispartner'. Deze twee kernelementen zijn dan ook terug te vinden in de opmaak van dit beleidsplan voor land- en tuinbouw.

De provincie kent al een lange traditie om de land- en tuinbouwsector te ondersteunen als kennispartner. Kennisopbouw en kennisverspreiding zijn hierbij essentieel. Kennisopbouw gebeurt niet alleen door praktijkgericht onderzoek, maar ook door het functioneren in een ruim netwerk. Zo kan er een beroep gedaan worden op kennis die op andere plaatsen werd opgedaan.

Als we het over kennisverspreiding hebben, dan spreken we over adviseren, informeren en voorlichten. Dit zijn klassieke termen, maar steeds meer zal hiervoor gebruik gemaakt worden van de nieuwe communicatietechnieken. De eerste doelgroep van deze kennisverspreiding wordt gevormd door de land- en tuinbouwers, maar ook door hun organisaties en structuren en tenslotte ook andere overheden.

De thema's waarrond er kennis opgebouwd en verspreid wordt, zijn uiteraard aan evolutie onderhevig. Terwijl er vroeger vooral gefocust werd op plantaardige (en dierlijke) productie, komen daarnaast nu ook nieuwe thema's aan bod, zoals bijvoorbeeld: verbreding, land-schapszorg, bio-energie, water in land- en tuinbouw. Ook rond beleidsmatige aspecten profileert de provincie zich als kennispartner. Voorbeelden in dit verband zijn de milieudatabank en de geplande monitoring van land- en tuinbouw in West-Vlaanderen.

Aangezien de taakstelling van de hogere overheden een belangrijke verschuiving heeft ondergaan richting regelgeving, het instellen van financieringsmechanismen en het nagaan van de naleving hiervan, kan de provincie in zijn rol als kennispartner een bijzondere plaats innemen.

Inzake de rol van de provincie als regiobestuur, moeten twee elementen worden vermeld: enerzijds de unieke rol van de provincie als intermediair bestuur en anderzijds de gebiedsgerichte aanpak. De provincie als intermediair bestuur heeft zijn troeven en zijn beperkingen. De provincie handelt op een bovenlokaal niveau, terwijl het toch nog voldoende 'dichtbij' is voor de land- en tuinbouwer en de sector als dusdanig. Zo stelt het provinciededreest dat een 'burgernabije uitoefening van de bevoegdheden' belangrijk is. Bovendien is het buitengebied een belangrijk actieterrein voor de provincie. Hier is land- en tuinbouw uiteraard een belangrijke activiteit.

Ook binnen dit land- en tuinbouwbeleidsplan is gebiedsgericht werken een belangrijk principe. De aanwezigheid van de gebiedsgerichte werkers voor land- en tuinbouw in de streekhuizen blijft belangrijk. Geïntegreerd werken en netwerking zijn hierbij zo'n beetje een handelsmerk. Ook het land- en tuinbouwbeleid is in belangrijke mate gebiedsgericht georiënteerd. Heel wat acties en uitdagingen vragen om een gebiedsgerichte invulling. Soms zal dit specifiek aangeduid staan in het document, maar niet steeds. Zo krijgt het onderzoek een regiospecifieke invulling door de keuze van proefplatforms in verschillende regio's. Dit is afgestemd op de verschillende landbouwstreken. Ook de aanpak van landbouwverbreding zal, naast een algemene provinciale invulling, een gebiedsgerichte vertaalslag krijgen. De aanduiding van verwevingsgebieden bij de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur zal zijn invloed hebben op land- en tuinbouw. Een specifieke benadering zal zich opdringen.

De gebiedsgerichte aanpak is zowel een methodiek als een organisatievorm. Beide zijn belangrijk voor de provincie West-Vlaanderen en zeker ook in dit land- en tuinbouwbeleidsplan.

4 Het land- en tuinbouwbeleidsplan 1999-2004: een terugblik

Het land- en tuinbouwbeleidsplan 1999-2004 was opgebouwd rond zeven doelstellingen of uitdagingen. Binnen deze doelstellingen werden een aantal concrete acties geformuleerd, naast heel wat beleidsprincipes.

De zeven doelstellingen waren:

1. Garanderen van de voedselvoorziening
2. De tewerkstelling behouden
3. Meewerken aan de intellectuele omkadering van land- en tuinbouw
4. Streven naar een evenwichtig samengaan van landbouw met natuur, milieu en andere functies als toerisme, recreatie, wonen...
5. Optimaliseren van het productiekader
6. Grensoverschrijdende acties
7. Uitbouw van de ondersteuning van het provinciaal landbouwbeleid

Wat betreft het garanderen van de voedselvoorziening werden er geen concrete acties geformuleerd, maar werd dit als een basisopdracht van de sector gezien. Hierbij werd er verwezen naar het Verdrag van Rome.

Inzake het behoud van de tewerkstelling werd er vooral ingezet op reconversie en diversificatie in functie van duurzaamheid. De sector heeft de voorbije jaren een hele weg afgelegd inzake duurzaamheid, reconversie en diversificatie. Deze beweging is nog volop aan de gang. De tewerkstelling kon evenwel niet behouden blijven en is er verder op achteruit gegaan. Toch heeft bv. landbouwverbreding wel voor nieuwe jobs gezorgd in de sector.

Op het niveau van de provinciale werking werden er een aantal instrumenten ingeschreven om reconversie en diversificatie in de sector te bewerkstelligen. Deze werden in belangrijke mate gerealiseerd, waardoor de sector op heel wat ondersteuning kon rekenen.

Verder was het ook de betrachting om de centrale rol van de provincie op het vlak van land- en tuinbouw te behouden. Uit de situering zal duidelijk blijken dat deze centrale rol nog steeds door West-Vlaanderen ingenomen wordt.

Om de toekomst van de veehouderij te verzekeren werd de bedrijfsadvisering uitgebouwd. Dit is uiteindelijk slechts gelukt in de melkveehouderij op projectmatige wijze. Voor de varkenshouderij bleek dit niet mogelijk te zijn vanwege de sterke ketenvorming. Hier kun je stellen dat de markt er zelf in voorziet.

Een aangepast tewerkstellingsinitiatief en de realisatie van een starterspakket voor intreders heeft de provincie niet (zelf) gerealiseerd. Het eerste is uitgevoerd in de schoot van een landbouworganisatie, het tweede bleek niet te kunnen binnen de Europese regelgeving.

De acties omtrent de intellectuele omkadering van de sector spitsten zich toe op het POVLT, het landbouwonderwijs, de naschoolse vorming en de ondersteuning van de lokale besturen.

De ondersteuning van de lokale besturen kreeg gestalte door de aanstelling van een aanspreekpunt voor landbouw (of landbouwambtenaar) binnen de gemeentelijke administratie. De vraag tot aanstelling werd gericht aan alle gemeenten. Op één na gingen alle gemeenten hierop in. Verder werd er vorming aangeboden. De werking kwam echter nooit op kruissnelheid.

De reorganisatie van de naschoolse vorming is niet kunnen gebeuren. Dit is Vlaamse materie, vandaar dat het moeilijk is om er als provinciale overheid greep op te krijgen. Wel werd Avowest ondersteund bij de bouw van zijn infrastructuur voor nascholing.

Op het vlak van de herstructurering van het landbouwonderwijs konden er geen concrete stappen gezet worden door de provincie. Op één na behoren alle scholen tot het vrije net. De tuinbouwschool van Kortrijk werd door de provincie overgenomen. Twee scholen bouwden hun werking af (stopgezet) en de andere scholen werden opgenomen in grotere scholengemeenschappen.

Centraal in deze doelstelling stond uiteraard het POVLT, dat verder werd uitgebouwd. Er werd een masterplan opgemaakt voor de renovatie van de campus van het POVLT. Dit is nu in volle uitvoering. In de structuur werden er geen grondige wijzigingen aangebracht. Het was wachten op de reorganisatie van het onderzoek door Vlaanderen en welke mogelijkheden er zich binnen dit kader zouden aandienen. Wel werd het POVLT voor diverse onderzoeksdomeinen erkend door Vlaanderen of zelfs aangeduid als leidende instelling. Inhoudelijk vielen er wel belangrijke verschuivingen te noteren. Er werd ingespeeld op nieuwe evoluties. Een belangrijke stap was ook het verkrijgen van de accreditaties.

De vierde doelstelling luidde 'Streven naar een evenwichtig samengaan van landbouw met natuur, milieu en andere functies als toerisme, recreatie, wonen...'. Om hieraan uitvoering te geven was men in belangrijke mate afhankelijk van andere diensten en overheden.

De acties vanuit landbouw spitsten zich toe op de problematieken inzake dierlijke mest, de werking van Proclam, landbouweducatie en de inkleding van land- en tuinbouwbedrijven in het landschap. Wat deze laatste actie betreft werden de activiteiten opgevoerd en

uitgebreid. Landbouweducatie kreeg een stevige basis met de aanwerving van de coördinator en de uitbouw van de bijbehorende werking. Ook Proclam werd verder ondersteund in zijn scharnierfunctie tussen de sectoren landbouw en milieu.

Op het vlak van de mestproblematiek is er vandaag nog een hele weg te gaan. De voorbije periode werd er wel aan deze weg getimmerd: er werd geïnvesteerd in onderzoek, begeleiding en beleidsondersteunend werk via respectievelijk het POVLT en het VCM.

Voor de optimalisering van het productiekader werd er in belangrijke mate gefocust op watervoorziening en waterbeheersing. Diverse initiatieven in deze zin kregen in de voorbije jaren gestalte, zoals de aanleg van waterspaarbekkens. Alhoewel de intentie ingeschreven stond om fusies van polders en watering door te voeren, heeft de provincie in deze zin geen initiatief genomen.

Inzake rationeel watergebruik in land- en tuinbouw werden er heel wat initiatieven genomen. Er is hierover een duidelijk bewustzijn bij land- en tuinbouwers gegroeid.

Op het gebied van grensoverschrijdende relaties werd er geïnvesteerd in nauwere contacten en grensoverschrijdende projecten, projecten met een streven naar een meer duurzame landbouw. Ook werd er gestreefd naar een betere afstemming en samenwerking met de andere provincies (onder meer via de VVP).

Op het vlak van het provinciale beleid kreeg de gebiedsgerichte werking landbouw finaal zijn invulling voor de regio Midden- en Zuidwest-Vlaanderen en de Sectie Landbouw-Visserij werd opgestart. De gegevensbank voor het provinciale landbouwbeleid werd enkel ingevuld voor de Westhoek.

Deel 1

Situering

In deze situering komen verschillende thema's aan bod. In eerste instantie proberen we de land- en tuinbouwsector zelf te situeren. We zoomen in op het bodemgebruik, de productie, landbouw en regio's, milieuaspecten, de sociaaleconomische betekenis en de maatschappelijke context. Vervolgens worden de toelevering, handel en verwerking beschreven om tenslotte aandacht te besteden aan de verschillende overheden, met een focus op de Europese context.

1 Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen

1.1 Bodem en bodemgebruik in West-Vlaanderen

Grond neemt als productiefactor een zeer belangrijke plaats in bij land- en tuinbouw. Geen enkele sector is zo afhankelijk van deze factor als land- en tuinbouw. Land- en tuinbouw beslaat dan ook een grote oppervlakte, of met andere woorden, land- en tuinbouw neemt veel ruimte in.

Kenmerkend voor West-Vlaanderen is dat een zeer groot aandeel van haar oppervlakte door land- en tuinbouw gebruikt wordt. In 2004 werd 70,1 % van de kadastrale oppervlakte van West-Vlaanderen door de land- en tuinbouw gebruikt (zie tabel 1). West-Vlaanderen neemt 15,5 % van het totale Belgische en 33,7 % van het Vlaamse landbouwareaal voor haar rekening. Dit maakt van onze provincie een zeer open en landelijke provincie. Hieraan gekoppeld zien we eveneens dat het buitengebied in zeer belangrijke mate door land- en tuinbouw ingenomen wordt.

TABEL 1: AREAAL IN GEBRUIK DOOR LAND-EN TUINBOUW IN 2004

	Kadastrale oppervlakte (ha)	Oppervlakte in land- en tuinbouwgebruik (ha)	% in land- en tuinbouwgebruik t.o.v. kadastraal
West-Vlaanderen	314.434	220.447	70,1
Vlaanderen	1.352.225	653.519	48,3
België	3.052.792	1.424.425	46,7

Bron: NIS

Het grote potentieel aan goede landbouwgronden ligt mee aan de basis van dit grote ruimteslag door de West-Vlaamse land- en tuinbouw.

1.2 West-Vlaamse productie

1.2.1 De veehouderij

In de evolutie van de veehouderij valt het verschil op tussen de rundveehouderij en de veredelingssector (varkens- en pluimveehouderij). (Zie tabel 2.)

Het instellen van het melkquotum (gekoppeld aan de gestegen melkproductie per koe) en de slechte economische resultaten bij mestvee deden het aantal stuks vee fors dalen. Dit heeft uiteraard zijn invloed op het teeltplan, waarbij het areaal grasland daalt (zie 1.2.2.). Ongeveer 32 % van de rundveestapel vinden we nu in West-Vlaanderen.

De varkens- en pluimveehouderij kende tot eind de jaren negentig een forse uitbreiding. Er kwam een knik in de evolutie omstreeks 1999-2000 voor varkens en in 2001-2002 voor pluimvee. De belangrijkste reden hiervoor was het mestbeleid. Het beleid van warme sanering (stopzettingsvergoeding), eerst voor varkens en vervolgens voor de volledige veehouderij, is uiteraard mee verantwoordelijk voor de dalende trend (voor meer details, zie 1.5.5).

De varkenshouderij kende een piek in 1999 met bijna 3,9 miljoen stuks. Ondertussen is de varkensstapel met ruim 17 % afgenomen. Dit is een trend die zich over heel Vlaanderen aftekent.

Veel West-Vlaamse bedrijven zijn vrij intensief en van het gemengde type: veeteelt, akkerbouwgewassen en tuinbouwteelten worden in mindere of meerdere mate met elkaar gecombineerd. Deze teelten zijn dan ook vrijwel over de hele provincie verspreid, met een aantal concentratiegebieden per specialisatie.

TABEL 2: DE VEESTAPEL IN WEST-VLAANDEREN

Diersoort	West-Vlaanderen (aantal stuks)				Aandeel West-Vlaanderen (%)	
	1985	1997	1999	2004	Vlaanderen	België
Paarden	4.329	3.715	4.234	4.751	23,4	15,5
Runderen	528.832	534.879	515.982	440.539	32,1	16,1
Melkvee	161.768	100.756	99.042	96.286	30,1	16,9
Varkens	2.679.989	3.688.348	3.859.248	3.195.038	53,3	50,3
Pluimvee	5.656.414	12.619.322	13.073.607	11.649.019	36,8	31,9
Vleeskippen	2.550.895	6.988.562	7.193.471	6.121.273	33,3	28,2

Bron: NIS, meitelling

1.2.2 Teelten

De kleine helft van het West-Vlaams landbouwareaal wordt nog steeds ingenomen door grasland en voedergewassen. Dit is weliswaar een daling (in 1997: 54,4 %), maar blijft toch nog hoog. Dit duidt toch wel op het blijvend belang van de (rund)veehouderij in West-Vlaanderen (zie tabel 3).

40 % van het landbouwareaal wordt bebouwd met de traditionele akkerbouwteelten. Dit is een constante ten opzichte van 1997. In het akkerbouwsegment doen zich wel een aantal verschuivingen voor. Het areaal granen, met onder andere wintertarwe, neemt weer toe, en de suikerbietenteelt neemt af in oppervlakte. Aardappelen nemen geen onbelangrijk aandeel voor hun rekening (10 % van het landbouwareaal). Voor bepaalde gebieden in West-Vlaanderen houdt dit een zeer nauwe teeltrotatie in, met een duidelijk gevaar voor bodemmoetheid.

Ten slotte wordt een kleine 9 % door tuinbouwteelten (vooral groenten) ingenomen, wat een toename ten opzichte van 1997 is met 15 % en ten opzichte van 1985 met 34 %. Deze toename is bijna helemaal toe te schrijven aan de uitbreiding van de groenteteelt. De toename voor niet-eetbare tuinbouwproducten is in absolute cijfers gering, maar is wel een verdubbeling van het areaal ten opzichte van 1985 (28 % t.o.v. 1997). Het gaat in belangrijke mate om boomkwekerij en sierteelt.

De totale oppervlakte aan serres (glas of grote plastieltunnels) in West-Vlaanderen bedraagt in 2004 492 ha, dit is 36 ha meer dan in 1997.

De totale oppervlakte in gebruik door land- en tuinbouw bedraagt 220.447 ha in West-Vlaanderen. De betaalde oppervlakte bedraagt 213.412 ha, daarnaast wordt 7.035 ha aangeduid als niet landbouwoppervlakte. Dit slaat op gebouwen, erven, wegen, beboste oppervlakte...

TABEL 3: GEBRUIK VAN HET WEST-VLAAMS LANDBOUWAREAAL

	Geteelde oppervlakte (ha) in West-Vlaanderen			% van totaal landbouwareaal in W-Vl	Verhouding tot analoog areaal in Vlaanderen
	1985	1997	2004	2004	2004
Weiden en grasland	89.444	81.743	74.303	31,8	32,3
Voedergewassen	24.842	34.890	32.653	15,3	28,1
Granen	41.816	38.463	44.268	20,7	31,5
Wintertarwe	22.657	28.510	29.132	13,7	40,6
Nijverheidsgewassen	22.146	16.946	19.623	9,2	42,0
Vezelvas	3.840	1.722	4.374	2,0	60,0
Suikerbiet	16.222	13.629	13.121	6,1	39,7
Tabak	470	327	347	0,2	99,5
Hop	554	273	195	0,1	93,4
Aardappelen	18.499	22.301	22.122	10,4	52,8
Groenteteelt	12.967	14.851	17.112	8,0	59,3
in open lucht	12.750	14.608	16.813	7,9	60,7
in serre	217	243	299	0,1	26,3
Fruiteelt					
in open lucht	283	438	472	0,2	2,9
in serre		13	30	0,0	11,5
Niet eetbare tuinbouwproducten	446	743	948	0,4	16,3
in open lucht	404	628	791	0,4	15,8
in serre	42	115	157	0,1	19,8
Diverse	1.853	4.207	1881	0,9	
Tot. beteelde opp.	212.286	214.582	213.412	100	33,7

Bron: NIS, meitelling

1.2.3 Verbrede landbouw

Landbouwverbreding heeft in West-Vlaanderen ruim ingang gevonden. Ongeveer 2000 (18 %) West-Vlaamse bedrijven doen aan de één of andere vorm van verbreding. Dit is gespreid over marktgerichte (12 %) en niet-marktgerichte vormen (6 %) van verbreding. Met marktgerichte vormen bedoelen we landbouwverbreding die een inkomen haalt uit de markt, bv. hoevetoeisme en verkoop van hoeveproducten. Niet-marktgerichte vormen zijn gebaseerd op overheidssteun, bv. zorg en beheersovereenkomsten voor natuur. De bedrijven met landbouwverbreding halen gemiddeld 15 % van hun inkomen uit deze verbredingsactiviteit. Bij 300 bedrijven ligt dit aandeel boven de 30 %.

De totale omzet gerealiseerd in landbouwverbreiding in West-Vlaanderen bedraagt 100-125 miljoen Euro, het totaal arbeidsinkomen bedraagt 20-25 miljoen Euro. Thuisverkoop en -verwerking leveren het belangrijkste aandeel hierin.

Landbouwverbreiding is goed voor 600-900 extra arbeidsplaatsen in West-Vlaanderen (of 5 % van het totaal aantal arbeidsplaatsen in de landbouw).

Land- of tuinbouwers die aan verbreding doen zijn jongere bedrijfsleiders of hebben een opvolger. Daarnaast blijkt dat deze bedrijven gemiddeld groter zijn en voornamelijk te situeren zijn in de sectoren tuinbouw, melk- en rundveehouderij of akkerbouw.

Het belangrijkste motief om te kiezen voor landbouwverbreiding is het verwerven van een aanvullend inkomen. Daarnaast spelen de feiten dat dit voldoening geeft, bijdraagt tot een positief imago van de landbouw en dat men op die manier ruimere sociale contacten verkrijgt ook een belangrijke rol (bron: Ruimte voor verbreding, 2004).

Het VLIF verleent steun voor vestiging en investeringen in land- en tuinbouw, ook voor diversificatie. Steun voor diversificatiemaatregelen komt toch relatief weinig voor: gemiddeld in 5,1 % van alle dossiers in Vlaanderen. Voor West-Vlaanderen is dit 6,3 %, Antwerpen scoort het laagst (3,6 %).

1.2.4 Biolandbouw

De biolandbouw blijft in Vlaanderen en West-Vlaanderen toch nog steeds een bescheiden gebeuren. De voorbije jaren kent zowel het aantal bedrijven als de oppervlakte onder biolandbouw een lichte daling. De kentering kwam er in 2002, het Vlaamse areaal is sindsdien met 16 % gedaald, het aantal bedrijven met bijna 9 %.

TABEL 4: BIOLOGISCHE LANDBOUW IN VLAANDEREN EN WEST-VLAANDEREN IN 2004 (BRON VOLT)

	West-Vlaanderen	Vlaanderen	Aandeel W-VL. in Vlaanderen
Areaal bio (ha)	612	3219	19,0 %
Aantal bedrijven	56	231	24,2 %
% bio van de lbopp	0,29 %	0,51 %	
% biobedrijven	0,49 %	0,65 %	
Gem. opp. bedrijf (ha)	11,46	14,78	

Biobedrijven in West-Vlaanderen zijn kleiner dan gemiddeld in Vlaanderen, ook het relatieve aandeel van de biolandbouw in de West-Vlaamse landbouw is beperkter dan in Vlaanderen. Op 1 jaar tijd stopten 5 bioboeren in West-Vlaanderen en kwamen er 2 nieuwe bij. Het areaal daalde met 64 hectare.

In West-Vlaanderen is tuinbouw de belangrijkste sector in de biolandbouw (meer dan de helft van de bedrijven). Dit verklaart mee de gemiddeld kleinere oppervlakte van de West-Vlaamse biobedrijven. Opvallend is ook dat een vierde van de West-Vlaamse biobedrijven zich in het arrondissement Ieper bevinden.

Een belangrijk knelpunt in de biosector is het ontbreken van goede afzetstructuren. Ook de consumptie kende een dalende trend de voorbije jaren. Die lijkt vanaf 2005 gekeerd. (Bron: www.biotheek.be.)

Alhoewel de biosector achteruit gaat, blijft deze sector een belangrijk rol vervullen ten aanzien van de gangbare landbouw. Steeds meer duurzame landbouwtechnieken, die uitgetest en gehanteerd worden in de biosector, worden geïntroduceerd in de gangbare landbouw (bv. mechanische onkruidbestrijding).

1.3 Landbouw en regio's

Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen vormt geen uniform plaatje. Hoewel er een aantal duidelijk West-Vlaamse kenmerken te noteren vallen, is er ook differentiatie over de provincie.

Differentiatie is in de eerste plaats gekoppeld aan het bodemtype, wat in grote lijnen samenvalt met de landbouwstreken. Vanaf de Noordzee landinwaarts heeft men achtereenvolgens de duinen, de polders, de zandstreek, de zandleemstreek en de leemstreek. In elk van deze streken is het betreffende bodemtype dominant. Vroeger stond een bepaald bodemtype zeer duidelijk voor een bepaald type landbouw. Zo was er bijvoorbeeld een zeer scherp contrast tussen de landbouw in de polders en de zandstreek. Economische motieven, toenemende technische mogelijkheden en persoonlijke initiatieven en voorkeuren van de land- en tuinbouwers hebben ertoe geleid dat vandaag de differentiatie minder uitgesproken is dan vroeger. Toch blijven de historische evoluties nog steeds merkbaar in de hedendaagse productiestructuren en zullen er duidelijke verschillen blijven. Immers, nog steeds bieden zandleemgronden andere mogelijkheden dan bv. de kleigrond van de polders.

Een beknopt overzicht van de verschillende landbouwstreken:

- *De duinen*: Landbouwkundig weinig belangrijk.
- *De polders*: Afhankelijk van de bewerkbaarheid (soort klei, vochtgehalte, ligging van het perceel) vindt men in de polders vooral akkerbouw (granen, suikerbiet en aardappelen) en rundvee (polderweiden).
- *De zandstreek*: In deze streek overwegen de armere, zandige gronden. Door hun lichte textuur lenen zandige gronden zich tot het telen van primeurgroenten, mits er voldoende irrigatiemogelijkheden zijn. Grasland en maïs vormen het basisrantsoen van het talrijke rundvee. Tevens is de zandstreek het centrum van de intensieve varkenshouderij.
- *De zandleemstreek*: De vruchtbare en vlot bewerkbare zandleemgronden beslaan zowat de helft van West-Vlaanderen. Hier vindt men veelal de typisch gemengde bedrijven met een combinatie van akkerbouw, groenten en veeteelt. De intensieve veeteelt breidde er tot voor het MAP sterk uit. De West-Vlaamse zandleemstreek is ook het belangrijkste teeltgebied voor aardappelen in België en is ook zeer belangrijk voor de groenteteelt. In drogere periodes is irrigatie noodzakelijk voor het welslagen van deze teelten.
- *De leemstreek*: In het uiterste zuiden van West-Vlaanderen worden leembodems aangetroffen. Hier worden vooral akkerbouwgewassen geteeld.

Recente evoluties en differentiatie in de West-Vlaamse land- en tuinbouw werden en worden in belangrijke mate bepaald door nog andere factoren.

Onder impuls van de diepvriesindustrie, de REO-veiling, het praktijkgericht onderzoek en de voorlichting van het POVLT en de bedrijfseconomische voorlichting, groeide Roeselare en omgeving uit tot een van de grootste groentetuinen van Europa. Deze evolutie zet zich nu ook door in de zuidelijke Westhoek, onder andere door de inspanningen voor reconversie, die geleverd zijn onder het Europese 5b-programma.

Ook de invloed van andere sectoren heeft een verschillende ontwikkelingsdynamiek gegeven aan de land- en tuinbouw in de verschillende regio's van West-Vlaanderen.

In Midden-West-Vlaanderen heeft de land- en tuinbouw duidelijk beperkingen ondervonden van de verstedelijkingsdruk. Met andere woorden, ook andere sectoren (woningbouw, wegenbouw, industrie) maakten aanspraak op de beschikbare grond. Hierdoor konden de land- en tuinbouwbedrijven moeilijker in oppervlakte groeien. Dit heeft de keuze voor intensivering ook versterkt. In andere regio's werd land- en tuinbouw dan meer beïnvloed door initiatieven op het vlak van natuur, bijvoorbeeld door gewestplanwijzigingen met herbestemming van agrarisch naar natuurgebied. In de Westhoek daarentegen was de aanspraak op de ruimte veel minder groot. Dit is een positief gegeven, maar daardoor was het voor de sector minder noodzakelijk om aan reconversie te werken. Tot voor enkele jaren tekenden we in de Westhoek een minder grote dynamiek in de sector op, m.a.w. het aandeel van de traditionele sectoren was nog steeds groot. Nochtans, de landbouw in de Westhoek laat zich kenmerken door een betere opvolging van de bedrijven dan gemiddeld in West-Vlaanderen en eveneens een gemiddeld lagere leeftijd van de bedrijfsleiders.

Deze regio-specifieke differentiatie zal verder in kaart worden gebracht in het kader van de te ontwikkelen regiostrategie voor de regio's Westhoek, Brugse Ommeland en de Leiestreek.

1.4 Socio-economische aspecten van de land- en tuinbouw

1.4.1 Tewerkstelling

TABEL 5: AANTAL BEDRIJVEN EN TEWERKSTELLING IN WEST-VLAANDEREN

	1997	2004	Aandeel W-VL t.o.v. Vlaanderen (%)	Evolutie ('97-'04) W-VL (%)	Evolutie ('97-'04) Vlaanderen (%)
Aantal bedrijven	13.818	11.395	32,1	- 17,5	- 20,3
Voltijds uitgebaat	11.243	8.717	34,8	- 22,5	
Deeltijds uitgebaat	2.575	2.678	25,6	+ 4,0	
Totaal aantal arbeidskrachten	25.752	22.653	32,6	-12,0	-14,4
Waarvan bestendig	16.660	12.125	34,4	27,2	-26,1
Waarvan deeltijds	9.092	10.528	30,7	+15,8	+ 2,1
Gemiddelde bedrijfsoppervlakte	15,5 ha	18,7 ha		+ 20,6	+25,5

Bron: NIS, meittellingen

Bij de metelling van 2004 werden in West-Vlaanderen 11.395 land- en tuinbouwbedrijven geteld, dit is 17,5 % minder dan in 1997. De daling op Vlaams niveau zet zich evenwel sneller door. Opvallend blijft dat 35 % van de Vlaamse voltijds gerunde bedrijven zich in West-Vlaanderen bevindt, niettegenstaande een forse daling van het aantal bedrijven in deze categorie. Relatief gezien zijn er in West-Vlaanderen meer voltijds gerunde bedrijven dan in Vlaanderen.

De afbouw van het aantal arbeidskrachten in West-Vlaanderen gaat iets minder snel dan in Vlaanderen maar er is verhoudingsgewijs een grotere uitstoot van voltijdse arbeidskrachten. De tewerkstelling onder deeltijdse vorm is in West-Vlaanderen dan weer veel forser gestegen dan in Vlaanderen. Hebben we hier te maken met een inhaalbeweging ten opzichte van Vlaanderen?

Van het totaal aantal bedrijven wordt er slechts 6,2 % onder de vorm van een vennootschap uitgebaat.

In het totaal werken er 22.653 arbeidskrachten op de land- en tuinbouwbedrijven, dit is 4,5 % van de West-Vlaamse beroepsbevolking. Voor Vlaanderen is dit 2,6 %. Op land- en tuinbouwbedrijven werken er ook mensen onbezoldigd. Als we het aantal bezoldigde arbeidskrachten rekenen, dan gaat het om 19.431 personen, wat neerkomt op 3,9 % van de West-Vlaamse beroepsbevolking.

De tewerkstelling op land- en tuinbouwbedrijven slaat in hoofdzaak op de bedrijfsleider en zijn partner (16.932). Opvallend in West-Vlaanderen is dat de partner in grotere mate voltijds meewerkt op het bedrijf dan in de andere provincies van Vlaanderen.

1.4.2 Omzet en bruto toegevoegde waarde

De Vlaamse land- en tuinbouwsector realiseerde in 2003 een omzet (eindproductiewaarde) van 4.580 miljoen euro (Bron: EWBL, afdeling Monitoring en Studie). Veruit het grootste deel is voor rekening van de veeteeltproducten (57 %), gevolgd door de tuinbouw- (33 %) en akkerbouwproducten (10 %).

Berekeningen leren ons dat het West-Vlaamse aandeel hierin 1.600 à 1.750 miljoen euro bedraagt (ongeveer 36,6 %).

Van groot belang voor West-Vlaanderen is de veeteelt. Deze sector kent een hoog intermediair verbruik (alle producten en diensten die de landbouwer via handel of toelevering van buiten zijn bedrijf betreft om zijn productie te realiseren). Dit heeft op zijn beurt invloed op de bruto toegevoegde waarde.

In de primaire sector (visserij inbegrepen) werd er in 2003 in West-Vlaanderen een bruto toegevoegde waarde gerealiseerd van 830,2 miljoen Euro, dit is 35 % van het Vlaamse cijfer en 25 % van het nationale cijfer (Vlaanderen = 2.377,1; België = 3.328,6). Opvallend is hierbij dat er in Wallonië een bruto toegevoegde waarde van 951,5 miljoen euro gerealiseerd wordt, terwijl in West-Vlaanderen alleen al 830,2 miljoen euro. De intensiteit van de West-Vlaamse land- en tuinbouw is daar uiteraard niet vreemd aan (bron: Vlaanderen in cijfers 2005).

1.4.3 Opvolging

In de periode van 15 mei 2003 tot 15 mei 2004 registreerde het NIS 99 nieuwe bedrijfsleiders in West-Vlaanderen. Bij de bedrijfsleiders ouder dan 50 jaar blijkt 58,1 % zeker geen opvolger te hebben uit het eigen gezin (ouder dan 14 jaar). In de komende tien jaar zal er bijgevolg heel wat landbouwgrond van gebruiker veranderen. Dit zal in hoofdzaak ten goede komen van de bestaande bedrijven en resulteren in schaalvergroting.

1.4.4 Investerings

Een maat voor de investeringen in de sector is het aantal dossiers dat ingediend werd bij het VLIF. In 2004 werden er vanuit West-Vlaanderen 1.425 dossiers ingediend, dit is 35,3 % van alle Vlaamse dossiers. Dit vertegenwoordigt een investeringsvolume van 117 miljoen euro (of 36 % van het totale Vlaamse investeringsvolume).

Op het vlak van vestigingssteun komt de leidende rol van de provincie West-Vlaanderen nog sterker naar voor. 39 % van de vestigingsdossiers bij het VLIF zijn in West-Vlaanderen te situeren, berekend op het niveau van investeringsvolume betekent dit 42 %.

Van het totaalpakket aan investeringen (aangevraagd binnen het VLIF) is in Vlaanderen 10,8 % toe te schrijven aan de overname (vestiging) van een land- of tuinbouwbedrijf. Voor West-Vlaanderen is dit 12,5 %.

Hieruit kunnen we afleiden dat er in West-Vlaanderen meer geïnvesteerd wordt in land- en tuinbouw dan gemiddeld in Vlaanderen en ook duidelijk meer bij de overname van een bedrijf. Dit duidt op een hogere vitaliteit van de sector.

In West-Vlaanderen zijn drie vierde van de VLIF-dossiers te situeren in de landbouw, de overige in de tuinbouw. Op het vlak van investeringsvolume gaat het om respectievelijk 80 % en 20 %.

Deze cijfers duiden er ook op dat er nog steeds geïnvesteerd wordt in leefbare bedrijven, zij het bij de overname van een bedrijf of in de bedrijfsactiviteiten zelf. Het kan evenwel niet ontkend worden dat het aantal intreders in de land- en tuinbouw ook in West-Vlaanderen beperkt is.

1.4.5 Groei en specialisatie van de bedrijven

De kansen op uitbreiding van de bedrijfsoppervlakte zijn in West-Vlaanderen wel beperkter dan in Vlaanderen. Dit is uiteraard gekoppeld aan het feit dat het aantal bedrijven minder snel daalt in onze provincie (zie tabel 5). Toch is er ook in West-Vlaanderen een duidelijke tendens naar groei van de bedrijfsomvang. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte neemt toe met 20,6 % (in de periode 1997-2004). In Vlaanderen is dit 25,5 %.

Naast de mogelijkheden voor oppervlakte-uitbreiding, kan een bedrijf ook op andere manieren groeien, namelijk door intensivering, uitbreiding van het productievolume, diversificatie

en verbreding. Vanaf 2003 kunnen veeteeltbedrijven opnieuw groeien door de samenvoeging met een ander veeteeltbedrijf (dat zijn veeteeltactiviteiten dan moet stopzetten). Andere voorbeelden van intensivering zijn: intensievere teelten en tuinbouw (groenteteelt). Zo neemt het areaal groenten en sierteelt duidelijk toe in West-Vlaanderen (zie tabel 3). Deze verschillende 'groevormen' zijn in West-Vlaanderen duidelijk terug te vinden.

Intensivering gaat meestal ook gepaard met toenemende specialisatie. Een voorbeeld om dit te illustreren, is de evolutie van het gemiddeld aantal varkens per bedrijf. In 1997 telde West-Vlaanderen 5074 bedrijven met varkens. Gemiddeld telde elk bedrijf 727 varkens. In 2004 is het aantal bedrijven met varkens gedaald tot 3612. Het gemiddeld aantal varkens per bedrijf bedraagt dan 884.

Deze tendens naar schaalvergroting is geen puur West-Vlaams gegeven. In gans de Europese Unie zet deze trend zich door, soms op nog grotere, industriële schaal.

1.4.6 Inkomen uit land- en tuinbouw

Interessant is ook om de evolutie van het inkomen in land- en tuinbouw te bekijken. Tabel 6 geeft over de periode 1990-2003 een beeld van het arbeidsinkomen in de land- en tuinbouw in vergelijking met het vergelijkbaar inkomen gewonnen in de globale economie. Het landbouwarbeidsinkomen blijft gemiddeld duidelijk lager dan het vergelijkbaar inkomen buiten de sector. In de landbouw is er een licht stijgende trend over deze periode, maar dit volgt niet de vrij forse stijging van het vergelijkbaar inkomen, waardoor de kloof tussen beide steeds groter wordt. Dit is erg verontrustend. Deze situatie heeft verregaande gevolgen voor o.a. schoolkeuze van jongeren, investeringsbeslissingen, beslissingen tot bedrijfsvername, enzovoort.

Deze druk op het inkomen in de landbouw is aan veel factoren te wijten. Voorbeelden hiervan zijn het gewijzigd Europees landbouwbeleid (met slechts een gedeeltelijke compensatie van inkomensverliezen), investeringen voor bv. milieumaatregelen en dierenwelzijn (stijgende kosten bij gelijkblijvende prijzen), de vrijmaking van de wereldhandel, slechte prijsvorming in bepaalde sectoren...

TABEL 6: VERGELIJKING VAN HET ARBEIDSINKOMEN IN DE LANDBOUW EN IN HET GEHEEL VAN DE ECONOMIE

	Arbeidsinkomen per arbeidseenheid (in duizend euro, België)		
	1990	1997	2003
Landbouwarbeidsinkomen (1)	19,4	22,2	22,9
Vergelijkbaar inkomen (2)	21,1	30,0	33,9
Verhouding tussen (1) en (2)	91,94 %	74,00 %	67,55 %

Bron: CLE

1.5 Landbouw en milieu

1.5.1 Algemeen

In VRIND 2004/2005 wordt de eco-efficiëntie van de landbouw in Vlaanderen onder de loep genomen. Hierin wordt duidelijk gesteld dat de eco-efficiëntie in de Vlaamse landbouw steeds toeneemt. Met uitzondering van de erosieproblematiek dalen de belangrijkste vormen van milieudruk van de landbouw (terwijl de bruto toegevoegde waarde stijgt).

Op het vlak van energieverbruik werden er positieve resultaten geboekt. Terwijl het totale energieverbruik in Vlaanderen steeg met 37 % in de periode 1990-2003, daalde het in de land- en tuinbouwsector met 5 % (inclusief glastuinbouw).

De uitstoot van broeikasgassen daalde in diezelfde periode met 13 %. De verzurende emissies verminderden met 40 % ten opzichte van 1990. Deze emissies bestaan voor 83 % uit ammoniak afkomstig van stallen, mestopslag en het uitrijden van mest. In Vlaanderen is landbouw de belangrijkste producent van ammoniak. Dankzij de emissiearme toedieningstechnieken en de bouw van emissiearme stallen zal er op dit vlak nog verder vooruitgang geboekt worden.

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen schommelt van jaar tot jaar. Globaal is het gebruik tussen 1990 en 2002 met 15 % gedaald. De werkelijke milieudruk hangt echter niet alleen af van de hoeveelheid, maar ook van het type gewasbeschermingsmiddel. De druk op het waterleven vanuit de landbouw is in deze periode met de helft gedaald, in het bijzonder door het verbod op lindaan en parathion.

1.5.2 Landschap en biodiversiteit

Land- en tuinbouw is bij uitstek de activiteit in het buitengebied. Door de jaren heen heeft deze sector het landschap mee vorm gegeven. Het West-Vlaamse landschap is hoofdzakelijk een cultuurlandschap. Land- en tuinbouw zijn constant in evolutie en dit heeft ook zijn invloed op het landschap. In dit kader is bv. het dalend areaal grasland te situeren (zie tabel 3). Grasland heeft een hogere landschappelijke waarde dan de andere cultuurgewassen. Een daling van het areaal grasland beïnvloedt duidelijk de belevingswaarde van het platteland. Grasland biedt ook meer mogelijkheden voor kleine landschapselementen. MTR legt als randvoorwaarde voor Europese steun het behoud van het areaal permanent grasland op. Deze maatregel zou deze dalende trend een halt moeten toeroepen.

Ook instrumenten als ruilverkaveling hebben een grote rol gespeeld in de transformatie van het beeld van het platteland, in het bijzonder de ruilverkavelingen die volgens de 'oude' stijl werden uitgevoerd. In dit verband kunnen we spreken van nieuwe landschappen.

Het bestand akkervogels is een goede indicator voor de biodiversiteit in een landbouwgebied. Akkervogels maken gebruik van verschillende elementen uit het landelijk gebied, die vaak aan landbouw gerelateerd zijn. Ontbreken één of meerdere van deze schakels, dan komen deze vogels in de problemen.

Voor een aantal soorten wordt een sterk dalende populatie vastgesteld. Ten opzichte van 1970 merken we een drastische vermindering van de populatie van de patrijs, de veldleeuw-
werik, de graspieper, de zomertortel, de kneu, de geelgors en de grauwe gors. De cijfers
geven een daling van het aantal broedparen van 50 tot 90 %. De Kieviet en de gele kwik-
taart blijven ongeveer constant in aantal broedparen.

West-Vlaanderen is belangrijk voor de akkervogels, precies omdat land- en tuinbouw hier
zoveel ruimte in beslag nemen en ook letterlijk ruimte kunnen bieden aan deze akkervo-
gels.

Er zijn ook soorten die het goed doen. Het betreft niet-specialistische soorten die 's winters
goed overleven dankzij de overschotten van de maïsteelt, vooral dan maïskorrels: houtduif,
kauw, Turkse tortel, de exoten Canadese gans en nijlgans en lokale, halftamme grauwe
gans. Ook de zwarte kraai en de ekster doen het goed. Dat danken zij aan hun opportunisti-
sche levensstijl en brede voedselkeuze.

Het beeld is dus vrij divers. Toch zijn de soorten die zich moeilijker aanpassen aan de evolu-
ties in de land- en tuinbouw het sterkst bedreigd. (Bron: Instituut voor Natuurbehoud)

1.5.3 Beheersovereenkomsten

Inzake beheersovereenkomsten onderscheiden we de types die afgesloten worden door de
VLM enerzijds, en die die afgesloten worden door de ALT anderzijds.

De overeenkomsten afgesloten door de VLM slaan vooral op maatregelen ter ondersteuning
van natuur en landschap. De lijnvormige beheersovereenkomsten handelen over de aan-
planting en het onderhoud van heggen. De vlakvormige beheersovereenkomsten slaan op
elk ander type (bv. weidevogelbeheer, persceelsranden). Onder deze vlakvormige hoort ook
de VN natuur (Vergoedingen Natuur) thuis, maar er zijn geen cijfers voor West-Vlaanderen
beschikbaar. Voor de overige beheersovereenkomsten (van de VLM) blijkt West-Vlaanderen
goed te zijn voor een kleine 20 % (oppervlakte) van de gerealiseerde en aangevraagde
beheersovereenkomsten. In het licht van het feit dat we bijna 34 % van het Vlaamse land-
bouwareaal in West-Vlaanderen kunnen situeren, zijn dit vrij lage cijfers. Een mogelijke ver-
klaring is het intensieve karakter van de West-Vlaamse agrarische sector.

Inzake beheersovereenkomsten afgesloten door de ALT, scoort West-Vlaanderen wel goed.
Groenbedekking en in het bijzonder mechanische onkruidbestrijding zijn belangrijk in West-
Vlaanderen. Respectievelijk 35 % en 75 % van de oppervlakte onder deze beheersovereen-
komst ligt in onze provincie.

1.5.4 Grondwater

(Bron: Databank Ondergrond Vlaanderen, DOV 2002 en GOM West-Vlaanderen)

Voor land- en tuinbouw is water een belangrijke grondstof. Hierbij is grondwater een belangrijke bron. Het gaat zowel om diepe als ondiepe winningen. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de situatie van de land- en tuinbouwsector en de sectoren voeding en textiel, twee andere belangrijke grondwaterverbruikers.

TABEL 7: GROOTSTE GRONDWATER- EN DIEPGRONDWATERVERGUNDE SECTOREN.

Sector	Aantal vergunningen	GW (mio m ³ /j)	Rang	% (1)	DGW (mio m ³ /j)	Rang	% (2)	% DGW (3)
Landbouw	8.583	19,58	1	51 %	2,76	2	25 %	14 %
Voeding	182	5,02	2	13 %	2,17	3	20 %	43 %
Textiel	88	4,91	3	13 %	3,99	1	37 %	81 %
Totaal W-VL	9.392	38,64			10,86			28 %

(1) aandeel sector in vergund grondwater West-Vlaanderen

(2) aandeel sector in vergund diep grondwater West-Vlaanderen

(3) aandeel vergund diepgrondwater sector in vergund grondwater sector

GW = grondwater; DGW = diep grondwater.

Hierbij valt op dat het in land- en tuinbouw gaat om veel, maar kleine vergunningen. De land- en tuinbouwsector kent het grootste debiet aan vergund grondwater, maar op het vlak van diepe winningen komt de sector pas op de tweede plaats, na de textielsector. Opvallend is dat slechts 14 % van de grondwaterwinning uit diepe lagen komt. Verhoudingsgewijs putten de voedings- en de textielsector veel meer uit de diepe lagen. Deze twee sectoren putten vooral uit de sokkel (respectievelijk 91 % en 98 %). Land- en tuinbouw put vooral uit het Landenaan (98 %), 93 % van deze bedrijven met een diepe grondwaterwinning doen aan veeteelt. Binnen de veehouderij is 19 % van het vergunde grondwater diep grondwater. 78 % van de diepgrondwaterwinningen voor land- en tuinbouw situeren zich in de Westhoek.

Aansluiting op het leidingwaternet is zeker nog niet algemeen bij de land- en tuinbouwbedrijven. In 2000 had de helft van de landbouwbedrijven uit de Westhoek een aansluiting, voor de rest van West-Vlaanderen is dit slechts een vierde. (bron VMM)

1.5.5 Dierlijke mest: productie, afbouw en verwerking

De vermestende emissies daalden sinds 1990 met 60 %, voornamelijk door het verminderde gebruik van kunstmest (maar ook door de afbouw van de veestapel, mestverwerking en een lager fosfor- en stikstofgehalte in het voeder). (Bron: VRIND 2004/2005)

Gekoppeld aan de veehouderij bekijken we de mestproductie. In West-Vlaanderen werd in 2003 26.425 ton P2O5 geproduceerd, wat neerkomt op 42,1 % van de Vlaamse mestproductie. De maximale bemestingsnormen worden in de meeste gevallen gerespecteerd. 6 % van

de mestproductie wordt echter afgezet boven de normen. Dit is een beter cijfer dan in de andere provincies. 2.861 West-Vlaamse bedrijven overschrijden de normen. (bron: VLM)

Vanaf 2003 was het mogelijk om samenvoegingen uit te voeren voor veeteeltinrichtingen. Het leeuwendeel van de vergunde dossiers was in 2003 in West-Vlaanderen te situeren (61,8 %). Cijfers van 2004 duiden erop dat in dat jaar de samenvoegingen vooral een intern West-Vlaamse aangelegenheid waren. In 2004 keurde de bestendige deputatie hiervoor 156 dossiers goed (klasse I). Dit ging gepaard met de stopzetting van 206 andere veeteeltbedrijven. Slechts 23 van de stopgezette bedrijven bevonden zich in een andere provincie en werden samengevoegd met een West-Vlaams bedrijf. Samenvoegingen gaan bovendien ook steeds gepaard met een verplichte afbouw van de vergunde productie (25 %). Op West-Vlaams niveau daalde in 2004 de vergunde mestproductie door deze maatregel met ongeveer 62.000 kg P205 (alleen voor Klasse I). De eerste 9 maanden van 2005 duiden op een enigszins andere trend. Samenvoegingen zijn nog steeds in belangrijke mate een intern West-Vlaams gebeuren, maar er worden ook meer bedrijven van buiten West-Vlaanderen overgenomen. Dit maakt dat er in deze periode per saldo een stijging van de vergunde mestproductie in West-Vlaanderen is. Over de periode 2004 tot september 2005 is er per saldo nog steeds een reductie van de vergunde mestproductie in West-Vlaanderen ten gevolge van de afroming bij samenvoegingen: 47.000 kg P205.

Ook door de afbouw van de veestapel in het kader van de stopzettingvergoeding daalde de vergunde mestproductie. De afbouw in West-Vlaanderen, met 1.593 ton P205, is goed voor 53,8 % van de Vlaamse stopgezette productie (som van 2001 tot medio 2004).

Vlaanderen heeft momenteel een operationele mestverwerkingscapaciteit van ruim 13 miljoen kg stikstof en ongeveer 9 miljoen kg fosfaat, waarvan ongeveer twee derde in West-Vlaanderen wordt gerealiseerd. Dit blijkt uit de jaarlijkse enquête die het VCM (Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking) uitvoert bij alle houders van een milieuvergunning voor mestverwerking. In West-Vlaanderen bevinden zich 62 van de 92 Vlaamse bedrijven die actief aan mestverwerking doen. Ongeveer de helft van deze bedrijven heeft een vaste verwerkingsinstallatie op het landbouwbedrijf zelf, waar al dan niet ook mest van derden verwerkt wordt. Zes bedrijven zijn grootschalig uitgevoerd en niet verbonden aan een landbouwbedrijf. Daar wordt de mest van tientallen veehouders verwerkt. De anderen maken gebruik van een mobiele mestverwerkingsinstallatie, die gedurende een bepaalde periode van het jaar op het bedrijf opgesteld wordt.

De totale operationele verwerkingscapaciteit voor varkens- en pluimveemest is ongeveer gelijk aan de mestverwerkingsplicht. Er zijn echter grote verschillen tussen beide diersoorten waar te nemen. Er wordt opmerkelijk meer pluimveemest verwerkt dan voorgeschreven door de mestverwerkingsplicht. De verwerking van varkensmest vertoont nog duidelijke tekorten. Pluimveemest is een mestsoort met een hoger drogestofgehalte, waardoor de verwerking technisch minder moeilijk en bijgevolg ook minder duur is. Daarenboven geldt voor pluimveemest dat deze, in tegenstelling tot varkensmest, niet hoeft gehygiëniseerd te worden volgens de Europese verordening 1774/2002 om ze te mogen exporteren. Het verschil in beide mestsoorten wordt opgevangen door het systeem van substitutie. Hierdoor wordt de verwerkingsplicht van varkensmest gedeeltelijk ingevuld door de verwerking en export van niet-verwerkingsplichtige pluimveemest.

1.5.6 Nitraten in het oppervlaktewater.

Bemesting is noodzakelijk voor de gewassen. Meststoffen kunnen echter wel voor een ongewenste druk op het milieu zorgen. Niettegenstaande de vermestende emissies daalden in Vlaanderen, wordt er in het oppervlaktewater nog te vaak te veel nitraat gemeten. Dit is niet alleen te wijten aan het afzetten van dierlijke mest. Ook het intensieve karakter van de West-Vlaamse landbouw (onder andere groenteteelt) speelt hier zeker mee. Overschrijding van de norm is te wijten aan een combinatie van factoren, zoals de inzet van dierlijke mest en kunstmest, teeltkeuze, neerslag, tijdstip bemesten, teelttechnieken...

Inzake nitraten in het oppervlaktewater tekenden we vanaf het seizoen 1999-2000 een verbetering op van de situatie tot we in de periode 2003-2004 terug een verslechtering noteerden. In West-Vlaanderen situeren de problemen zich vooral in het Leie- en IJzerbekken.

1.6 De West-Vlaamse land- en tuinbouw in zijn maatschappelijke context

De land- en tuinbouwsector in relatie tot de maatschappelijke context is een zeer ruim thema.

In eerste instantie is de land- en tuinbouwsector leverancier van voedsel. Voeding blijft een primaire behoefte van de mens. In deze zin grijpt land- en tuinbouw in op een cruciaal gegeven in de samenleving.

De West-Vlaamse agrarische sector is bovendien leverancier van voeding van hoge kwaliteit. Kwaliteit slaat hier op de inwendige kwaliteit van het product (voedingswaarde, smaak, voedselveiligheid), maar ook op de uitwendige kwaliteit (uitzicht). Bovendien gaat kwaliteit ruimer dan enkel het product zelf, maar slaat ook op het productieproces. Ook hier werd er de voorbije jaren al heel wat kwaliteitswinst geboekt. Zo verschuift de gangbare landbouw steeds meer naar een land- en tuinbouw die geïntegreerde teeltprincipes hanteert. Ook op het vlak van dierenwelzijn worden er stappen vooruit gezet.

Specifieke kwaliteitsverwachtingen aan voedingsproducten (bio- en hoeveproducten) worden ook geleverd. Nieuw is ook de groeiende vraag naar functionele voeding en medicinale toepassingen. Land- en tuinbouw wenst ook hierop in te spelen.

In contrast hiermee moeten we vaststellen dat het budget dat gezinnen besteden aan voeding blijft dalen (uitgedrukt in relatieve cijfers van het gezinsbudget). Opvallend hierbij is dat voedsel steeds minder door de consument zelf bereid wordt. Bereide maaltijden, panklare gerechten... winnen aan belang.

Een andere vaststelling is dat de bekommernissen van de consument zich niet altijd vertalen in zijn koopgedrag. Een voorbeeld hiervan vinden we in een onderzoek omtrent dierenwelzijn (bron: VILT). Mensen vinden dierenwelzijn wel belangrijk en driekwart van de mensen is er bovendien van overtuigd dat hun koopgedrag een grote invloed heeft. Twee derde geeft echter toe in de winkel meestal niet aan dierenwelzijn te denken.

De land- en tuinbouwsector is niet alleen leverancier van voeding, maar ook steeds meer van diensten, met name via allerlei vormen van landbouwverbreiding. Voorbeelden hiervan zijn verblijfstoerisme, recreatie, zorg, inspanningen voor natuur en landschap, productie van groene energie...

De impact op de ruimte is zeer groot en zal ook zeer groot blijven. In die zin speelt de land- en tuinbouwsector een belangrijke rol in het vrijwaren van de open ruimte, in de vormgeving van het landbouwlandschap en in de instandhouding van de landbouwgerelateerde natuur (bv. akkervogels).

Over de economische betekenis en de tewerkstelling hebben we het hierboven al gehad. Maar de impact van land- en tuinbouw op de economie verschilt sterk van regio tot regio. In plattelandsgemeenten kan de directe tewerkstelling in land- en tuinbouw nog oplopen tot meer dan 20 %. Houden we ook rekening met de tewerkstelling in de toeleverings- en verwerkingsindustrie, dan blijkt land- en tuinbouw zeer belangrijk te zijn voor deze plattelandseconomieën.

In het licht van de maatschappelijke context zien we ook een groeiende invloed van de diverse maatschappelijke geledingen in het debat over de toekomst van land- en tuinbouw. Deze evolutie is niet onbelangrijk voor de agrarische sector. Een goede kennis van wat land- en tuinbouw vandaag is, dringt zich dan ook op. Zoniet verzanden we in een irreëel debat. De invloed van de maatschappij is niet enkel voelbaar in het debat, de maatschappij gaat ook meer en meer bepaalde evoluties in de sector sturen.

De positie van de land- en tuinbouw als sector, maar ook de positie van de land- en tuinbouwer zelf in de samenleving is de voorbije decennia drastisch veranderd.

Een aantal decennia terug was land- en tuinbouw in belangrijke mate nog de hoeksteen van de maatschappij: leverancier van voedsel, basisproducten voor kledij, tewerkstelling... De (plattelands)economieën draaiden volledig rond landbouw. De mensen waren in sterke mate afhankelijk van het wel en wee van de boerenstiel. Door een aantal evoluties zowel binnen als buiten de sector is deze positie van land- en tuinbouw danig veranderd. Vandaag spreken we zelfs over een kloof tussen de samenleving en land- en tuinbouw. Bovendien blijft het aantal land- en tuinbouwers dalen in Vlaanderen en Europa, waardoor de invloed van deze bevolkingsgroep op de besluitvorming eveneens afneemt.

De rol en de positie van de land- en tuinbouw verschuiven. Verschuiven moet niet zomaar geïnterpreteerd worden als een synoniem van 'verminderen'. Nieuwe elementen geven aan de positie van land- en tuinbouw een nieuwe invulling. De land- en tuinbouw zijn in West-Vlaanderen belangrijk, omdat hij deel uitmaakt van de identiteit van het West-Vlaamse platteland. Uit de toenemende aandacht voor bv. toerisme, recreatie, plattelandsbeleving... kan de landbouw niet alleen nieuwe kansen putten, de aanwezigheid van de landbouw vormt ook het raamwerk waarbinnen al die activiteiten passen.

Op het vlak van imago zien we de voorbije jaren beterschap. Uit onderzoek blijkt dat het imago van de landbouw vrij positief is (VILT, 2002). Ondanks de crisissen waarmee de sector de afgelopen jaren geconfronteerd werd, zien we dat de Vlamingen zich niet afgekeerd hebben van de landbouw. Het globale beeld dat de Vlaming heeft over de landbouwer is zeer

positief. De landbouw als sector wordt gezien als belangrijk voor de economie en de autonomie van het land. Het is dan ook de taak van de overheid om de landbouw te steunen, bij te staan en te subsidiëren. Het doel hiervan mag niet het handhaven van de overproductie zijn, maar wel het instandhouden van de landbouw. Heel wat Vlamingen vinden dat er een te grote kloof bestaat tussen landbouw en consument. Belangrijk is bovendien dat uit vergelijking met vroegere studies blijkt dat de Vlaming de landbouwsector meer en meer ziet als een partner op het vlak van natuurbehoud.

Recent onderzoek (Stedula, 2005) toont aan dat een aantal factoren een sterke (positieve of negatieve) impact hebben op de beroepstrots van land- en tuinbouwers. De beroepstrots bij de land- en tuinbouw(st)ers wordt in sterke mate positief beïnvloed door hun vakmanschap, hun autonomie, hun deel uitmaken van een traditie, hun ondernemerschap, hun verbondenheid met de natuur en hun deel zijn van de mainstream maatschappij. Van deze componenten zijn vakmanschap en autonomie de belangrijkste.

De beroepstrots bij de land- en tuinbouw(st)ers wordt in sterke mate negatief beïnvloed door de heersende machtsverhoudingen, het respect vanuit andere landbouwactoren, de prijzen voor de producten, de afstand burger-boer, het leven van subsidies en het overheidshandelen. Van deze componenten is het overheidshandelen afgetekend de belangrijkste, gevolgd door de afstand burger-boer en het leven van subsidies.

Van deze factoren zijn er een aantal waar de boeren en tuinders in grote mate zelf verantwoordelijk voor zijn. Andere factoren worden vooral bepaald door andere spelers in en om het landbouwgebied. Finaal gaat het dus om een gedeelde verantwoordelijkheid.

Ten slotte kunnen we stellen dat de maatschappelijke context reikt tot en met de noord-zuidrelatie. Keuzes in West-Vlaanderen, Vlaanderen en Europa hebben hun invloed op land- en tuinbouw en de samenleving in het zuidelijk halfmond en omgekeerd.

2 Toelevering, handel en verwerking

2.1 Algemeen

Toelevering en verwerking zijn moeilijk te beschrijven. Er bestaat geen specifiek cijfermateriaal.

Daarnaast zijn deze 'sectoren' ook moeilijk af te lijnen. Bij verwerking hoort bv. de voedingsindustrie thuis. Bepaalde deeltakken hiervan zijn zeer sterk gelinkt aan de West-Vlaamse land- en tuinbouw, terwijl andere dit nauwelijks zijn. Tot de eerste groep behoren slachthuizen, groenteverwerkende industrie en melkverwerking. Een voorbeeld van de tweede categorie is de productie van margarines en sojaproducten.

Over de toelevering is net hetzelfde te zeggen. Veevoer en meststoffen zijn direct verbonden met de land- en tuinbouw. Bouw en allerhande dienstverlening zijn dit veel minder, maar toch is land- en tuinbouw een belangrijke 'klant' van deze sectoren.

Algemeen wordt aangenomen dat per voltijdse arbeidskracht (VAK) in de landbouw, twee à drie personen worden tewerkgesteld in de toelevering en verwerking. Omgerekend in voltijdse arbeidskrachten, zijn er 16.681 (NIS, 2004) arbeidsplaatsen in de West-Vlaamse

land- en tuinbouw. Als we een coëfficiënt van 2,5 toepassen, dan betekent dit ongeveer 41.700 voltijdse arbeidsplaatsen in toelevering, handel en verwerking. Inclusief landbouw spreken we dan over ruim 58.000 VAK.

De toelevering creëert jobs via de distributie van zaad- en pootgoed, meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen; landbouwmachinehandel en -reparaties; stallen-, serre- en loodsenbouw; de ganse veevoedersector en -distributie. Maar ook andere sectoren zoals bouw, staal... zijn belangrijke toeleveranciers voor de landbouw. Daarnaast zijn er de diensten zoals dierenartsen, voorlichters, verzekeringen, onderwijs, voorlichting, overheidsinstellingen, loonwerkers... die een belangrijke 'klant' vinden in de land- en tuinbouw.

Af bedrijf is er een gans netwerk van handelaars, tussenhandel, veilingen, verwerking en transportbedrijven. Verwerking betreft o.a. maalderijen, aardappelverwerking (diepvries en -chips), suikerfabrieken, diepvriesgroente- en conservenproductie, zuivelfabrieken en ijsroomproducenten, slachthuizen, vleesversnijderijen, koelhuizen, vleeswarenbereiding, productie van honden- en kattenvoer en eveneens mesttransport en -verwerking.

Ook hier treft men een belangrijk distributienet aan met veel transport, dat zowel kan eindigen in de buurtwinkel als in het grootwarenhuis of de diepvriescentrale, en dit zowel in binnen- als buitenland.

2.2 Toelevering

Typierend voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw is het hoge intermediaire verbruik, wat heel wat tewerkstelling en bedrijvigheid met zich meebrengt. De toelevering aan de landbouw is, zoals hierboven al aangegeven, een heel brede sector. De directe toelevering gebeurt meestal door plaatselijke eenmanszaken, kleine bedrijfjes en lokale verdelers van grote nationale en internationale bedrijven. Dit is toch wel belangrijk voor de lokale economieën. Dikwijls zijn deze bedrijven slechts voor een klein maar niettemin belangrijk deel afhankelijk van de landbouw (bv. bouwondernemingen, transport, fytofarmaceutische industrie). Door deze grote diversiteit is het moeilijk het sociaal-economisch belang van deze sector in relatie tot de land- en tuinbouw in te schatten.

Veeteelt is de sector met de hoogste productiewaarde in West-Vlaanderen. De volgende cijfers zijn weliswaar weinig actueel, maar de tendenzen zullen vrijwel gelijk gebleven zijn. Het betreft cijfers van 1994. 61 % van productiewaarde uit de veehouderij wordt besteed aan de aankoop van veevoerders (ongeveer 5,4 miljoen ton in België). Deze veevoerders worden (in België) vooral gevoederd aan varkens (58 %), pluimvee (19 %) en rundvee (22 %). Meteen kan ook het belang van de veevoederindustrie in West-Vlaanderen ingeschat worden.

De veeteeltsector neemt ook een belangrijk deel van het overige intermediair verbruik (energie, farmaceutische producten, diensten) voor zijn rekening.

De veehouderij is in West-Vlaanderen zeer belangrijk voor de landbouwers zelf, maar deze cijfers maken ook duidelijk dat - behalve de veeteelers zelf - heel wat andere mensen en bedrijven hun brood verdienen aan deze sector.

In de akkerbouw en tuinbouw zijn de belangrijkste intermediaire producten plant- en zaai-goed, meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Ook energie, onderhoud en diensten moeten voor een deel aan deze sectoren worden toegeschreven.

Er kan aangenomen worden dat hoe intensiever er gewerkt wordt in land- en tuinbouw, hoe belangrijker de toeleverende sectoren worden.

2.3 Handel in en verwerking van land- en tuinbouwproducten

Op Vlaams niveau is de voedingsindustrie goed voor een tewerkstelling van 56.500 arbeidskrachten, op West-Vlaams niveau is dit ongeveer 14.500 mensen (bron: RSZ, 2002).

De diepvriesindustrie is heel belangrijk in West-Vlaanderen. Het gaat in het bijzonder over diepvriesgroenten, maar ook over ijs- en aardappelproducten. Op het vlak van diepvriesgroenten zijn 12 van de 15 Belgische vestigingen in West-Vlaanderen te situeren. De aanvoer van groenten gebeurt in hoofdzaak uit een straal van 200 km rond de bedrijven. West-Vlaanderen is bijgevolg zeer belangrijk voor de toevoer van de grondstof.

Op het vlak van diepvriesgroenten is België de belangrijkste speler op de Europese markt met een productie van 795.000 ton. In de EU wordt 2,6 miljoen ton per jaar geproduceerd. Bijna een derde wordt dus in België geproduceerd (bron: Unilet juni 2005).

België importeert 256.000 ton diepvriesgroenten en exporteert er 900.000 ton. België neemt 54 % van de totale export van de diepvriesgroenten van de EU voor zijn rekening.

Groenteconserven zijn dan weer veel minder belangrijk in België. De Europese productie bedraagt bijna 2,8 miljoen ton, slechts 6,3 % daarvan komt voor rekening van ons land. Frankrijk is hier de grootste producent.

Er moet weliswaar erkend worden dat niet alle tewerkstelling onmiddellijk gelinkt is aan de landbouwproductie. Toch zijn deze voedingsbedrijven vaak gegroeid uit een pure West-Vlaamse activiteit en blijft de aanvoer van de West-Vlaamse land- en tuinbouwproducten belangrijk.

In West-Vlaanderen werd er in de voedingsindustrie in 2003 een bruto toegevoegde waarde gerealiseerd van 1.032,4 miljoen Euro of 23,6 % van de Vlaamse waarde (bron: Vlaanderen in cijfers 2005).

Ons land is een netto-exporteur van landbouwproducten, goed voor een positieve handelsbalans van ruim 304 miljoen euro in 2003. Het aandeel van de agrarische handel bedraagt bijna 10 % van zowel de totale invoer- als uitvoerwaarde van België. Op wereldniveau is ons land met een exportwaarde van 21,5 miljard Euro de zesde grootste uitvoerder van landbouwproducten. Op het vlak van invoer staat België op de negende plaats.

Voor heel veel producten is de Belgische zelfvoorzieningsgraad hoger dan 100 %. België heeft in belangrijke mate een exportlandbouw. Het Vlaamse exportproduct bij uitstek is varkensvlees. Meer dan de helft is voor de uitvoer bestemd (bron: VILT).

Het belang van de handel en verwerkende industrie is dubbel:

- I De groei van de West-Vlaamse landbouw in de voorbije decennia zou niet mogelijk geweest zijn zonder de uitbouw van een uitgebreid handelsnetwerk en zonder verwerkende industrie. Bovendien heeft de landbouw slechts toekomst voor zover deze bedrijven hier ontwikkelingskansen blijven krijgen. Zonder groenteverwerkende industrie en de REO-veiling staan in West-Vlaanderen vrijwel geen groenten. Zonder slachthuizen is er geen toekomst voor de veeteelt, zeker met de strenger wordende normen inzake veevoer en de risico's op ziekteverspreiding.
- I In de sectoren afwaarts van de landbouwbedrijven wordt heel wat toegevoegde waarde gecreëerd die niet rechtstreeks ten goede komt aan de landbouw, maar wel aan de brede bevolking. De lokale verwerking van land- en tuinbouwproducten betekent een inkomensbron voor heel wat mensen.

De land- en tuinbouwer bekleedt echter vaak een zwakke positie in de productiekolom. Ook zien we een concentratiebeweging in toelevering, handel, verwerking en distributie. Om daaraan het hoofd te bieden gaan land- en tuinbouwers zich ook verenigen. De recente oprichting van de cv INGRO is een voorbeeld hiervan. Toch ligt de coöperatieve gedachte bij de West-Vlaamse land- en tuinbouwer niet zo gemakkelijk.

3 Belangrijke overheden voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw

3.1 Een overzicht

De rol van de overheid is de voorbije decennia heel sterk gewijzigd. De overheid speelde in het verleden vooral een begeleidende en adviserende rol. Vandaag richt de rol van de overheid zich veeleer op het creëren van de nodige voorwaarden, maar treedt zij ook sterk controlerend op. Voor de land- en tuinbouwer is vooral deze wending van adviseren naar controleren zeer frappant. Een andere kenmerkende evolutie is dat land- en tuinbouw veel meer dan vroeger geregeld wordt door andere beleidsdomeinen, zoals milieu en natuur, ruimtelijke planning, integraal waterbeleid... dan door de eigen sectorale regelgeving. Er worden administraties en structuren ontwikkeld die vooral werken op het kruispunt van landbouw met deze andere beleidsdomeinen, terwijl de pure sectorale inzet in verhouding eerder afneemt. Deze evoluties hebben tot gevolg gehad dat regelgeving en administratieve lasten fors zijn toegenomen.

3.1.1 De Europese Unie

Land- en tuinbouw wordt in West-Vlaanderen/Vlaanderen in belangrijke mate bepaald door het Europese beleid.

In 1958 werd het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid (GLB) uitgetekend. De bedoeling hiervan was de landbouwers een redelijke levensstandaard te bieden en de consumenten tegen eerlijke prijzen te voorzien van kwaliteitsvoedsel. Dit beleid is door de jaren heen sterk gewijzigd. Dit wordt uitgebreid beschreven onder punt 4.

Naast het puur sectorale beleid, heeft het Europese beleid op andere terreinen (bv. milieu) ook een belangrijke impact op land- en tuinbouw.

3.1.2 De federale overheid

De federale overheid heeft geen bevoegdheden in enge zin meer in het beleidsdomein land- en tuinbouw. Er zijn echter verscheidene domeinen die wel tot de bevoegdheid van de federale overheid behoren en die van zeer grote invloed zijn op de land- en tuinbouw. Voorbeeld bij uitstek is het beleid inzake voedselveiligheid. Wat dit domein betreft, ligt de beleidsvoorbereiding bij de FOD Volksgezondheid en de beleidsuitvoering bij het FAVV.

De hoofdopdrachten van het Voedselagentschap zijn:

- ▮ controle, onderzoek en keuring van voedingsmiddelen en hun grondstoffen in alle stadia van de voedselketen;
- ▮ afleveren van erkenningen, vergunningen en toelatingen om activiteiten in de voedselketen te mogen uitoefenen;
- ▮ uitwerking van traceer- en identificatiesystemen om de voedingsmiddelen en hun grondstoffen in alle stadia van hun productie en verwerking te volgen.

Het FAVV is ook bevoegd voor dierenwelzijn, fyto-sanitaire controles en sommige kwaliteitscontroles in de plantaardige sector.

Ook dossiers zoals rampenschade, de gemeentelijke schattingscommissie, fiscaliteit... behoren tot de federale bevoegdheid en zijn van groot belang voor land- en tuinbouw.

Ten slotte wordt België inzake land- en tuinbouw bij de Europese Unie vertegenwoordigd door de federale minister bevoegd voor landbouw en middenstand, in overleg met haar Vlaamse en Waalse collega's.

3.1.3 De Vlaamse Overheid

Met het Sint-Michielsakkoord van 1993 en het Lambermontakkoord van 2001 werden belangrijke stappen gezet in de regionalisering van het landbouwbeleid. De volledige bevoegdheid inzake land- en tuinbouw is nu in handen van de Vlaamse overheid.

Het Vlaamse landbouwbeleid vertrekt van vier toekomstgerichte sleutelbegrippen:

- ▮ kwaliteit: Vlaanderen beschikt over een beperkte ruimte en kan enkel concurreren met kwaliteit;
- ▮ innovatie: een sector die niet innoveert, zal zeer snel stagneren en zelfs achteruitboeren;
- ▮ samenwerking: moet een antwoord bieden op de vele uitdagingen waar de sector geconfronteerd wordt;
- ▮ verjonging: een sector die niet verjongt zal op termijn verdwijnen.

De regionalisering houdt ook in dat er nieuwe structuren op het vlak van de administratie opgericht zullen worden.

Naast het puur sectoraal beleid geldt ook hier dat beleid in andere domeinen een belangrijke invloed heeft op het land- en tuinbouwgebeuren. Voorbeelden hiervan zijn het beleid op het vlak van milieu en ruimtelijke ordening.

De provinciale landbouwkamer valt onder de Vlaamse bevoegdheid, maar heeft ook een provinciale taak.

3.1.4 De Provinciale Overheid

De provincie heeft een aantal bevoegdheden die hetzij rechtstreeks, hetzij onrechtstreeks met de landbouw verband houden. Zo behandelt de Dienst Vergunningen in het kader van bouw- en milieuvergunningen heel wat dossiers die verband houden met de rechtszekerheid van de land- en tuinbouwbedrijven.

De provincie draagt verantwoordelijkheid in de volgende gebieden.

- ▮ Onderzoek en voorlichting via de uitbouw van het POVLT en de steun aan de diverse vzw's binnen het POVLT. Het instituut heeft een leidinggevende rol op de ontwikkeling en evolutie van de sector in West-Vlaanderen (en Vlaanderen).
- ▮ Het beheer en het onderhoud van de waterlopen tweede categorie buiten poldergebied en de terugbetaling aan de polders van onderhoudskosten aan tweede categorie waterlopen met inbegrip van de werkingskosten van 25 bijbehorende pompstations. Tevens biedt de provincie ondersteuning aan gemeenten (derde cat. buiten polder) en polders (tweede en derde cat. binnen polder). Zij heeft terzake ook haar verantwoordelijkheid bij de uitvoering van ruilverkavelingen.
- ▮ De muskusratbestrijding.
- ▮ Het beleid inzake ruimtelijke planning.
- ▮ Natuur en landschap.
- ▮ Het toepassen van de wetgeving inzake bouw- en milieuvergunningen.

Op het vlak van land- en tuinbouw onderneemt de provincie heel wat financieel ondersteunende acties waardoor instellingen en verenigingen de kans krijgen een kader te scheppen waarbinnen bedrijven en bedrijfsleiders zich kunnen ontplooiën.

Om de provinciale verantwoordelijkheden beter te kunnen begeleiden werd binnen de Dienst Economie de Sectie Landbouw-Visserij opgericht. Deze sectie vervult voornamelijk een beleidsvoorbereidende en ondersteunende rol.

In het kerntakendebat werden aan de provinciale overheid de volgende taken toegekend:

- ▮ praktijkgericht onderzoek: belangrijk zijn kennisverwerving en kennisoverdracht in een provinciaal en bovengemeentelijk kader, onder meer voor specifieke regionale teelten;
- ▮ land- en tuinbouwworming: coördinatie en afstemming binnen het aanbod van streekgerichte vorming;
- ▮ bedrijven in moeilijkheden: netwerkvorming op streekniveau;
- ▮ Europese programma's (Leader+, PDPO): coördinatie en ondersteunende rol;
- ▮ de ontwikkeling van een duurzame landbouw;

- communicatie naar de land- en tuinbouwers;
- landbouweducatie: netwerkvorming (coördinatie en afstemming), stimuleren van de sectorpromotie;
- beheersovereenkomsten voor land- en tuinbouwers: mogelijkheid tot aanvullende steun, informatie en meldingsplicht.

3.1.5 De Gemeenten

Ook de gemeenten hebben bevoegdheden die betrekking hebben op de landbouw: onderhoud van onbevaarbare waterlopen derde categorie buiten poldergebied, onderhoud landelijke wegen, landbouwtellingen, milieu- en bouwvergunningen, controle op de toepassing van de reglementen m.b.t. wettelijk georganiseerde dierenziektebestrijding en bestrijding van schadelijke organismen voor land- en tuinbouw.

3.1.6 De Polders en Wateringen

Binnen poldergebied (een derde van de oppervlakte van de provincie) staan de polders in voor het beheer en onderhoud van de waterlopen tweede en derde categorie, evenals de polderwaterlopen. (In het kader van de wettelijke terugbetaling van de onderhoudskosten waterlopen tweede categorie staat de Provinciale Dienst Waterlopen meestal in voor de opmaak van de ontwerpen en de leiding van de uitvoering van de jaarlijkse onderhoudswerken. De know-how en de ervaring die hierdoor ontstaan binnen de provincie kunnen worden overgebracht op de verschillende polderbesturen.) Polders zijn tevens bevoegd voor aanleg en onderhoud van de polderwegen.

3.2 De provinciale organisatie inzake land- en tuinbouw

In de eigenlijke provinciale organisatie zijn een viertal structuren belangrijk: het POVLT, de gebiedsgerichte werking, de Sectie Landbouw-Visserij inclusief landbouweducatie en de provinciale tuinbouwschool.

3.2.1 Het POVLT

Het Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw (POVLT) werd opgericht in 1956. Dit gebeurde toen als 'Centrum voor Nijverheidsteelten'.

Bij de oprichting werden de doelstellingen, die vooral georiënteerd waren naar de nijverheidsgewassen (vlas, cichorei, brouwergerst, hop), zeer ruim geformuleerd. Dit heeft het POVLT te Beitem over de jaren heen in staat gesteld om de evoluties van land- en tuinbouw in West-Vlaanderen te sturen via praktijkgericht onderzoek en voorlichting, en heeft ertoe bijgedragen dat West-Vlaanderen dé belangrijkste Belgische land- en tuinbouwprovincie geworden is. In die optiek werden in de loop der jaren de activiteiten uitgebreid naar vollegrondsgroenten, champignons, witloof, glasgroenten en sierteelt.

Het POVLT heeft als missie:

- ┃ het uitvoeren van praktijkgericht en toegepast wetenschappelijk onderzoek;
- ┃ voorlichting, bedrijfsbegeleiding, externe communicatie;
- ┃ dienstverlening en kwaliteitszorg;
- ┃ beleidsondersteuning.

Momenteel wordt onderzoek en voorlichting georganiseerd:

- ┃ in de akkerbouwsector: voor granen, vlas, hop, tabak, aardappelen, cichorei en voedergrassen;
- ┃ in de vollegrondsgroentesector: voor een groot gamma groenten voor verse markt en verwerking;
- ┃ in de glasgroentesector: voor sla, tomaat, komkommer, andijvie, veldsla en peterselie.

Daarnaast is er onderzoek op witloof, paddenstoelen en aardbeien. Het onderzoek in de biologische teelt richt zich op akkerbouw en groenteteelt. Wat de veehouderij betreft, loopt er een begeleidingsproject in de melkveehouderij. Er wordt betaalde voorlichting georganiseerd voor paddenstoelenteelt, witloof, boomkwekerij en sierteelt en voor de melkveehouderij.

Op het gebied van kwaliteitszorg in de veehouderij is er een samenwerkingsovereenkomst tussen de Provincie en het MCC (het interprovinciaal Melkcontrolecentrum Vlaanderen vzw) in verband met de werking van het melklabo te Beitem. Het scheikundig labo ondersteunt de diverse onderzoeksafdelingen, maar biedt ook ruimer zijn diensten aan (analyses van water, bodem, mest, gewassen, veevoeders, enzovoort.)

Op het vlak van traceerbaarheid en voedselveiligheid heeft het POVLT baanbrekend werk verricht in verband met het opmaken van teelt- en bedrijfslastenboeken en speelt het via CKC vzw een belangrijke rol in de landbouwbedrijfscontroles en de certificatie.

Proclam – het Provinciaal Centrum voor Landbouw en Milieu – is een overlegorgaan tussen landbouw en natuur- en milieuverenigingen. Tevens lopen bij Proclam ook projecten voor waterzuivering, erosie, energie, agrarisch natuurbeheer, enzovoort.

Het POVLT houdt ook nauw contact met de Dienst Landbouwenducatie in Brugge en functioneert als regionaal ankerpunt voor landbouwenducatie.

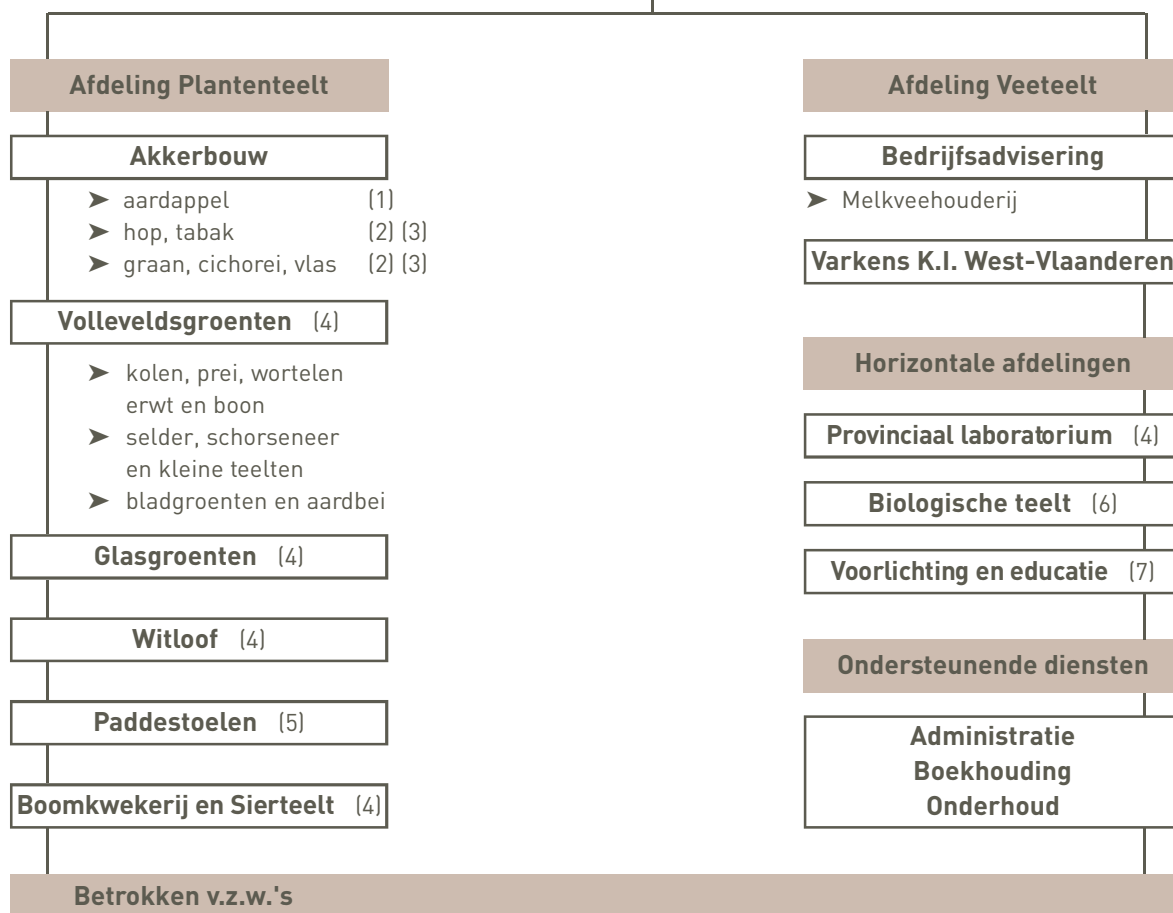
Structuur

Omdat de Vlaamse Overheid voor de diverse erkenningen van onderzoeksactiviteiten, voor het uitvoeren van sensibiliseringsacties inzake duurzame landbouw en voor het organiseren van vorming, landbouwenducatie e.d. telkens een vzw-structuur vereist, zijn binnen het POVLT een reeks vzw's opgericht. Het onderstaande schema geeft een globaal overzicht van de structuur.

PROVINCIEBESTUUR WEST-VLAANDEREN

PROVINCIAAL ONDERZOEKS- EN VOORLICHTINGSCENTRUM VOOR LAND- EN TUINBOUW (POVLT)

Directie

- (1) Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappelteelt (PCA) v.z.w.
 (2) West-Vlaams Proefcentrum voor de Akkerbouw (WPA) v.z.w.
 (3) Landbouwcentrum Granen Vlaanderen (LCG) v.z.w.
 (4) West-Vlaamse Proeftuin voor Industriële Groenten v.z.w.
 (5) Proefcentrum voor de Champignonteelt v.z.w.
 (6) Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt (PCBT) v.z.w.

Gehuisvest Campus POVLT

Centrum voor Kwaliteitscontrole (CKC) v.z.w.

Provinciaal Centrum voor Landbouw en Milieu (PROCLAM) v.z.w.

Labo Interprovinciaal Melkcontrolecentrum Vlaanderen (MCC) v.z.w.

Coördinatiecommissie groenten v.z.w.

Direct betrokken diensten

Gebiedsgerichtewerking landbouw

Sectie landbouw-visserij

- Beleidsondersteuning
- Landbouweducatie

Personeel

Het provinciaal kader omvat ongeveer 60 personeelsleden. Tien plaatsen zijn voorbehouden aan wetenschappelijke stafleden. Binnen de vzw's zijn ongeveer 80 personen tewerkgesteld.

Infrastructuur

Doorheen de jaren zijn binnen het POVLT degelijk uitgeruste onderzoeksaccommodaties gerealiseerd.

Een overzicht:

1956-1959	oprichten hoofdgebouw
1970	bouw champignonafdeling integratie West-Vlaamse Proeftuin
1980	oprichten gebouwen melkafdeling en proeftuin
1987	uitbreiding champignonafdeling
1993	bouw witloofbedrijf
1996	bouw serre bouw KI-Centrum
1999-2000	aankoop terrein en gebouwen veeteelt Plasstraat
2001	aankoop biologisch proefbedrijf
2003	bouw nieuw labo
2005	bouw nieuwe polyvalente loods

3.2.2 De gebiedsgerichte werking land- en tuinbouw

Binnen de provincie zijn er drie gebiedsgerichte werkers landbouw actief. Zij vormen de antennes in de regio's, onderhouden de contacten met de plaatselijke besturen en regionale activiteiten, spelen een rol in de grensoverschrijdende Europese programma's en hebben samen met projectmedewerkers een reeks activiteiten in het kader van milieuzorg in de landbouw en verbrede landbouw, nl. hoeveproducten, hoefveterisme, landschapsbeplanting, advies inzake milieuzorg, zorgboerderijen, enzovoort.

De gebiedsgerichte werkers vervullen eveneens een belangrijke rol in het overleg met andere sectoren en het uitwerken van geïntegreerde projecten. Hun aanwezigheid in het streekhuis en de medewerking in het regioteam is hierbij heel belangrijk.

3.2.3 De Sectie Landbouw-Visserij

Recent werd de Sectie Landbouw-Visserij uitgebouwd. De basisdoelstelling van deze sectie is beleidsvoorbereidend werk te leveren voor het provinciaal landbouw- en visserijbeleid in West-Vlaanderen. Deze sectie werd ondergebracht onder de Dienst Economie. Binnen deze sectie opereert ook de coördinator landbouweducatie.

Op het vlak van landbouweducatie is de werking in grote lijnen op te delen in twee stukken. Enerzijds wordt er een coördinerende rol uitgeoefend voor West-Vlaamse landbouw-

educatieve initiatieven. Anderzijds wordt ook een aantal eigen initiatieven ontwikkeld zoals: het netwerk 'Met de klas de boer op', uitbouw van regionale ankerpunten, vorming leerkrachten...

Landbouweducatie moet het brede publiek en vooral jongeren de kans bieden om opnieuw en via persoonlijk contact in ontmoeting te treden met en geïnformeerd te worden over het hedendaagse Vlaamse platteland en de hedendaagse familiale land- en tuinbouwbedrijven in het bijzonder.

Op deze manier werkt landbouweducatie aan het opheffen en het omkeren van de steeds verder schrijdende vervreemding van het brede publiek tegenover het hedendaagse platteland, de landbouw en de producten die deze dagelijks voortbrengt.

3.2.4 De provinciale tuinbouwschool

De provinciale tuinbouwschool is een afdeling van het Provinciaal Technisch Instituut. Deze afdeling richt zich op secundair tuinbouwonderwijs en aanverwante richtingen. Mogelijke studierichtingen of specialisaties zijn: Biotechnische Wetenschappen (TSO), Tuinbouwtechnieken(TSO), Bloemsierkunst (BSO), Tuinbouw (BSO) en groenbeheer en verfraaiing (BSO).

In West-Vlaanderen tellen we in het totaal 5 secundaire land- en/of tuinbouwscholen: het PTI te Kortrijk, het LTI te Oedelem, de Land- en tuinbouwschool te Poperinge, het VLTI te Torhout en het VABI in Roeselare. Recente evoluties zijn te vatten in twee grote ontwikkelingen. In de eerste plaats zijn ook deze scholen opgenomen in grotere scholengemeenschappen. Anderzijds hebben alle scholen een of meerdere richtingen ontwikkeld die semi-agrarisch van aard zijn, zoals dierenzorg en landschapszorg. Dit biedt garanties voor de toekomst, daar het leerlingenaantal in het zuivere land- en tuinbouwonderwijs een dalende trend kent.

Agrarisch hoger onderwijs van het korte type (bachelor) wordt georganiseerd door het KATHO te Roeselare.

4 Landbouw in de Europese context

(bron: website EU)

4.1 Het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid heeft tot doel de landbouwers een redelijke levensstandaard te bieden en de consumenten tegen eerlijke prijzen te voorzien van kwaliteitsvoedsel. De manier waarop deze doeleinden worden bereikt, is in de loop der jaren veranderd. Nu zijn voedselveiligheid, milieubehoud op het platteland en kwaliteit sleutelbegrippen.

4.1.1 Aanpassing aan veranderende tijden

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) is 50 jaar geleden tot stand gekomen. De stichtende leden van de EU hadden toen nog maar pas een periode van voedseltekorten achter de rug die 10 jaar of langer had geduurd. Daarom heeft het GLB aanvankelijk de productie van basisvoedsel gesubsidieerd met het oog op zelfvoorziening.

Nu legt het GLB de nadruk op rechtstreekse steun aan de landbouwers om garanties in te bouwen voor de boereninkomens, voor een veilige voeding van hoge kwaliteit en voor een milieuvriendelijke productie.

Niet alleen het GLB is gewijzigd, ook de verwachtingen ten aanzien van de landbouw evolueren uiteraard. Van land- en tuinbouw wordt nu verwacht dat deze ook een rol speelt in de verbetering van de kwaliteit, in het behoud van de biodiversiteit en van de traditionele landschappen en in het levensvatbaar houden van de plattelandseconomie.

De beleidsverandering is jaren geleden ingezet. Het streven om voor de belangrijkste voedingsmiddelen te allen tijde zelfvoorzienend te zijn, heeft buitensporige overschotten met zich meegebracht. Rundvlees- en boterbergen en melk- en wijnplassen behoren nu tot het verleden door de aanpassingen die meer dan 10 jaar geleden in het GLB zijn aangebracht.

Ooit ging bijna 70 % van de EU-begroting naar het GLB. Nu is dat een stuk minder dan de helft doordat de EU haar beleid op andere terreinen heeft uitgebreid en de uitgaven voor het GLB aan banden heeft gelegd. Tegelijk is ook het actieterrein van het GLB zelf verruimd: uit de landbouwbegroting worden nu ook uitgaven voor plattelandontwikkeling en milieu-uitgaven gefinancierd.

Minder dan 1 % van alle overheidsuitgaven in de EU is bestemd voor steun aan de landbouwers. Vlaanderen incasseert ongeveer 1 % van de Europese landbouwsubsidies, terwijl het instaat voor 1,6 % van de Europese landbouwproductie (VILT).

4.1.2 Aanleiding tot de wijziging van het GLB

Bezorgdheid over de kosten van het GLB en minder angst op het punt van de voedselvoorziening waren niet de enige drijfveren voor verandering. Naarmate de landbouw zich moderniseerde en de economie van de EU meer dienstgericht werd, werkten steeds minder mensen in de landbouw. Was dit een halve eeuw geleden nog meer dan 20 %, nu is het slechts 7 %. Daarbij gaat het toch nog steeds om 10,4 miljoen mensen. Een gegeven blijft ook dat meer dan 40 % van de oppervlakte van de EU landbouwgrond is.

4.1.3 Agenda 2000

Stilaan is ook duidelijk geworden dat het voortbestaan van de plattelandseconomieën niet langer een vanzelfsprekende zaak is. Daarom heeft het EU-programma "Agenda 2000" plattelandsontwikkeling officieel tot de tweede pijler van het landbouwbeleid van de EU gemaakt, naast de landbouw zelf. Hoog op de prioriteitenlijst van Agenda 2000 stonden ook milieuvriendelijke productiemethoden, hoge dierenwelzijnsnormen en de voedselveiligheid en -kwaliteit.

4.1.4 Mid Term Review.

Medio 2003 is een belangrijke hervorming goedgekeurd om verder uitvoering te geven aan de beginselen van Agenda 2000. Het gaat om de meest ingrijpende veranderingen van het GLB sinds zijn oprichting in 1958. De productiesubsidies waren reeds grotendeels vervangen door rechtstreekse steun aan de landbouwers en nu wordt die rechtstreekse steun voor een belangrijk deel losgekoppeld van de productie.

De fundamentele veranderingen doorgevoerd in de Mid Term Review (MTR) zijn:

- I Ontkoppeling:** Vanaf 2005 wordt één enkele bedrijfstoelage toegekend, die los staat van de productie, wat voor een inkomensperspectief moet zorgen. De lidstaat kan een beperkte koppeling behouden, om te vermijden dat de productie in bepaalde streken volledig wordt gestopt.
- I Randvoorwaarden (= cross-compliance):** Het ontvangen van de inkomenssteun (gekoppelde en ontkoppelde steun) is afhankelijk van het naleven van bepaalde voorwaarden op het vlak van milieu, dierenwelzijn, dierengezondheid en gezondheid van de planten, volksgezondheid en de eis dat alle landbouwgrond in goede landbouw- en milieuconditie wordt gehouden, inclusief het behoud van de totale oppervlakte permanent grasland per lidstaat.
- I Modulatie:** De rechtstreekse betalingen aan de grotere Europese landbouwbedrijven (> 5.000 euro/jaar) worden gedeeltelijk afgebouwd vanaf 2005. De vrijgekomen middelen worden overgedragen van de eerste pijler (steunmechanismen ten behoeve van de agrarische markten) naar de tweede pijler (plattelandsontwikkeling) van het GLB. De vrijgekomen middelen komen pas vanaf het Europees boekjaar 2006 ter beschikking van de tweede pijler.
- I Aangepast marktbeleid in bepaalde sectoren.**

Met de toetreding van de 10 nieuwe lidstaten tot de Europese Unie op 01.05.2004 was het ook noodzakelijk een mechanisme voor **financiële discipline** te ontwikkelen, dat vanaf 2007 kan worden toegepast zodat de vooropgestelde budgetten voor landbouwuitgaven tot en met 2013 niet worden overschreden.

Van de zijde van de wereldhandel, was er belangrijke kritiek ten aanzien van het GLB (bv. op de exportsubsidies van overschotten). Met deze nieuwe wijze van financiering van de landbouw in de EU wil men de grond voor deze beschuldigingen wegnemen. Door de jongste hervormingen van het GLB zijn de handelsversturende vormen van landbouwsteun met 70 % afgenomen. Vandaag is de EU de grootste importeur van voedingsmiddelen ter wereld en de grootste markt voor voedingsmiddelen uit de derde wereld.

4.1.5 De uitdaging van de uitbreiding

De hervormingen hebben het GLB ook toegerust voor de uitbreiding van mei 2004, waardoor het aantal lidstaten van 15 tot 25 is gestegen en het aantal landbouwers in de EU met bijna 70 % is toegenomen. Het landbouwareaal is met 50 % toegenomen. Het aantal consumenten steeg slechts met 20 %. Bij de uitbreiding van de EU is voor de landbouwers in de nieuwe lidstaten een speciaal driejarig financieringspakket van 5,8 miljard € beschikbaar gekomen dat specifiek op hun behoeften is toegespitst. Ook worden sommige regels van het GLB slechts geleidelijk ingevoerd in de nieuwe lidstaten zodat de landbouwers er de tijd hebben om zich aan te passen.

4.2 Situering van de Belgische landbouw in de Europese context

(bron: Eurostat)

België is een klein landbouwland. Het aantal bedrijven in België betekent nog niet eens 1 % van het aantal bedrijven in de EU-15. Ten opzichte van het Europese gemiddelde zien we dat het aantal bedrijven sneller afneemt, maar wel minder snel dan in onze buurlanden Duitsland en Nederland.

De uitstoot van arbeidskrachten gaat minder snel in België dan gemiddeld bij de EU-15. Ook ten opzichte van onze buurlanden doet België het in dit opzicht wat beter. Op onze Belgische bedrijven zijn er gemiddeld meer mensen tewerkgesteld dan op het gemiddelde Europese bedrijf, maar toch nog minder dan in de ons omringende landen. In België werken er 1,32 voltijdse arbeidskrachten op een land- of tuinbouwbedrijf.

Een vergelijking van de productprijzen in de EU met die in België leert ons dat deze prijzen bij ons gemiddeld lager liggen. In Nederland echter is de situatie nog minder goed. Frankrijk en Duitsland doen het iets beter, maar nog steeds minder goed dan het Europese gemiddelde. De prijs van de landbouwproducten in België is sterker gedaald dan gemiddeld in Europa.

Inzake de evolutie van de toegevoegde waarde vallen het zeer goede cijfer van Duitsland en de sterk negatieve trend in Nederland op. In 2004 scoorde België evenmin goed, maar wordt

de evolutie bekeken tot in 2003, dan is er sprake van een constante over de jaren. In de EU-15 is er wel sprake van een stijging, die dus niet gevolgd wordt in België.

Interessant is ook om even naar het aantal varkens te kijken, omdat dit toch wel een heel belangrijke sector is in West-Vlaanderen. In de periode 1997-2004 is de varkensstapel in de EU-25 vrijwel constant gebleven, in de EU-15 is er een toename met 3,1 %. In België tekent zich een forse daling af van 14,1 %. In Nederland is deze daling veel minder sterk over dezelfde periode, maar in de periode 1995-2004 tekenen we wel een daling van 20,1 % op. Hieruit zou men kunnen besluiten dat in de intensieve productiegebieden (met beperkte oppervlakte, zoals in Nederland en Vlaanderen) er een duidelijk afbouw van de varkensstapel plaatsvindt. Deze trend zien we evenwel helemaal niet in Denemarken, waar de varkenshouderij ook een zeer intensief karakter heeft, maar wel grondgebonden is. Hier is er zelfs een groei van de varkensstapel met 16,6 %.

5 Samenvatting: de West-Vlaamse land- en tuinbouw in vogelvlucht

We zouden kunnen stellen dat de land- en tuinbouwsector op veel vlakken aan tegengestelde 'krachten' onderworpen is. Het is kleiner en groter worden tegelijk, het is winnen en verliezen, het is minder, maar dan ook weer meer.

Het aantal bedrijven daalt, het aantal personen dat tewerkgesteld is in de land- en tuinbouw neemt eveneens af. Opvolging is slechts beperkt verzekerd. Anderzijds groeien de bedrijven, zowel in oppervlakte als in intensiteit (bv. toename tuinbouw en glastuinbouw, samenvoegingen in de veehouderij). Ook blijft de West-Vlaamse productie op peil, evenals het ruimtebeslag. Ondanks deze schaalvergroting staat het inkomen uit landbouw sterk onder druk. Toch wordt er nog steeds geïnvesteerd in de sector, in het bijzonder in West-Vlaanderen.

Verbrede landbouw heeft ruim ingang gevonden in West-Vlaanderen, maar blijft tegelijk sterk gekoppeld aan 'klassieke' land- en tuinbouwactiviteiten. Verbrede landbouw is vooral te vinden bij jongere en dynamische bedrijfsleiders. Biolandbouw neemt af, terwijl de consumptie van bioproducten in Vlaanderen opnieuw toeneemt.

Land- en tuinbouw in het algemeen zijn steeds sterker onderworpen aan een europeanisering en mondialisering van de afzetmarkten. Verbrede landbouw daarentegen richt zich vooral op de noden van de lokale en regionale gemeenschappen.

De Vlaamse land- en tuinbouw vertoont op het vlak van eco-efficiëntie een goed beeld. De belangrijkste vormen van milieudruk door de landbouw dalen (met uitzondering van erosie), terwijl de bruto toegevoegde waarde stijgt. Ook de vermistende emissies daalden drastisch. Toch blijven er problemen met te hoge nitraatcijfers in het oppervlaktewater (zeker in West-Vlaanderen).

De provincie West-Vlaanderen staat in voor ruim een derde van de Vlaamse tot een vierde van de nationale landbouwproductie. Toch is Vlaanderen en zeker West-Vlaanderen een zeer klein productiegebied in Europa. West-Vlaanderen is vooral sterk in een aantal specialisaties.

Landbouw in het landelijke West-Vlaanderen is meer dan boeren op hun veld of in hun stallen of tuinders in hun serres. De toelevering aan de land- en tuinbouw en de handel en verwerking van de producten betekenen een duidelijke meerwaarde voor West-Vlaanderen.

Inzake het Europees landbouwbeleid merken we een dubbele beweging. Europa wil zich heel sterk inschakelen in de vrijmaking van de wereldmarkt (de steun loskoppelen van de productie). Anderzijds stimuleert ze land- en tuinbouwers tot verbreding van de landbouwactiviteiten, die dan vooral lokaal of regionaal gericht zijn. Dit laatste moet deel uitmaken van een geïntegreerde ontwikkeling van het platteland, wat aan belang wint in het Europees landbouwbeleid.

De provinciale inspanningen worden verruimd en gedeeltelijk geheroriënteerd. Op het vlak van onderzoek en voorlichting winnen horizontale en innovatieve thema's aan belang (water, bodem, energieproductie...). Ook wordt er werk gemaakt van verbreding, milieuzorg, landbouwenducatie... Het belang van de 'belendende' beleidsdomeinen, zoals milieu, water, ruimtelijke ordening... neemt nog steeds toe. Recent kreeg binnen de provinciale administratie de Sectie Landbouw-Visserij vorm.

Heel wat evoluties in land- en tuinbouw vinden hun oorsprong in gewijzigde verwachtingen vanuit de samenleving. De vraag naar voedselzekerheid evolueerde naar verwachtingen inzake het realiseren van kwaliteit, behoud van natuur en landschappen en het inschakelen van land- en tuinbouw in een ruimere plattelandsontwikkeling.

Het invullen van deze verwachtingen wordt echter tegengewerkt door het feit te moeten produceren onder een sterke prijsdruk (vrijhandel) en door het feit dat de consument onvoldoende bereid is om extra te betalen voor de invulling van deze nieuwe verwachtingen.

Deel 2

Sterkte-zwakteanalyse

Dit deel bespreekt de SWOT-analyse van de West-Vlaamse land- en tuinbouw.

De SWOT-analyse kwam als volgt tot stand. Er werd teruggevallen op de elementen uit de situering, maar ook werd er gebruik gemaakt van elementen uit SWOT-analyses van regio-specifieke documenten. Hieraan werd er een uitgebreide reflectie gekoppeld. Op deze manier werd geprobeerd om de rijke ervaring die bij heel wat ingewijden bestaat, te valoriseren.

Deze SWOT-analyse werd tenslotte ook voorgelegd aan diverse overlegfora.

SWOT staat voor S = strength (sterkte), W = weakness (zwakte), O = opportunity (kans), T = Threat (bedreiging)

1 Sterkten en troeven

Productie en productiestructuur

- ┃ Gunstige bodemtypes en klimaat voor landbouwactiviteiten. Op de verschillende bodems vinden we verschillende bedrijfstypes, die hierop afgestemd zijn.
- ┃ Veelzijdige landbouwstructuur met in hoofdzaak gemengde bedrijven. Dit brengt een efficiëntere arbeidsbenutting met zich mee en een grotere flexibiliteit.
- ┃ Goede afzetstructuren voor land- en tuinbouwproducten.
- ┃ Zeer goede kwaliteit van de West-Vlaamse land- en tuinbouwproducten.
- ┃ Aanwezigheid van diverse andere dan alleen maar de klassieke deelsectoren, zoals sier-teelt, bometeelt, biologische landbouw.
- ┃ Grote dynamiek van bedrijven die aan verbreding doen.
- ┃ Aanwezigheid van koplopers inzake nieuwe tendenzen (inclusief kwaliteitssystemen).
- ┃ Ondernemersinitiatief, flexibiliteit, werkkraft.
- ┃ Belangrijkste landbouwgebied van Vlaanderen.

Sociaaleconomisch

- ┃ Belangrijke sociaaleconomische betekenis van de West-Vlaamse land- en tuinbouwsector, inclusief werkgelegenheid. Belangrijk voor plattelandseconomie.
- ┃ Grote productiewaarde, vooral door intensieve veeteelt en groenteteelt.
- ┃ Nabijheid van grote afzetmarkt door de ligging nabij dichtbevolkte gebieden. Centrumfunctie op Vlaams niveau op het vlak van productie, toelevering en verwerking met onder meer een ruime jobcreatie.

Omkadering

- ┃ Aanwezigheid van sterk uitgebouwd praktijkgericht onderzoek en voorlichting.
- ┃ Aanwezigheid van land- en tuinbouwonderwijs en naschoolse vorming.
- ┃ Leidende rol van West-Vlaanderen (GOM/Provincie) in het VCM.

Omgevingsfactoren

- ┃ Belangrijke functie inzake instandhouding open ruimte en buffering tegen verstedelijking (ongeveer 70 % opp. West-Vlaanderen in landbouwgebruik).

2 Zwakten

Productie en productiestructuren

- | Schaarste aan grond en beperkte groeimogelijkheden: grote en blijvende gronddruk.
- | Een zekere voorzichtigheid voor de concrete invoering van vernieuwing en diversificatie. Onder meer het gemengde karakter remt de invoering van vernieuwing af.
- | Op zware gronden: beperkte mogelijkheden voor reconversie.
- | Coöperatief denken en handelen is beperkt (beperkte collegialiteit, individualisme).
- | De ondernemingsvorm is veelal niet aangepast aan de 21ste eeuw (weinig uitbatingen onder vennootschapsvorm).
- | Eigendomsstructuur van de gronden en het erfrecht.
- | Mestoverschotten zijn een beperkende factor op uitbouw en behoud intensieve veeteelt.
- | Veel bedrijven beschikken niet over drinkbaar water (nog niet de helft heeft een aansluiting op het openbaar drinkwaterleidingnet).
- | Grote water- en energieafhankelijkheid.

Sociaaleconomisch

- | Zwakker beeld van de landbouw t.o.v. andere economische sectoren.
 - Achterblijvende groei in de toegevoegde waarde van de landbouw.
 - Dalend aantal bedrijven, dalend numeriek gewicht.
 - Een oudere beroepsbevolking, opvolging is slechts beperkt verzekerd.
- | Kapitaalsintensieve sector met laag en onzeker rendement.
- | Zeer weinig vat op de prijsvorming.
- | Neiging tot kortetermijndenken en uitstellen (of schrappen) van investeringen, door aantal situaties in de sector (bv. de marktsituatie).
- | Grote input van productiemiddelen.
- | Arbeidskrachten zijn moeilijk te vinden en de arbeid is duur. Dit heeft een negatieve weerslag op de concurrentiepositie en de expansiemogelijkheden.
- | Zwaar werk en arbeidspieken (seizoensgebonden), gekoppeld aan stress.
- | Beperkt sociaal vangnet voor landbouwer en zijn familie.

Omkadering

- | De penetratie van naschoolse vorming is te gering.
- | Landbouwonderwijs en naschoolse vorming geven nog niet voldoende invulling aan nieuwe eisen voor landbouwuitbating (naar meer ondernemerschap).
- | In het hoger landbouwonderwijs onvoldoende doorstroming naar het lange type.

Omgevingsfactoren

- | De kleinschaligheid van de land- en tuinbouwbedrijven in een Europese context.
- | Verspreide bebouwing (kunnen land- en tuinbouwbedrijven afremmen in hun activiteiten of ontwikkelingsplannen).

3 Kansen

Productie en productiestructuur

- ▮ Reconversie en diversificatie, met onder andere (alternatieve) energie- en biomassa-productie, niet-voedingstoepassingen van land- en tuinbouwproducten...
- ▮ Mest en organische afvalstoffen/bijproducten als bron van groene energie (naast de eigenlijke energiegewassen).
- ▮ Stijgende vraag naar kwalitatief hoogstaande producten en sterke traceerbaarheid van producten.
- ▮ Stimulansen voor samenwerking tussen landbouwers (oprichting coöperatieven).
- ▮ Maatschappelijke opdracht voor de sector (binnen plattelandontwikkeling) en diversifiëring van inkomsten, bv. hoeveproducten, toerisme, recreatie en zorg voor natuur en landschap.
- ▮ Eerste oplossingen voor milieuproblemen (o.a. voor mestdruk) gerealiseerd.

Sociaaleconomisch

- ▮ Groeiende afzetmarkt door uitbreiding EU.

Omkadering

- ▮ Flexibele opstelling Provincie West-Vlaanderen waardoor nieuwe ontwikkelingen in de landbouw worden gesteund.

Omgevingsfactoren

- ▮ EU-landbouwbeleid dat bepaalde vernieuwingen binnen de landbouw kan ondersteunen (verbreding, milieuaspecten, samenwerkingsverbanden, agrarisch natuurbeheer, energieproductie...).
- ▮ Nieuwe technologieën: o.a. IT-ontwikkelingen met toenemende communicatiemogelijkheden tot gevolg.
- ▮ Toenemende maatschappelijke waardering voor landbouw.
- ▮ Verhoogde interesse voor de identiteit van het platteland (bijdrage van landbouw hierin).
- ▮ De aanwezigheid van een relatief onaangestast en gaaf landschap met groot toeristisch-recreatief potentieel.
- ▮ Veel West-Vlaamse natuur is boerennatuur (natuurelementen eigen aan, gecreëerd door en verweven met land- en tuinbouw) en beantwoordt aan een maatschappelijke vraag.
- ▮ Afstemming regelgeving tussen Europese landen door EU-werking.

4 Bedreigingen

Productie en productiestructuren

- ▮ Hervorming van het EU-beleid inzake landbouw met o.a. de daling van inkomstensteun aan landbouwers voor traditionele landbouwactiviteiten.
- ▮ Onvoldoende bewustzijn inzake duurzaam bodemgebruik.

- ┃ Een wildgroei aan diverse lastenboeken, labels, kwaliteitssystemen, waarvan de kosten worden afgewenteld op de land- en tuinbouwer (zonder prijsverhoging).
- ┃ Toenemende concentratie binnen de afzet- en distributiesector met concentratie van macht en eisenbepaling tot gevolg.
- ┃ Stijgende complexiteit van bedrijfsvoering met stijgende noodzaak aan diverse competenties bij landbouwer/bedrijfsleider.

Sociaaleconomisch

- ┃ Handel in quota, vergunningen en andere rechten vraagt heel wat kapitaal, dat in belangrijke mate wegvloeit uit de landbouw.
- ┃ Productierechten bieden onvoldoende bestaans- of rechtzekerheid en zijn een rem op de ondernemingsgeest.
- ┃ Grote externe input van productiemiddelen.
- ┃ Verhoogde concurrentie op korte termijn door nieuwe lidstaten bij uitbreiding EU.
- ┃ Moeilijker bekomen van leningen bij banken en hogere eisen op het vlak van de waarborgen
- ┃ Daling van de procentuele budgetbesteding van gezinnen aan voeding.
- ┃ Groeiende economische kwetsbaarheid met verhoogde stress en verdoken armoede tot gevolg.

Omkering

- ┃ Op korte termijn onzekere financiering van onderzoek en voorlichting
- ┃ Informatie wordt afgeschermd of niet vrijgegeven. Dit kan het geval zijn voor zowel onderzoeksresultaten (gefinancierd door privé) als voor beleidsrelevante informatie (van andere overheden)
- ┃ De technische landbouwopleiding dreigt in de verdrukking te komen. Het landbouwonderwijs verschuift naar semi-agrarische richtingen.

Omgevingsfactoren

- ┃ Stijgend aantal randvoorwaarden gesteld aan landbouw (vaak met stijging van de productiekosten, zonder creatie van bijkomend inkomen).
- ┃ Groeiende en te snel veranderende regelgeving fnuiken de ondernemerszin en leggen een hypotheek op de bedrijfszekerheid (bv. op het vlak van milieu, hygiëne, traceerbaarheid, voedselveiligheid, tewerkstelling...). Uitgebreide regelgeving werkt verstarrend.
- ┃ Mogelijk uitbreiding van kwetsbaar gebied in Vlaanderen en West-Vlaanderen.
- ┃ Druk uit andere sectoren op het landbouwareaal (industrie, wonen, natuur...)
- ┃ Sterke verweving van landbouw en natuur, met als gevolg heel wat 'randeffecten'.
- ┃ Onzekere ruimtelijke planning.
- ┃ Geringe beschikbaarheid van voldoende kwalitatief water voor landbouwbedrijven plus streng vergunningenbeleid op het vlak van diep grondwater.
- ┃ Mondialisering (met doorgaans een lagere en variabele prijsvorming als gevolg).

Deel 3

**Uitdagingen voor
de West-Vlaamse
land- en tuinbouw**

Voor het formuleren van deze tien uitdagingen werd vertrokken van de SWOT-analyse en de situering. Deze uitdagingen zijn breed opgesteld, veel ruimer dan de mogelijke taakstelling van de provincie. Er werd nagegaan wat de uitdagingen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw zijn op middellange termijn. Er kan evenmin niet ontkend worden dat er een aantal specifieke provinciale bekommernissen doorklinken (bv. naar provinciale organisatie).

Deze tien geformuleerde uitdagingen boden dan de specifieke aanknopingspunten voor het formuleren van de diverse strategische doelstellingen van de provincie in dit beleidsplan. Met andere woorden: hoe kan de provincie een antwoord helpen bieden op de deze uitdagingen, uiteraard binnen de geformuleerde visie en missie (zie verder).

Uitdaging 1: Zekerheid bieden aan de West-Vlaamse land- en tuinbouw.

- ▮ Rechtszekerheid bieden: een stabiele en eenvoudige regelgeving nastreven, samen met een stabiele besluitvorming.
- ▮ Zekerheid bieden op het vlak van ruimtelijke ordening, bodembestemming (afbakingsproces), aandacht voor landbouw in de structuurplanning. Mogelijkheden bieden voor de vestiging van glastuinbouw. Zekerheid bieden aan bedrijven die zich moeten hervestigen.
- ▮ Tegemoetkomen aan de nood aan bedrijfscontinuïteit bij milieuvergunningen.
- ▮ Voldoende beschikbaarheid garanderen van arbeidskrachten (ook voor seizoenarbeid).
- ▮ Positie van land- en tuinbouw ten opzichte van toelevering en afnemers (handel en verwerking): afzet en prijsvorming.
- ▮ Ontsluiting van de bedrijven (bereikbaarheid met machines en vrachtvervoer).
- ▮ Verankering van toelevering, afzet en verwerking (agro-industrie); centrumfunctie van West-Vlaanderen.

Uitdaging 2: De landbouw van de toekomst heeft aangepaste en toekomstgerichte uitbatingsvormen nodig.

- ▮ Het hoofd bieden aan de kapitaalsintensiteit van de sector.
De grote inbreng van kapitaal van elke generatie beperken.
Extra kapitaalvraag door de handel in productierechten.
- ▮ Vennootschapsvormen (natuurlijk persoon versus vennootschappen); beperking aansprakelijkheid.
- ▮ Aangepaste fiscale regeling moet dit stimuleren/ondersteunen.
- ▮ Bescherming bij faillissement.
- ▮ Samenwerkingsvormen stimuleren (lasten kapitaal verdelen, samen sterker...).
- ▮ Schaalvergroting, diversificatie, verbreding als opties voor de toekomst.

Uitdaging 3: Een rationeel beheer van de productiemiddelen om de toekomst van de land- en tuinbouw veilig te stellen, vanuit de vaststelling dat een aantal natuurlijke hulpbronnen beperkt zijn, er ecologische efficiëntie nagestreefd moet worden en dat ecologische efficiëntie in een aantal gevallen ook economische efficiëntie betekent.

Concreet gaat het om:

- | bodem: duurzaam bodemgebruik, erosie, bodemmoeheid, verdichting...
- | water: beperkte beschikbaarheid diep grondwater, irrigatie, afvalwater, waterbenutting, watervoorziening, hergebruik, alternatieve waterbronnen;
- | energie;
- | het landbouw(eco)systeem;
- | meststoffen en gewasbescherming;
- | arbeid (zie uitdaging 1);
- | kapitaal (zie uitdaging 2);
- | afvalstromen (bv. plastic);
- | nutsvoorzieningen: niet alle land- en tuinbouwbedrijven beschikken over een aansluiting op alle nutsvoorzieningen (het probleem situeert zich vooral op het vlak van leidingwater, gas, afvalwaterzuivering en breedbandverbindingen);
- | machines (zie ook samenwerkingsverbanden);

Uitdaging 4: Land- en tuinbouw moet bouwen aan goede relaties met de andere sectoren, met het brede plattelandsgebeuren en op grensoverschrijdend vlak.

- | Met de andere sectoren:
 - natuur en landschap en bos (o.a. wildproblematiek);
 - milieu (milieueffecten minimaliseren);
 - verdere evolutie veehouderij in goede banen leiden – vooral milieuaspecten, maar ook maatschappelijke aanvaarding;
 - integraal waterbeleid: kansen en bedreigingen voor landbouw;
 - toerisme en recreatief medegebruik.
- | Tot het brede plattelandsgebeuren:
 - zelf vorm geven aan en inspelen op de dynamiek van plattelandsontwikkeling;
 - invulling van bedrijfszetels die vrijkomen; beleid ten aanzien van nieuwe economische dragers op het platteland; druk op voormalige bedrijfszetels (woonfunctie en andere functies);
 - inspelen op de maatschappelijke vragen/opportunities met behoud van de eigenheid van de landbouw.
- | Op grensoverschrijdend vlak:
 - relaties vooral met Noord-Frankrijk, Zeeland, Wallonië, Engeland;
 - harmonisering van teeltvoorwaarden in Europa;
 - landbouw in de Europese context (bv. uitbreiding van de Europese Unie);
 - internationale context; wereldhandel; Noord-Zuidrelatie;

Uitdaging 5: De West-Vlaamse land- en tuinbouw moet gestimuleerd worden tot innovatie, verbreding, diversificatie.

- | innovatie in alle takken van land- en tuinbouw (ook in de klassieke sectoren);
- | alternatieve energie (biomassa, windenergie);
- | non-foodproductie, functionele voeding en medicinale toepassingen;
- | biolandbouw;
- | verbrede landbouw;
- | groene diensten (landbouw levert diensten op het vlak van natuur en landschap) en blauwe diensten (landbouw levert diensten op het vlak van water);
- | GGO (genetische gemodificeerde organismen): kansen in Vlaanderen/Europa zijn onduidelijk.

Uitdaging 6: Goede interne en externe communicatie. Hierbij wordt het belang van dialoog benadrukt (communicatie in twee richtingen).

- | Doelgroep 1: het beleid
 - De provincie streeft een goede communicatie na met de andere beleidsniveaus.
 - met de hogere overheden: Vlaams, federaal en Europa
 - met de gemeenten
 - met de andere provincies (ook VVP)
 - Het beleid streeft een goede communicatie na met de sector. (Aandachtspunt is het uitvoeren van de bedrijfscontroles.)
- | Doelgroep 2: de land- en tuinbouwer
 - zie ook vorming en voorlichting
 - één loket voor landbouw in de provincie (georganiseerd door de Vlaamse overheid)
 - aandacht voor de communicatie binnen de sector zelf (bv. tussen deelsectoren)
 - publicatiebeleid POVLT/provincie-landbouw
- | Doelgroep 3: middenveld, toelevering en verwerking
 - landbouworganisaties
 - beroepsorganisaties voor toelevering, afzet en verwerking
- | Doelgroep 4: het brede maatschappelijke gebeuren
 - objectieve berichtgeving
 - landbouweducatie
 - kennis van de hedendaagse landbouw door de burger
 - imagovorming
 - de communicatieve waarde van initiatieven zoals hoeveverkoop, hoevetoerisme, boerderijbezoeken...
 - communicatie inzake voedselveiligheid – kwaliteitszorg

Uitdaging 7: Veilig stellen van en inhoud bepalen van: onderzoek, voorlichting, vorming en onderwijs.

- I Onderzoek
 - moet afgestemd zijn op de noden (zowel van landbouw als maatschappij)
 - ook ruimte voor minder 'evident' onderzoek, bv. onderzoek dat slechts op lange termijn resultaat oplevert
 - financiering
 - beschikbaarheid van informatie / beschikbaar stellen van informatie
 - structuur van het onderzoek in het POVLT
- I Voorlichting en vorming
 - afgestemd op de noden
 - efficiënte en effectieve informatiedoorstroming (andere communicatievormen en momenten)
 - onthaalfunctie van het POVLT (binnen zijn eigen competentie)
- I Onderwijs: kwaliteitsvol agrarisch onderwijs garanderen naast de semi-agrarische richtingen
 - kwaliteit voor zowel de technische als bedrijfseconomische aspecten;
 - van zowel secundair als hoger onderwijs.

Uitdaging 8: Zorg en welzijn ook in land- en tuinbouw een nood.

- I ontbreken sociaal vangnet;
- I stress;
- I minder gunstige arbeidsvoorwaarden en aandacht voor veiligheid;
- I landbouwers in moeilijkheden – integrale aanpak is nodig;
- I sociaal kapitaal (mogelijkheid tot deelname aan het sociale leven en het verenigingsleven);

Uitdaging 9: Een coherent beleid voeren op het vlak van kwaliteitszorg en voedselveiligheid (zowel op het vlak van de controle als begeleiding).

- I van de opstart van kwaliteitssystemen naar gemeen goed in de landbouwsector;
- I één lastenboek en één systeem per bedrijf (voldoende onderbouwd);
- I oplossen van knelpunten in de lastenboeken (via het onderzoek);
- I efficiëntie van de autocontrole (FAVV stoot de controle-activiteiten af, landbouw moet kosten zelf dragen);
- I kwaliteitszorg als troef naar de consument in binnen- en buitenland: is hij bereid meer te betalen?
- I kwaliteitssystemen als antwoord op een maatschappelijke vraag;
- I vermijden dat bedrijven verloren gaan omdat ze niet meer 'mee kunnen';
- I kwaliteitszorg als basiselement in de werking van het POVLT.

Uitdaging 10: De realisatie van een coherent provinciaal landbouwbeleid.

- | coherent beleid naar plaats/taakstelling van de gebiedswerking – POVLT – Proclam – LBE/WAVI – de Sectie Landbouw-Visserij;
- | monitoring van landbouw in West-Vlaanderen – verzameling en analyse van beleidsondersteunende gegevens:
 - databeheer
 - beschikbaarheid van informatie / beschikbaar stellen van informatie
 - informatiegaring
- | rol van de provinciale landbouwkamer;
- | afstemming met de andere beleidsvelden binnen de provincie:
 - belangrijke taak van de Sectie Landbouw-Visserij
 - o.a. via de gebiedswerking in de regio's
 - bijzondere aandacht voor de relatie met het plattelandsbeleid

Deel 4

Visie en missie

1 Visie

Deze visie vertolkt het verwachte beeld van de land- en tuinbouw in West-Vlaanderen, gekoppeld aan een gewenst streefbeeld. De visie bestrijkt een periode van 5 à 10 jaar.

Land- en tuinbouw in West-Vlaanderen is onderworpen aan een evolutie, die zich op een hoger niveau afspeelt dan West-Vlaanderen en Vlaanderen. Het beeld van de West-Vlaamse land- en tuinbouw wordt bepaald door zowel endogene (bv. bodemkwaliteit, productiestructuur, ondernemingszin) als exogene factoren (bv. vrijhandel, ontwikkelingen op het vlak van milieu). Het provinciebestuur moet zich inschrijven in deze evolutie en waar mogelijk aansturen en bijsturen.

In de West-Vlaamse land- en tuinbouw zullen twee verschillende tendenzen zich steeds duidelijker aftekenen: bedrijven die voornamelijk gericht zijn op productie voor de Europese markt en de wereldmarkt en bedrijven die gericht zijn op lokale markten (verbreding en dienstverlening). De meeste bedrijven bestaan echter uit een mengvorm van beide stromingen.

Het totaal aantal bedrijven blijft dalen, bij een gelijkblijvend productievolume. Er zullen in de toekomst verhoudingsgewijs meer bedrijven uitgebaat worden in nevenberoep.

Het gemengde karakter van de West-Vlaamse land- en tuinbouw blijft kenmerkend, maar verschuift meer en meer van bedrijfsniveau naar regioniveau. Naast gespecialiseerde bedrijven, blijven de gemengde bedrijven bestaan, maar hun mengvorm wordt toch 'smaller': de combinatie van twee of meer specialisaties op één bedrijf (bv. prei en varkens). Mengvormen bestaan niet alleen uit een combinatie van productietakken, maar ook uit een combinatie van productie en verbreding.

Arbeidsintensieve sectoren staan sterk onder druk, tenzij de arbeidsinzet verminderd of gevaloriseerd kan worden.

In de productie zien we nieuwe teelten, nieuwe teeltvormen en nieuwe toepassingsvormen verschijnen. Het aantal bedrijven dat kiest voor verbreding neemt duidelijk toe.

De West-Vlaamse land- en tuinbouw wordt gekenmerkt door zijn overwegend intensief karakter en is technologisch hoogstaand, met een doorgedreven aandacht voor kwaliteit (zowel in productie als verbreding) en milieuaspecten. Bedrijven in nevenberoep worden meestal minder intensief uitgebaat.

De landbouwer wordt steeds meer manager met een uitgebreide kennis en een goede scholing. Hij doet voor een aantal specifieke taken steeds meer een beroep op derden.

Meer en meer bedrijven spelen in op specifieke maatschappelijke verwachtingen (landschap, verbreding, groene energie...). De invloed van de diverse maatschappelijke geledingen in het debat omtrent de toekomst van land- en tuinbouw neemt toe.

In de visie van het provinciebestuur blijft West-Vlaanderen een landbouwprovincie bij uitstek. Land- en tuinbouw blijft er een belangrijke rol spelen, onder meer op het vlak van economie (inclusief toelevering en verwerking), het gebruik van de open ruimte en plattelandsontwikkeling.

De provincie wenst een leefbare, competitieve en duurzame landbouw, in goede harmonie met de andere sectoren en de samenleving. Ze ziet hierbij een meer maatschappelijk gewaardeerde taakstelling, gekoppeld aan de versterking van de maatschappelijke rol van land- en tuinbouw. Samenwerking binnen de sector, maar ook over de sectorgrenzen heen, wordt belangrijk.

2 Missie

De provincie West-Vlaanderen creëert gunstige voorwaarden voor en biedt ondersteuning aan de ontwikkeling van een toekomstgerichte land- en tuinbouw (en de integrale productiekolom, zijnde toelevering, handel en verwerking). Hierbij streeft de provincie naar een optimale samenwerking met andere sectoren en beleidsniveaus en rekent ze op het ondernemerschap van de land- en tuinbouwer.

Deze specifieke missie kadert in de algemene provinciale missie, waarbij de provincie wenst op te treden als kennispartner en regiobestuur.

Deel 5

Strategische doelstellingen

Inleiding

Het formuleren van de strategische doelstellingen

Bij het tot stand komen van de 8 verschillende strategische doelstellingen is vertrokken van de visie en missie en van de 10 geformuleerde uitdagingen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw. Er is nagegaan hoe het provinciale land- en tuinbouwbeleid kan bijdragen tot het formuleren van antwoorden op de 10 uitdagingen en dit binnen het kader van de eigen visie en missie.

Voor het opstellen van de strategische doelstellingen is de SPIN-methode gebruikt. SPIN is een afkorting die staat voor S=situatie, P=probleem, I=gevolg (implicatie) als we niets doen, N=noodzaak tot handelen. Het luikje 'probleem' is vervangen door 'uitdaging', en 'gevolgen' zijn ondergebracht onder de rubrieken 'uitdaging' en 'noodzaak'. Deze aanpassingen zijn doorgevoerd om een meer positieve benadering toe te laten, om de leesbaarheid van de tekst te verhogen en om herhalingen te vermijden. Volgend op deze rubrieken is er telkens gewerkt met een planning die invulling geeft aan de strategische doelstelling.

De structuur van de strategische doelstellingen ziet er als volgt uit:

- ┃ formulering van de strategische doelstelling;
- ┃ situering;
- ┃ uitdaging;
- ┃ noodzaak tot handelen;
- ┃ planning.

Onder de strategische doelstelling 'Relaties' werd er gekozen voor het invoegen van een extra rubriek, namelijk 'beleidsprincipes'. Een aantal belangrijke elementen konden niet zozeer als actie opgevat worden en werden daarom opgenomen als te hanteren principes in het provinciale beleid.

De provincie West-Vlaanderen aan zet... in een netwerk

De acht strategische doelstellingen geven aan hoe het provinciebestuur West-Vlaanderen zal bijdragen tot het realiseren van de verschillende uitdagingen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw. Deze strategische doelstellingen betreffen de volgende thema's:

- ┃ onderzoek en voorlichting;
- ┃ rationeel beheer van productiemiddelen;
- ┃ innovatie, diversificatie en verbreding;
- ┃ kwaliteit;
- ┃ relaties;
- ┃ communicatie;
- ┃ welzijn en veiligheid;
- ┃ coherente werking.

Deze strategische doelstellingen zijn best wel ambitieus, maar tegelijk moet erkend worden dat de inspanningen, geleverd door de provincie West-Vlaanderen, gesitueerd moeten worden in een ontwikkeling van de land- en tuinbouw die Europees en zelfs mondiaal wordt

aangestuurd. Dit houdt belangrijke beperkingen in. Echter, de bijzondere positie van de provincie als regiobestuur en haar inzet als kennispartner, kan wel het verschil maken voor de West-Vlaamse land- en tuinbouwer, voor de sector in zijn totaliteit en ook voor de West-Vlaamse samenleving in het algemeen.

Ten aanzien van de ontwikkeling en evolutie van de West-Vlaamse land- en tuinbouw is het duidelijk dat de provinciale landbouwwerking gesitueerd moet worden in een zeer ruim netwerk. Er zijn in West-Vlaanderen heel wat spelers actief die land- en tuinbouw ondersteunen, begeleiden, aansturen en beïnvloeden. De provincie wil heel bewust participeren in dit ruime netwerk. Het is tevens een sterkte te kunnen functioneren in een ruim netwerk. Netwerking spreekt meteen ook van samenwerking en afspraken maken.

Op het vlak van onderzoek situeren de provinciale inspanningen zich in eerste instantie op het vlak van praktijkgericht onderzoek. Fundamenteel onderzoek gebeurt vooral door de universiteiten. Met deze universiteiten wordt dan ook samengewerkt om resultaten uit het fundamenteel onderzoek te vertalen naar een praktijkgerichte inzet.

Het praktijkgericht onderzoek werd door Vlaanderen recent hervormd. Coördinatie tussen de verschillende centra en afspraken dringen zich op. Het POVLT is partner in dit netwerk van onderzoekscentra en neemt voor een aantal domeinen een leidende rol op zich. De samenwerking op het vlak van onderzoek krijgt ook steeds meer een Europese dimensie.

Advies en voorlichting zijn in belangrijke mate afgestemd op het geleverde onderzoek. Andere vormingscentra richten zich meer op andere thema's, zoals de regelgeving, economische aspecten...

Inzake natuur- en milieuthema's (gelinkt aan land- en tuinbouw) is het duidelijk dat de provincie (in het bijzonder via Proclam) een leidende rol op zich neemt. In Proclam komen heel wat verschillende partners samen en dit is de basis voor een uitgebreid netwerk.

Op het vlak van landbouweducatie ontwikkelt er zich een goede samenwerking tussen de belangrijkste spelers in Vlaams verband. Wat betreft nieuwere thema's (bv. verbreding, innovatie) wordt er evenzeer gekozen voor samenwerking met andere partners. Afspraken voor deze onderwerpen zijn vandaag nog niet steeds duidelijk. Dit is een aandachtspunt voor de toekomst.

De provinciale werking is ook te situeren binnen een ruimer bestuurlijk kader. De samenwerking met andere beleidsniveaus is hierbij zeer belangrijk. Er is in het bijzonder een goede samenwerking met de Vlaamse Administratie voor Land- en Tuinbouw. Ook met andere diensten en instellingen (bv. ABKL, VLM) wordt er samengewerkt. De bevoegdheden van de federale overheid op het vlak van land- en tuinbouw zijn beperkt. De provincie is op andere domeinen actief dan de Vlaamse en federale overheid. De provincie profileert zich bij voorkeur als een kennispartner en regiobestuur (zie algemene inleiding).

De provincie West-Vlaanderen is één van de vijf Vlaamse provincies. Deze vormen samen ook een netwerk. De VVP vervult hierbij een scharnierfunctie voor overleg en voor afstemming van het beleid tussen de provincies. Ook in de relatie tot de Vlaamse overheid treedt de VVP op als gesprekspartner.

Met het lokale bestuursniveau wordt er vooral thematisch samengewerkt, een ruimere en betere samenwerking verdient de aandacht.

Heel belangrijk in het West-Vlaamse landbouwlandschap is de werking van de diverse, zowel algemene als gespecialiseerde landbouworganisaties. De contacten zijn zeer talrijk. In de relatie provinciebestuur - sector, vertegenwoordigd door zijn organisaties, speelt de provinciale landbouwkamer een cruciale rol. Toch wordt zowel vanuit de landbouworganisaties als vanuit het provinciebestuur de nood aan gevoeld om tot nog meer samenwerking te komen rond diverse thema's.

Belangrijk in het netwerk van de West-Vlaamse land- en tuinbouw zijn de veevoederfirma's. Voor een aantal provinciale acties zullen deze bedrijven dan ook een belangrijke partner zijn.

Tenslotte is de land- en tuinbouwsector, een sector met talrijke relaties met andere sectoren. Het provinciale landbouwbeleid ontwikkelt zich niet alleen in een netwerk binnen de agrarische sector, maar ook binnen een sectoroverschrijvend netwerk.

Zorgpunten en visieontwikkeling

Op een aantal plaatsen is duidelijk aangegeven dat er in de nabije toekomst zal gewerkt worden aan een visie over specifieke onderwerpen (bv. groene energie op land- en tuinbouwbedrijven). Vaak, maar niet steeds, gaat het om nieuwe thema's die zich aandienen.

Bij deze visieontwikkeling zal er normaal in twee stappen gewerkt worden. Een eerste stap is de ontwikkeling van een sectorale visie om in een tweede stap te werken aan een geïntegreerde visie (indien nodig). Dit laatste kan onder de verantwoordelijkheid vallen van een andere dienst. In dit document zijn voor verschillende thema's reeds sectorale visie-elementen opgenomen. Dit met de bedoeling om net door dit beleidsplan daar bekendheid aan te geven. Deze visie-elementen zullen dan mee de insteek vormen voor de opmaak van een meer geïntegreerde visie.

Op bepaalde plaatsen zijn, vooral voor thema's die zich situeren op het kruispunt van landbouw en andere sectoren, een aantal zorgpunten vanuit land- en tuinbouw weergegeven. Dit is gebeurd met de bedoeling dat er met deze punten rekening kan worden gehouden als er voor deze thema's een verder beleid ontwikkeld wordt.

1 Strategische doelstelling: 'Onderzoek en voorlichting'

De provincie wil met praktijkgericht en toegepast wetenschappelijk onderzoek, voorlichting en dienstverlening een toekomstgerichte en duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector stimuleren.

SITUERING

De provincie investeert reeds verschillende decennia in onderzoek en voorlichting en heeft op deze manier bepaalde evoluties in de West-Vlaamse land- en tuinbouw bewerkstelligt. Ook in de toekomst is hier een belangrijke taak weggelegd voor de provincie. Zonder onderzoek en voorlichting is een toekomstgerichte en duurzame uitbouw van de land- en tuinbouwsector onmogelijk.

Zowel de sector zelf als de maatschappelijke en institutionele context zijn zeer sterk in evolutie.

Vlaanderen heeft het onderzoek recentelijk hervormd. Hierin is er een kerntaak weggelegd voor de provincies op het vlak van praktijkgericht onderzoek, waarbij Vlaanderen een coördinerende rol op zich neemt. Ook de financiering werd gewijzigd, waarbij er een grotere inbreng van de privé (de sector) verwacht wordt. Afspraken en samenwerkingsverbanden met andere instellingen en centra in Vlaanderen dringen zich op.

Naast de samenwerking met de centra voor praktijkgericht onderzoek, wordt er ook veelvuldig samengewerkt met universiteiten en hogescholen. Deze richten zich in eerste instantie op fundamenteel wetenschappelijk onderzoek.

In 2004 werd door de diverse vzw's een aanvraag ingediend tot erkenning als centrum voor sensibiliseringsacties voor duurzame landbouw. Vlaanderen heeft recentelijk de erkenningen afgeleverd (met uitzondering van Varkens KI West-Vlaanderen vzw, dat zijn aanvraag later heeft ingediend). Demonstratie en sensibilisatie worden hiermee belangrijke instrumenten.

Een andere duidelijke trend is het feit dat het aandeel projectwerking in de totale werking sterk toegenomen is.

Op Europees vlak zijn zowel de recente uitbreiding met 10 lidstaten als de Mid Term Review twee zeer belangrijk wendingen. Het Europees landbouwbeleid legt ook steeds meer de nadruk op de ontwikkeling van het platteland. Daarbij komt landbouwverbreiding steeds duidelijker in beeld.

Op het niveau van het onderzoek (en in de sector) doen verschillende nieuwe technologieën hun intrede. Ook de informatisering zet zich door. Dit laatste biedt ook voor de voorlichting nieuwe mogelijkheden.

De sector zelf heeft in heel wat gevallen te maken met prijsdruk en dalende rentabiliteit. Daardoor is er behoefte aan efficiëntie, reconversie en alternatieven.

De recente beslissing tot defiscalisatie van de biobrandstoffen opent wellicht mogelijkheden voor de teelt van energiegewassen en de productie van groene elektriciteit op het bedrijf.

Maatschappelijk is er veel aandacht voor de kwaliteit van de producten en de productieprocessen, voor voedselveiligheid, duurzame ontwikkeling in de bedrijfsvoering, de kwaliteit van de leefomgeving, dierenwelzijn... Deze trends grijpen uiteraard in belangrijke mate in op de ontwikkeling van de land- en tuinbouw.

UITDAGING

De grote uitdaging bestaat in de realisatie van onderzoek en voorlichting die afgestemd zijn op de noden van de sector en de maatschappij, die actief inspelen op te verwachten evoluties en die innovatie stimuleren. Er moet ook aandacht zijn voor onderzoek dat minder direct of snel resultaat oplevert. Onderzoek en voorlichting zijn hefboomen tot de realisatie van een duurzame sector.

Op het vlak van voorlichting ligt er een grote uitdaging in het kunnen realiseren van een groot bereik onder de land- en tuinbouwers (en andere doelgroepen).

Het beschikbaar kunnen stellen van resultaten en het zelf kunnen beschikken over resultaten van andere onderzoeksinstellingen baart soms zorgen. Oorzaak hiervan is de privé-financiering van bepaalde onderzoeken.

De structuren van onderzoek en voorlichting moeten met de nodige flexibiliteit kunnen inspelen op wijzigende omstandigheden. Dit geldt eveneens voor het personeelskader en de infrastructuur.

De financiering van zowel onderzoek als voorlichting moet in voldoende mate structureel gegarandeerd worden. Projectwerking zal een structureel verankerde werking aanvullen. Er moet echter vermeden worden dat de basis van de structurele financiering te smal wordt, zodat er een overwicht aan projectmatige financiering zou ontstaan. Dit is geen gezonde situatie.

NOODZAAK TOT HANDELEN

De land- en tuinbouw is een sector die bijzonder snel evolueert. Permanente bijscholing van land- en tuinbouwers is een noodzaak. Dit moet uiteraard onderbouwd worden met zowel fundamenteel als praktijkgericht onderzoek.

De ervaring leert dat het niet evident is om de land- en tuinbouwers voldoende te bereiken met de resultaten van het onderzoek of om ze te betrekken bij het onderzoek zelf.

Nieuwe thema's, zowel horizontale als verticale, dienen zich aan. Deze moeten opgenomen worden in de werking.

Onderzoek en voorlichting moeten kunnen gebeuren in een hedendaagse en efficiënte structuur, in combinatie met moderne (informatica)technologieën, met goed opgeleid personeel en met garanties voor een voldoende en stabiele financiering.

Inzake de uitstraling van het POVLT, is het nodig dat het centrum een voorbeeldfunctie kan vervullen voor diverse technieken en methodieken.

PLANNING

1 *De provincie zal het onderzoek afstemmen/aanpassen op actuele evoluties en te verwachten evoluties.*

Belangrijk is de reorganisatie van het praktijkgericht onderzoek door Vlaanderen. Bij de aangegeven thema's dringen zich telkens *afspraken op met andere onderzoeksinstellingen* in Vlaanderen. Het POVLT engageert er zich toe deze telkens te maken.

Onderzoek op het vlak van thema's is constant in beweging, net omdat land- en tuinbouw en zijn context constant in beweging zijn. Dit houdt in dat bepaalde nieuwe onderwerpen aangesneden worden en andere verlaten worden. Het is nodig om *keuzes te maken en prioriteiten te stellen*, zodat er kan ingespeeld worden op nieuwe kansen, uitdagingen en problemen. Voorbeelden van gewassen waar onderzoek afgebouwd of geschrapt wordt, zijn openluchtsla, tabak, gerst, appel en peer.

Wat betreft de *keuze van gewasgroepen* waar onderzoek op gedaan wordt, kondigen zich mogelijkheden aan voor energieteelten als koolzaad, energiemaïs, mengteelten. De cofermentatieinstallatie zal het mogelijk maken om de energiewaarde van gewassen te evalueren. Anderzijds moet aandacht gaan naar alternatief gebruik van planten voor o.a. medicinale toepassingen, non-food of bioraffinage.

Andere gebruikswijzen van planten vereisen meestal ook een andere rassenkeuze, een aanpassing van de teelttechniek e.d. Hier kunnen de teelttechnische onderzoeksafdelingen hun rol spelen.

Het onderzoek moet ook de *economische realiteit volgen*, zowel op micro- als op macroniveau.

De impact van MTR op de toekomstige teeltkeuze van de boer is nog onduidelijk. De verwachting is bv. dat de tabaksteelt sterk zal inkrimpen. Dit onderzoek kan dan ook afgebouwd worden. Ook het nieuwe suikerreglement kan het teeltpatroon van akkerbouwbedrijven sterk doen veranderen. Onderzoek zal finaal ook moeten getoetst worden aan de economische aspecten op bedrijfsniveau.

Binnen het onderzoek dient meer aandacht te gaan naar de *lange termijnbenadering*, zoals bedrijfssysteemonderzoek, opvolgen van bodemstructuur, bodemvruchtbaarheid en vruchtwisselingsystemen.

Het aanbod van *nieuwe rassen* is erg verschillend, afhankelijk van de gewasgroepen. Is er geen nieuw aanbod, dan kunnen jaarlijkse rassenproeven vervangen worden door twee- of driejaarlijkse. Anderzijds blijft rassenonderzoek het belangrijkste aandachtspunt van boer en tuinder. Aspecten als kwaliteit, houdbaarheid, smaak, resistentie tegen ziekten en stress of specifieke gebruiksdoelen (bv. versnijderij) treden daarbij op de voorgrond.

Het *bemestingsonderzoek* zal zich richten op verfijnde bemestingstechnieken, gebruik van organisch materiaal en compost, bodemverbeteraars en de gebruiksmogelijkheden van producten afkomstig van de mestbewerking en -verwerking.

Op het vlak van *gewasbescherming* worden preventieve waarnemings- en waarschuwings-systemen verder uitgebouwd qua teeltgamma en qua methodieken. Er wordt gestreefd naar een efficiëntere organisatie. Aandacht zal tevens gaan naar snelle ziekte- en plaagdetectie, naar alternatieve bestrijdingstechnieken, naar grondiger kennis van parasiet en predator en naar wisselwerking met de teeltomstandigheden. Speciale aandacht zal gaan naar nieuwe problemen zoals bacterieziekten, wildschade en aaltjes.

In de onderzoeksprogramma's zal eveneens aandacht besteed worden aan de productieproblematiek van *zaad en pootgoed*. Economisch interessante perspectieven zijn er o.a voor aardappelpootgoedteelt en voor de productie van aardbeiplantgoed, dit met de nodige aandacht voor de problematiek van het kwekersrecht.

Het is duidelijk dat de gangbare landbouw steeds meer een beroep doet op *geïntegreerde vormen van landbouw*, onder andere door de introductie van een aantal technieken uit de biolandbouw. Het is evident dat het onderzoek en de voorlichting deze evolutie mee gestalte geven.

Thema's die sterk gelinkt zijn aan *plattelandontwikkeling* of inspelen op nieuwe *maatschappelijke ontwikkelingen* krijgen ook hun plaats binnen het onderzoek en de voorlichting. Het gaat bv. om landbouwverbreding, landschapszorg, groene energie, landbouw in verwevinggebieden...

Deze en andere thema's komen uitgebreider aan bod onder de strategische doelstellingen 'Innovatie' en 'Rationeel Beheer'.

Het Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw (POVLT) heeft reeds heel wat jaren de *GEP-erkenning*. GEP staat voor **G**oede **E**xperimentele **P**raktijk en is een internationaal kwaliteitssysteem voor proefaanleg en proefopvolging. Dit is uitgewerkt voor testen van nieuwe fytoproducten, maar zal verder veralgemeend worden voor alle proeven. Om de arbeidskost te drukken zal voldoende aandacht gaan naar de aanschaf van de nodige uitrusting om vlot te kunnen werken.

Water zal als horizontaal thema aan de orde komen in al zijn aspecten: winning, opslag, beredeneerd en gestuurd gebruik, ontsmetting, hergebruik en/of behandeling of benutting van afvalwater. Dit kadert ook in het op te richten Kenniscentrum Water.

De *bodem* is een ander gewasgroepoverschrijdend thema dat aspecten omvat zoals bodemstructuur, bodemleven, bodemmoetheid, bodembewerkingsmethoden, maar ook erosiepreventie en gebruik van compost en bodemverbeteraars. Ook hier zal een Kenniscentrum Bodem en Bemesting de werking bundelen.

Een derde algemeen thema waar de sector veel interesse voor heeft, is mechanisatie. Hier wordt vooral demonstratief gewerkt. Belangrijke aspecten zijn arbeidsbesparing, ergonomie, veiligheid, benutten van sensoren, GPS, teledetectie of beeldherkenning.

2 Horizontale thema's worden in het onderzoek en de onderzoeksstructuur geïntroduceerd.

Het onderzoek is nu vooral georganiseerd volgens de deelsectoren in land- en tuinbouw. Daarnaast blijken een aantal horizontale thema's steeds belangrijker te worden, die dan weer niet aan één bepaalde deelsector gebonden zijn.

Het gaat om water, bodem, erosie, energie, mechanisatie.....

De introductie van deze thema's zal als volgt georganiseerd worden:

- a. Per thema: Oprichting van een afdelingoverschrijdend expertenteam. Dit expertenteam brengt de betrokken deskundigen uit de diverse afdelingen samen.
- b. Aanstelling van een coördinator per horizontaal thema (aan te duiden onder de deskundigen).
- c. Het te voeren onderzoek wordt verdeeld over de verschillende afdelingen. Hiertoe worden de nodige afspraken gemaakt.
- d. Oprichting van een klankbordgroep: externe deskundigen en betrokkenen kunnen op deze manier de werking aanvullen.

3 Realisatie van een moderne accommodatie voor onderzoek en voorlichting op de campus van het POVLT

Het POVLT zal in 2006 vijftig jaar bestaan. Dit betekent dat er in de voorbije decennia heel wat onderzoeksinfrastructuur en accommodatie gestalte kregen. De verschillende evoluties in de verschillende deelsectoren, maar ook op het vlak van bv. techniek en informatica, gaan zeer snel. Het is nodig dat het POVLT ook in de toekomst toonaangevend kan zijn. Hiertoe is een moderne accommodatie een noodzaak.

De reorganisatie en modernisering van de campus van het POVLT werd reeds ingezet. Voor de komende periode dienen zich de volgende investeringen aan:

- a. renovatie van het hoofdgebouw: ruimte voor de onderzoekers en ondersteunende diensten;
- b. renovatie PCBT-site (nieuwe loods);
- c. uitbouw cofermentatie;
- d. herinrichting vroeger melklabo-groentehal tot kantoorruimtes voor de groenteafdeling;
- e. zuiveren bedrijfsafvalwater;
- f. valorisatie van bedrijfsresten (bv. door compostering) – realisatie van de benodigde infrastructuur;
- g. toegangscontrole domeinen en beveiliging gebouwen;
- h. renovatie vergaderaccommodatie;
- i. aanleg parking;
- j. machinepark en uitrusting.

4 *Introductie van een masterplan informatica in het POVLT*

De invoering van een globaal plan informatica voor het POVLT is een noodzakelijke stap in de verdere uitbouw van het centrum als performante onderzoeks- en voorlichtingsinstelling. Hiertoe wordt er een masterplan informatica voor het POVLT in samenwerking met de Dienst ICT-Projectcoördinatie (en andere betrokken diensten) opgesteld.

De informatisering van het onderzoek (en de volledige werking van het POVLT) moet een efficiëntere verwerking toelaten van de onderzoeksresultaten en een vlottere doorstroming naar de doelgroepen.

De implementatie van het dit masterplan informatica houdt het volgende in:

- a. informatiseren van de proefveldwerking;
- b. volledige implementatie van het LIMS in de labowerking;
- c. ondersteunen van de kwaliteitssystemen van het POVLT (accreditatie);
- d. koppeling van de verschillende informatiesystemen (boekhouding, LIMS, proefveldwerking, adressenbeheer...) binnen het POVLT tot een geheel, zodat de volledige werking van het POVLT ingebed is in één doorzichtige, goed functionerende structuur;
- e. de organisatie van een centrale databank;
- f. de ondersteuning van het voorlichtingsbeleid.

Op het niveau van het POVLT zal er nood zijn aan een informaticus (een systeem-analyst) voor het beheer van de databank en voor ondersteuning van de afdelingen in de ontwikkeling van communicatie met de databank.

Dit masterplan informatica is ook gelinkt aan de op te zetten databanken in het kader van het landbouwbeleid. (Zie SD 'Coherente werking'.)

5 *Hedendaags en toekomstgericht onderzoek en voorlichting vergen een gepast personeelskader.*

Het is nodig dat het personeel aan de volgende verwachtingen kan beantwoorden:

- beheersen van de nieuwste onderzoekstechnieken;
- handelen volgens de geldende kwaliteitssystemen (accreditatie);
- teamwork – flexibiliteit;
- communicatief en klantgericht.

Aan het personeel wordt de mogelijkheid aangeboden om *vormingsprogramma's* te volgen, aangepast aan de taak en de functie. Jaarlijks wordt hiertoe een vormingsprogramma uitgewerkt. Dit vormingsprogramma is afgestemd op de specifieke noden van het POVLT. Elk personeelslid heeft er toegang toe en heeft een vormingsplicht.

Het wetenschappelijk kader krijgt de mogelijkheid om deel te nemen aan congressen, symposia en post-universitaire opleidingen.

Een aandachtspunt blijft *het wetenschappelijk statuut* voor de onderzoekers van het POVLT. Het behoud ervan is absoluut noodzakelijk. Het POVLT profileert zich nu in zijn onderzoek

en zijn publicaties duidelijk op hoger wetenschappelijk niveau dan de andere regionale instellingen. Dit is conform aan en sluit aan bij de vereisten van het wetenschappelijk statuut. Maar dit staat eveneens voor degelijkheid, grondigheid en doordachtheid van het gepresteerde werk, met oog voor innovatie en het denken in een breder kader. Het verlies van wetenschappelijk statuut zou voor het POVLT een degradatie betekenen ten aanzien van de overige regionale proefcentra en vooral ook ten opzichte van de universiteiten en onderzoeksdepartementen van het CLO. De regionalisatie van het landbouwkundig onderzoek maakt een aanpassing van het wetenschappelijk statuut aan de Vlaamse regelgeving noodzakelijk. Daartoe zullen de nodige stappen gezet worden.

Kaderend in het toenemend belang van plattelandsbeleid is er nood aan inhoudelijke verankering van de verbredingsacties binnen het POVLT. Ook moet de zoektocht naar allerhande innovatieve projecten aangezwengeld worden. In dit verband is een *verankering van verbreding-innovatie* binnen de staffuncties van het POVLT aangewezen. Dit resulteert in de heroriëntatie van een staffunctie binnen het wetenschappelijk kader van het POVLT.

6 De verdere realisatie van een efficiënte structuur binnen het POVLT

De structuur van het POVLT is historisch gegroeid, vooral op grond van de eisen die gesteld werden door de subsidiërende overheid (bv. noodzaak tot afzonderlijke vzw's). Door de herstructurering van het onderzoek door Vlaanderen dient de mogelijkheid zich aan tot een bepaalde herordening. Deze kans moet gegrepen worden. Hierbij zal onderzocht worden of bepaalde fusies mogelijk zijn en of nieuwe organisatievormen geschikt zijn.

In dit kader mag evenwel niet uit het oog verloren worden dat een aantal vzw's een coördinerende rol op Vlaams niveau op zich nemen en/of in interprovinciaal verband zijn opgericht. Dit is het geval voor LCG (granen), vzw West-Vlaamse Proeftuin voor Industriële Groenten, PCBT (biologische teelt) en PCA (aardappelen). Bovendien legt de subsidiërende overheid nog steeds specifieke voorwaarden op op het gebied van structuur en organisatie.

Toch blijft de provincie ijveren voor een dynamische en transparante structuur van het proefcentrum. De creatie van een provinciebedrijf behoort tot de mogelijkheden (zie beleidsprogramma 2001-2006). Dit verdient evenwel nog verder onderzoek. De oprichting van een provinciebedrijf, mag niet tot gevolg hebben dat erkenningen en de daaraan gekoppelde financiële inbreng van de hogere overheden zouden komen te vervallen.

Een eerste fusie is wel al uitgevoerd, namelijk de integratie van het LCA in het PCA. De verdere beoogde stappen op relatief korte termijn zijn:

- a. fuseren van WPA en LCG;
- b. fuseren van WPIG en Proefcentrum Champignonteelt;
- c. oprichting Proefcentrum Innovatie, Verbreding en Advies voor landbouw en veehouderij.

Het onderstaande schema geeft de beoogde structuur aan, vertrekkende van de huidige structuur.

Huidige onderzoeks- en voorlichtingsstructuur	Intermediair	Beoogde structuur
Akkerbouw granen/ WPA LCG aardappelen PCA LCA	WPA + LCG PCA + LCA	} Proefcentrum Akkerbouw
Tuinbouw <ul style="list-style-type: none"> • West-Vlaamse Proeftuin Industriële Groenten (WPIG) (groenten open lucht, glasgroenten, witloof, aardbei) • + begeleiding witloof, sierteelt • Proefcentrum Champignonteelt vzw (PC) + bedrijfsbegeleiding Provinciaal scheikundig labo (PSL) (nu gelinkt aan WPIG)		} Proefcentrum Tuinbouw WPIG + PC + PSL
Biologische teelt (PCBT)		} PCBT
Veehouderij <ul style="list-style-type: none"> • Varkens KI West-Vlaanderen bedrijfsbegeleiding melkvee Innovatie, verbreding en adviescentra (kenniscentra) (momenteel geen concrete structuur)		} Proefcentrum Innovatie, Verbreding, Advies voor landbouw en veehouderij
PROCLAM vzw		} PROCLAM vzw

7 Er wordt gestreefd naar een ruime betrokkenheid van de sector bij het onderzoek.

Deze betrokkenheid of inbreng van de sector is zowel inhoudelijk als financieel. Na de onderzoekshervorming moet er afstemming nagestreefd worden tussen de technische comités van het POVLT en de Vlaamse technische werkgroepen en coördinatiecomités. Het blijft ook een uitdaging om in alle onderzoeksthema's binnen het POVLT voldoende inbreng van en terugkoppeling met de sector te voorzien.

Daarnaast zal er gezocht worden hoe de financiële inbreng van de sector in het onderzoek gerealiseerd kan worden. De mogelijke inbreng van de sectoren toelevering, handel en verwerking moet ook onderzocht worden, aangezien voor hen de primaire productie belangrijk is. Deze sectoren dragen vandaag evenwel reeds (beperkt) bij in het onderzoek.

8 De provincie maakt een actieplan rond voorlichting op (inclusief naschoolse vorming).

Het blijft een bekommernis om de verworven onderzoeksresultaten, inzichten en kennis in ruime mate te verspreiden onder de land- en tuinbouwers (en andere doelgroepen). Een actieplan voorlichting zal de aanpak voor de komende vijf jaar bundelen. De systematische uitwerking ervan moet garanderen dat deze uitdaging gerealiseerd wordt.

In de toekomst mag verwacht worden dat heel wat informatiestromen elektronisch zullen lopen. Het masterplan informatica zal naast de informatisering van het onderzoek ook een belangrijk luik 'doorstroming' van de onderzoeksresultaten bevatten. Via de website moeten de gevalideerde proefresultaten zo snel mogelijk geconsulteerd kunnen worden. Anderzijds moet het berichtverkeer en het verspreiden van de verslagen die nu op papier aan leden bezorgd worden, in de toekomst ook standaard via e-mail lopen en op vraag en tegen vergoeding via de post.

Inzake het PR-beleid is het belangrijk dat iemand deze verantwoordelijkheid kan opnemen. In de informatieverspreiding is er nood aan een structurerende, coördinerende en leidende rol. Tot op heden worden heel wat onderzoeksresultaten te weinig en/of te laattijdig verspreid of bereiken ze onvoldoende telers. Dit proces van publiceren dwingend maken voor de medewerkers, efficiënter en effectiever maken, systematiseren en middelen zoeken om iedereen te bereiken, is met de diversiteit aan sectoren waarmee samengewerkt wordt, een zware opdracht. Deskundigheid en verantwoordelijkheid zullen garanties bieden om te kunnen slagen in deze opdracht.

Vanuit de sector is er ook veel interesse voor technische demonstraties en proefveldbezoeken mits deze op gepaste momenten ('s avonds, weekend) georganiseerd worden. Ook hier is er meer coördinatie nodig.

*9 Vanuit het POVLT worden de **betaalde voorlichting** en de **dienstverlening** verder uitgebouwd.*

Betaalde voorlichting verleent bedrijfsadvies op maat. De kosten worden in belangrijke mate door de adviesvrager gedragen, maar kunnen echter niet volledig door de sector betaald worden, zodat de provincie een deel van de kostprijs op zich neemt.

Heel wat betaalde voorlichting wordt vandaag door commerciële instellingen aangeboden. Het is niet de bedoeling om hiermee in concurrentie te treden. Vanuit het POVLT wordt er betaalde voorlichting aangeboden waar we vanuit West-Vlaanderen een specifieke invulling kunnen geven en/of het anders door de markt niet zou georganiseerd worden.

Vandaag wordt er betaalde voorlichting aangeboden voor de witloofteelt, de champignon-teelt, de sierteelt en de melkveehouderij. De volgende nieuwe thema's kunnen zich aandienen:

- a. water op land- en tuinbouwbedrijven;
- b. milieuzorg op land- en tuinbouwbedrijven;
- c. hoeveproducten.

Een pakket dienstverlening moet de land- en tuinbouwer ondersteunen bij het voeren van een duurzame bedrijfsvoering. Het gaat hier in het bijzonder om diensten vanuit de labo's (bv. analyses op water, mest, melk).

*10 De provincie zal verder streven naar samenwerking met het **land- en tuinbouwonderwijs** (zowel het hoger als secundair onderwijs).*

Een eerste element hierin vormt de ondersteuning van het onderwijs in de realisatie van een kwaliteitsvolle invulling van de technische aspecten. Het land- en tuinbouwonderwijs is in West-Vlaanderen vrij sterk versnipperd. Daarnaast daalt het aantal leerlingen dat kiest voor de zuivere land- en tuinbouwrichtingen. Ook evolueert de sector zeer snel. Deze factoren maken dat een kwaliteitsvolle invulling van het agrarisch onderwijs niet gemakkelijk is voor de betrokken scholen. De provincie wenst het agrarisch onderwijs hierin te ondersteunen.

Het POVLT zal zijn infrastructuur verder ter beschikking stellen van het landbouwonderwijs. Dit wil zeggen dat er met de onderwijsinstellingen afspraken gemaakt zullen worden, zodat de praktijkinvulling van de lessen ten dele in het POVLT kan gebeuren. Ook bezoeken van het agrarisch onderwijs (secundair en hoger) zijn mogelijk en belangrijk. Ten slotte biedt het POVLT de mogelijkheid dat studenten (in het bijzonder van het hoger onderwijs) stage lopen op het centrum.

Een specifiek aandachtspunt is het bereiken van de leerkrachten. Voor hen (zowel leerkrachten uit het secundair als het hoger agrarisch onderwijs) zullen er specifieke infomomenten voorzien worden.

Het POVLT wil verder technische inbreng leveren aan agrarische leerkrachten voor de opmaak van E-learning-pakketten en teeltfiches. Dit staat ten dienste van zowel de actieve leerkrachten als van de lerarenopleiding.

Samenwerking kan zich ook uiten in het voeren van onderzoek. Inzake de proefveldwerking wordt er vandaag reeds samengewerkt met landbouwscholen. Samenwerking met de universiteiten is ook goed ingeburgerd.

Het KATHO is de enige hogeschool in West-Vlaanderen voor agrarische richtingen. Er zal nagegaan worden of er ook hier kansen liggen voor samenwerking op het vlak van onderzoek. In samenwerking met het KATHO, maar ook met andere onderwijsinstellingen zullen de mogelijkheden onderzocht worden voor het uitvoeren van eindwerken binnen het POVLT.

2 Strategische doelstelling 'Rationeel beheer'

De provincie wenst een rationeel beheer van de productiemiddelen in de land- en tuinbouw te bewerkstelligen.

SITUERING

Er is een duidelijke link tussen dit thema en het thema onderzoek en voorlichting. Hier wordt er specifiek ingegaan op de problematiek van water, bodem, bemesting en gewasbescherming.

Vlaanderen is dichtbevolkt en telt een grote verscheidenheid aan activiteiten op een kleine oppervlakte. Voor nogal wat van deze activiteiten is er (een grote) behoefte aan water. Water dat in de eerste plaatst geput wordt uit de bodem en de oppervlaktewateren. Ook de beschikbaarheid van water is eindig. Water is wel één van de belangrijkste productiemiddelen voor het land- en tuinbouwbedrijf.

Ook de bodem is een heel belangrijke productiefactor. Een goede kwaliteit van de bodem en een goede bodemvruchtbaarheid vormen de basis van een geslaagde teelt.

UITDAGING

Een rationeel beheer van water als productiemiddel, zodat de uitbating van het land- en tuinbouwbedrijf ook in de toekomst mogelijk blijft, is een belangrijke uitdaging. Dit beheer slaat op zowel het watergebruik als op de afvalwaterproblematiek.

Het belang van een goede bodemvruchtbaarheid wordt niet steeds onderkend. Toch draagt een goede bodemstructuur steeds sterk bij tot een betere gewasopbrengst, efficiëntere nutriëntenbenutting, betere bewerkbaarheid van de bodem, meer draagkracht van de bodem bij de oogst, minder bodemerosie...

Bemesting om de planten te voeden blijft evenzeer een basisgegeven in land- en tuinbouw. Bemesting en zeker een onoordeelkundige aanwending kunnen heel wat negatieve milieueffecten hebben. Een optimale bemesting, gecombineerd met een minimum aan milieueffecten vormt nog steeds de grote uitdaging.

Ook op het vlak van gewasbeschermingsmiddelen is het streefdoel om het gebruik ervan te verminderen en de milieueffecten ervan terug te dringen.

NOODZAAK TOT HANDELEN

De natuurlijke zoetwaterreserves slinken zorgwekkend. Iedereen en alle sectoren moeten hier zorg voor dragen. Binnen de provincie West-Vlaanderen vormt de overbemaling van de diepe grondwaterlagen met belangrijke dalingen van de grondwaterpeilen een acuut milieuprobleem. Niet alleen het debiet aan diep grondwater slinkt, ook de kwaliteit van het diepe grondwater daalt door de overbemaling.

Deze overbemaling kan niet blijven doorgaan.

In de landbouw zijn 78 % van de diepgrondwatervergunningen terug te vinden op bedrijven in de Westhoek. Heel wat land- en tuinbouwbedrijven zijn vandaag afhankelijk van deze grondwaterwinningen. In bepaalde delen van de Westhoek is er geen ondiep grondwater beschikbaar door de beperkte dikte van het quartair dek. Grote delen van de polders liggen in verzilt gebied. Daar is de zoetwaterlens vaak te dun om uit te kunnen putten.

Bepaalde sectoren (bv. veehouderij) maken (in bepaalde regio's) ruim gebruik van diep grondwater als waterbron. Als er geen adequaat antwoord gevonden wordt op dit probleem, zal deze sector in grote problemen komen.

Bodemvruchtbaarheid verdient meer aandacht. Door het intensief bodemgebruik en de nauwe teeltafwisseling wordt bodemmoetheid meer zichtbaar. Ook het verlies van bodemstructuur wordt een belangrijk aandachtspunt. Een gezonde bodem is een basisvoorwaarde voor een duurzame landbouw.

Bodemvruchtbaarheid is ook nauw gerelateerd aan bemesting. Immers zonder de aanvoer van voedingsstoffen geraakt de bodem uitgeput en is landbouw bedrijven onmogelijk. Meststoffen spoelen echter ook uit naar het milieu. Dit moet tot een minimum beperkt kunnen worden, terwijl er anderzijds toch een optimale bemesting van het gewas moet nagestreefd worden. Dit evenwicht is nog niet helemaal gevonden.

Verlies van vruchtbare bodemdeeltjes dient aan de bron aangepakt te worden; ook hier is de aandacht voor een goede bodemstructuur cruciaal. Bij erosiegevoelige percelen dient deze aangevuld te worden met extra broningerichte of cultuurtechnische erosiebeperkende maatregelen. De boer heeft er alle belang bij zorg te dragen voor de – soms erg dunne – vruchtbare bouwvoor. Bovendien moet vermeden worden dat bodemdeeltjes in de waterlopen of riolering terecht komen, zodat deze niet bezwaard worden met slib.

Op het vlak van gewasbescherming is al een hele weg afgelegd. Toch is er hier ook nog veel te doen.

PLANNING

1 *De provincie zal ook in de toekomst verder werk maken van de waterbeschikbaarheid voor land- en tuinbouw.*

In de veehouderij is er water nodig van zowel hoog- als laagwaardige kwaliteit. Het drinkwater voor de dieren is de belangrijkste hoogwaardige toepassing. Bij (intensieve) teelten heeft een optimale watervoorziening een groot effect op de opbrengst en de kwaliteit en op het voorkomen van bepaalde ziekten en plagen. Ook worden de gestelde eisen aan het te gebruiken water steeds strenger. Dit kadert in de verhoogde aandacht voor voedselveiligheid. Betrouwbare waterbronnen zijn bijgevolg zeer belangrijk voor land- en tuinbouw. Net op dit punt stelt zich een aantal problemen.

1.1 Waterspaarbekkens

De provincie zal verder waterspaarbekkens (voor irrigatie in land- en tuinbouw) aanleggen op de provinciale waterlopen.

Het gaat in dit geval om het stockeren van oppervlaktewater in regenrijke periodes. Waar mogelijk kan ook de koppeling gemaakt worden met andere waterbronnen, bv. het effluent van een waterzuiveringsinstallatie. Het water van deze bekkens wordt vooral aangewend voor irrigatie in land- en tuinbouw. Deze bekkens hebben een multifunctioneel karakter met toegevoegde waarde voor natuurontwikkeling. Er is waterbuffering mogelijk bij overvloedige neerslag, zodat stroomafwaarts de risico's van wateroverlast verminderd kunnen worden. Toch blijft de eerste functie watervoorziening en komt buffering pas op de tweede plaats.

Bij de inplanting van deze bekkens zal er rekening gehouden worden met de lokale behoefte aan water en met aspecten op het vlak van natuur en landschap, ruimtelijke planning en mobiliteit (bereikbaarheid).

Naast deze provinciale initiatieven zullen land- en tuinbouwers worden gestimuleerd om zelf opvangbekkens aan te leggen.

Hier wordt hetzelfde principe gehanteerd als bij de provinciale bekkens, alleen zijn ze beperkter in omvang en gaat het om privé-initiatief. Ook hier moet in samenspraak met de landbouwers onderzocht worden of er zich mogelijkheden aanbieden voor buffering. Vooral in de bovenloop van beken kan dit kansen bieden.

Er wordt bij de aanleg aandacht besteed aan de landschappelijke inkleding. Bassins bij glastuinbouwbedrijven vragen een andere aanpak dan bekkens die aangelegd worden in het open landschap. Een gedifferentieerde aanpak dringt zich op.

1.2 Alternatieven voor diep grondwater

De winning van water uit de diepe waterlagen (> 100m) moet volgens afdeling Water met 75 % afgebouwd worden. Er is sprake van overbemaling. Nochtans zijn heel wat bedrijven afhankelijk van deze diepe winningen.

De provincie zal onderzoek voeren naar de haalbaarheid en de mogelijkheden voor alternatieve waterwinning (aanwending en behandeling van regenwater, oppervlaktewater, ondiep grondwater, hergebruik van proceswater...). Vooral water voor hoogwaardige toepassingen vormt een knelpunt. De (haalbare) alternatieven liggen vaak niet voor de hand.

Leidingwater kan een alternatief vormen voor het diep grondwater, alleen is de hoge kostprijs vaak een knelpunt. Als het om een beperkt gebruik gaat of als noodoplossing kan leidingwater eventueel wel aangewend worden.

Niet alle land- en tuinbouwbedrijven beschikken over een aansluiting op het waterleidingnet. Er wordt dan ook geijverd om leidingwater beter beschikbaar te stellen voor land- en tuinbouw.

Bovendien zou het mogelijk moeten zijn om, naar analogie met de industrie, drinkwater aan land- en tuinbouwbedrijven beschikbaar te stellen tegen een lagere prijs dan voor huishoudelijk verbruik.

Niet alleen als alternatief voor diepe winningen is leidingwater nodig, verschillende kwaliteitssystemen vereisen water van drinkwaterkwaliteit bij bepaalde processen (bv. reinigen melkinstallatie, spoelwater bij veilingklaar maken van groenten). Niet ieder landbouwbedrijf heeft momenteel de mogelijkheid om aan te sluiten op het openbaar leidingwaternet. Dit brengt de bedrijfsvoering op termijn in gevaar. Daarom zal de provincie blijven aandringen op een betere uitbouw van het openbaar leidingwaternet.

1.3. Beleid diep grondwater in land- en tuinbouw

Diep grondwater volledig schrappen als waterbron in land- en tuinbouw is niet realistisch en ook niet nodig. Afdeling Water stelt evenwel dat het vergunde debiet met 75 % naar beneden moet. De provincie pleit voor een voldoende lange overgangsregeling.

De afbouw kan niet lineair gebeuren over alle winningen heen. Immers, het ene bedrijf is veel afhankelijker van de diepe winning dan het andere. Bij het al dan niet verlenen van een vergunning moet hiermee rekening gehouden worden en moet er een onderscheid gemaakt worden tussen plaatsen waar er ondiep grondwater beschikbaar is en waar niet.

Waar er ondiep grondwater (van voldoende kwaliteit) beschikbaar is, wordt er verwacht dat de betrokken boer of tuinder binnen een relatief korte, maar haalbare termijn de diepe winning afsluit en volledig overschakelt op alternatieven (naar aanleiding van het hernieuwen van de milieuvergunning).

Waar er geen ondiep grondwater beschikbaar is, moet de landbouwer maximale inspanningen leveren om het gebruik van diep grondwater te beperken. Dit kan door gebruik te maken van regenwater (of eventueel andere alternatieven), waterbesparende maatregelen en door het diep grondwater enkel voor hoogwaardige toepassingen aan te wenden. Het vergunde debiet zal dan afgestemd worden op de effectieve behoefte.

Er zou ook prioritair werk gemaakt moeten worden van de uitbreiding van het drinkwaternet in deze gebieden, waar er geen alternatieven voor diep grondwater voorhanden zijn.

De provincie zal werk maken van sensibilisering inzake deze problematiek, zodat land- en tuinbouwers los van het tijdstip voor het hernieuwen van een milieuvergunning werk maken van zuinig gebruik van water uit diepe winningen.

De provincie zal ook de gemeenten hieromtrent informeren en overleg plegen om het beleid op elkaar af te stemmen.

Ook van de industrie mag verwacht worden dat er gelijkaardige inspanningen geleverd worden, niettegenstaande deze uit een andere waterlaag putten.

Er zal tenslotte op aangedrongen worden dat alle inspanningen en investeringen voor waterwinning, -zuivering en hergebruik via het VLIF gesteund zullen worden.

2 De provincie richt een Kenniscentrum Water voor land- en tuinbouw op.

Het thema water wordt dermate belangrijk voor de sector en de uitdagingen zijn zo groot, dat het nodig is alle kennis rond dit thema te bundelen. Ook kan het thema niet langer uitsluitend benaderd worden met projectmatige middelen, maar is een structurele werking nodig. Deze basiswerking kan uitgebreid worden met projectwerking.

Het Kenniscentrum Water voor West-Vlaanderen is zowel actief in de sector land- en tuinbouw als in de industrie. Deze laatste wordt benaderd door de GOM (in de toekomst door POM of VLAO), de sector land- en tuinbouw vanuit het POVLT/PROCLAM. Tussen beide is een goede samenwerking noodzakelijk.

Het Kenniscentrum staat in voor het samenbrengen van de bestaande kennis, inventarisatie en infoverspreiding. Concreet houdt dit in:

- uniek aanspreekpunt voor de waterproblematiek in land- en tuinbouw;
- inventarisatie van de bestaande kennis zowel binnen de eigen sector als sectoroverschrijdend;
- monitoring en behoefteanalyse (per doelgroep, per diercategorie);
- coördinatie en afstemming tussen de verschillende projecten rond het thema water;
- initiëren van nieuwe projecten;
- vorming per doelgroep via o.a. informatievergaderingen en publicaties.

Het Kenniscentrum zal ook instaan voor voorlichting en adviesverlening aan land- en tuinbouwers. Deze adviesverlening zal slaan op wetgevende aspecten, maar zal ook het rationeel waterbeheer promoten. Hierbij vertrekt men van een totaalvisie op het water- en afvalwatergebeuren op het bedrijf.

Voor de individuele advisering zal er een bijdrage gevraagd worden aan de boer of tuinder. Dit geldt in het bijzonder bij de opmaak van een waterplan in het kader van een milieuvergunningsaanvraag.

Het Kenniscentrum levert ten slotte samen met de Dienst MINAWA en de Sectie Landbouw-Visserij beleidsvoorbereidend werk inzake de waterproblematiek op land- en tuinbouwbedrijven.

Er wordt een masterplan water voor land- en tuinbouw in West-Vlaanderen uitgewerkt. De uitdagingen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw op het vlak van water zijn dermate belangrijk dat het nodig is om een masterplan te ontwikkelen. Dit plan zal een totaalaanpak van de uitdagingen op het vlak van water behelzen. Vooral de situatie met de diepe grondwaterwinningen is het meest precair.

*3 De provincie zal de sector land- en tuinbouw ondersteunen met **onderzoek inzake de waterproblematiek**.*

Op land- en tuinbouwbedrijven wordt er bij diverse processen *bedrijfsafvalwater* geproduceerd. Land- en tuinbouwbedrijven die wegens hun afgelegen ligging niet kunnen aansluiten op een RWZI zijn vaak aangewezen op individuele zuivering van het bedrijfsafvalwater. De provincie engageert zich om verder onderzoek te verrichten naar de inzetbaarheid van de verschillende systemen, in functie van lozen en hergebruik. Hergebruik is een belangrijk aandachtspunt.

De provincie engageert zich ook verder om specifiek onderzoek te verrichten rond *waterbesparende technieken* in land- en tuinbouw. Zowel in de veeteeltsector als in de tuinbouwsector bestaan er technieken om de hoeveelheid water in de procesvoering te beperken. De provincie wil de bestaande technieken verder promoten, optimaliseren en onderzoek verrichten naar nieuwe technieken. Inzake de bestaande irrigatiemodellen zal de provincie verder onderzoek voeren naar het verfijnen ervan zowel in de teelt van volleeldsgroenten, akkerbouwgewassen als bij serreteelten.

Onderzoek naar alternatieven voor *diep grondwater* kwam al aan bod onder punt 1.

Tenslotte zullen de mogelijkheden van het *wateronderzoek* in het provinciaal *laboratorium* verder uitgebouwd worden. Het provinciaal laboratorium verricht onderzoek op (afval)water, zowel ten dienste van het onderzoek als ten dienste van de individuele land- en tuinbouwer. Voor analyses opgelegd vanuit lastenboeken zal de provincie inspanningen leveren om de analysekosten voor de individuele landbouwer zo beperkt mogelijk te houden en deze uit te voeren conform de specifieke opgelegde reglementering. (IKM, EurepGap, Belplume, HACCP hoeveerverwerking...)

*4 De provincie zal, voor zover bevoegd, maatregelen nemen om een **goede afwatering** van de landerijen te voorzien en om **wateroverlast** in land- en tuinbouw te vermijden.*

Naast waternood moet er ook aandacht zijn voor wateroverlast. Wateroverlast heeft nefaste gevolgen voor de teelten. In extreme omstandigheden kan er niet meer geoogst worden of sterft het gewas af. In minder extreme omstandigheden veroorzaakt wateroverlast opbrengstvermindering en kwaliteitsverlies. Afgeleide gevolgen zijn de slechtere benutting van nutriënten, meer uitspoeling van de nutriënten, structuurbederf, erosie.

Een slechte afwatering van de landerijen betekent ook dat in het voorjaar de akkers (te) laat bewerkt kunnen worden en dat de oogst in het gedrang komt in het najaar.

De te nemen maatregelen hebben in eerste instantie betrekking op een verantwoord beheer en correct onderhoud van de waterlopen en een goede bestrijding van de muskusratten. Dit kadert in de globale aanpak van integraal waterbeheer.

5 De provincie gaat over tot de oprichting van een Kennis - centrum Bodem en Bemesting.

Het onderzoek en de voorlichting op het vlak van bodem en bemesting zit verspreid over de verschillende afdelingen van het POVLT. Toch komt dit thema steeds prominenter naar voor als horizontaal thema, mede door de intrede van een aantal items zoals erosie, gebruik van compost, structuurbederf...

Daarnaast blijft de uitdaging groot om een optimale bemesting te realiseren met een aanvaardbare uitstoot naar het leefmilieu. De overschrijding van de nitraatnorm in het oppervlaktewater is een signaal dat deze doelstelling nog niet voldoende gerealiseerd is. Ook groeit er een bewustzijn dat bodemvruchtbaarheid veel meer inhoudt dan een optimale bemesting.

Het grote belang van het thema bodem en bemesting verantwoordt de oprichting van dit Kenniscentrum.

Dit Kenniscentrum zal:

- ▮ het platform zijn voor informatie-uitwisseling;
- ▮ de plaats zijn voor afstemming van onderzoek en voorlichting;
- ▮ alle kennis opgedaan door onderzoek in het POVLT bundelen;
- ▮ instaan voor kennisontwikkeling op basis van extern onderzoek en ervaringen;
- ▮ nieuwe onderzoeksprojecten initiëren;
- ▮ voorlichting over de verschillende deelthema's organiseren;
- ▮ enzovoort.

De deelthema's waarrond zal worden gewerkt, komen onder de volgende punten aan bod.

6 De provincie zal met specifiek onderzoek het Kennis - centrum Bodem en Bemesting ondersteunen. Hieraan wordt voorlichting gekoppeld.

6.1 Bodemstructuur en -vruchtbaarheid

Het onderzoek inzake bodemstructuur en -vruchtbaarheid kan vertaald worden in:

- ▮ opvolgen van het nut van organisch materiaal in de bodem (o.a. groenbedekkers, compost, bodempreparaten...) i.f.v. de bodemvruchtbaarheid, het bodemleven en het beschikbaar komen van de nutriënten en sporenelementen;

- ┃ onderzoek naar technieken om bodemcompactie te vermijden;
- ┃ aandacht voor het behoud en herstel van een goede bodemstructuur;
- ┃ invloed van structuurschade op het volggewas en op erosie;
- ┃ het aanbieden van bodemanalyses in het provinciaal labo (o.a. in kader van MTR), inclusief adviesverlening naar de boer;
- ┃ aandacht voor een optimale teeltrotatie i.f.v. rendement en bodemvruchtbaarheid (systemenonderzoek);
- ┃ zoeken naar oplossingen voor bodemmoeheid (o.a. aaltjesproblematiek).

6.2 Optimale bemesting

Dit onderzoek (en de voorlichting) zal handelen over optimale bemesting in het algemeen, maar ook over de toepassing van specifieke meststoffen in relatie met gewasopbrengst en milieu-invloeden.

Bijzondere aandacht gaat naar:

- ┃ gebruik en optimale toepassingsvormen van digestaat uit de biogaswinning, dunne fractie mestverwerking...
- ┃ verder onderzoek naar het optimale tijdstip van de mestgift in relatie tot de opnamecapaciteit door de plant en de kwaliteit en de opbrengst van het product;
- ┃ specifieke bemestingstechnieken en teelttechnisch onderzoek met als doel het nitraatgehalte in oppervlaktewater te beperken.

6.3 Alternatieve vormen van bodembewerking

Hierbij zullen de technieken van ploegloos boeren geoptimaliseerd worden. Ook zal nagegaan worden wat het effect is van ploegloos boeren of alternatieve bodembewerkingsvormen op het bodemleven, de erosie, de bodemstructuur en het rendement van de teelt.

Deze nieuwe technieken zullen eventueel nieuwe randeffecten met zich meebrengen. Dit moet opgevolgd worden (evolutie onkruiddruk, evolutie ziekten en plagen...).

7 *De provincie zal de strijd tegen bodemerosie door water voortzetten.*

Deze strijd tegen bodemerosie gebeurt in samenwerking met zowel de gemeenten als de land- en tuinbouwers. De provincie coördineert verder de opmaak van de gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen (GEBP) voor die gemeenten die nog in een planningsfase zitten. Ook zullen de gemeenten gestimuleerd en begeleid worden bij de uitvoering van de goedgekeurde gemeentelijke erosiebestrijdingsplannen (GEBP).

Dit houdt concreet in:

- ┃ gemeenten ondersteunen en begeleiden bij de realisatie van erosiemaatregelen op het terrein;
- ┃ informatierol naar gemeenten en landbouwers;
- ┃ (telefonisch) beantwoorden van vragen van gemeentelijke ambtenaren en landbouwers;

- ┃ overleg met AMINAL, afdeling Land;
- ┃ aanleg van minstens één provinciaal demonstratieveld erosie (zowel cultuurtechnische maatregelen als kleinschalige infrastructurele erosiebestrijdingwerken);
- ┃ opmaak en uitvoering van een provinciaal reglement kleinschalige erosiebestrijdingswerken ter ondersteuning van de gemeenten.

Naast de gemeenten vormen de land- en tuinbouwers uiteraard een belangrijke doelgroep. Na afloop van het MESAM-project moet continuïteit voorzien worden in de acties richting landbouwers: advisering, voorlichting en demonstratie.

In de provinciale werkgroep erosie worden de initiatieven inzake erosiebestrijding van de verschillende provinciale diensten (POVLT, Proclam, Gebiedswerking, Waterlopen, Minawa, ...) op elkaar afgestemd.

De geschetste werking houdt finaal de volgende taken in:

- ┃ secretariaat provinciale werkgroep erosie
- ┃ aanspreekpunt voor landbouwers, gemeentebesturen, Vlaamse overheid
- ┃ voorlichten en begeleiden van landbouwers via infomomenten, pers, demonstratieactiviteiten,...
- ┃ aanleg en beheer provinciaal demonstratieveld erosiebestrijding
- ┃ begeleiding gemeentebesturen bij opmaak (en uitvoering) GEBP
- ┃ aanjager projecten erosiebestrijding
- ┃ invulling provinciale website erosiebestrijding
- ┃ ontwikkelen beleidsinstrumenten

8 Inzake dierlijke mest promoot de provincie een correcte aanwending ervan en ondersteunt ze initiatieven die een oplossing bieden voor de mestoverschotten.

De veehouderij is een zeer belangrijke sector in West-Vlaanderen. Er mag vanuit gegaan worden dat ongeveer 60 % van het inkomen in de West-Vlaamse land- en tuinbouw in de veehouderij gecreëerd wordt.

Veehouderij betekent ook mestproductie. Dierlijke mest heeft een belangrijke waarde als meststof voor akkers en weilanden. Bij onoordeelkundig gebruik (bv. overbemesting) worden de meststoffen niet door planten benut, maar komen in een te hoge mate in het leefmilieu terecht. Dit moet vermeden worden.

De problematiek is vrij complex. De opname van de nutriënten door het gewas en de vastlegging ervan door micro-organismen enerzijds en de uitstoot van nutriënten in het milieu anderzijds is van heel wat factoren afhankelijk, zoals de weersomstandigheden, het tijdstip en de manier van toedienen, de groei van het gewas, het bodemtype...

Verder onderzoek op dit vlak is nodig en is ook gepland (zie hoger). Hieraan zal er ook voorlichting en sensibilisering gekoppeld worden.

Vanuit het provinciaal labo worden er verschillende analyses aangeboden, die de land- en tuinbouwer helpen bij het oordeelkundig aanwenden van de mest. Het gaat om bodem-analyses en mestanalyses. Het labo is hiervoor door de Mestbank erkend, alsook voor staalnames in het kader van mestverwerking en beheersovereenkomsten.

In West-Vlaanderen kan onmogelijk alle geproduceerde dierlijke mest op West-Vlaamse gronden afgezet worden. Mest wordt voor een deel getransporteerd naar regio's met een mesttekort. Toch blijft er nog een mestoverschot en zijn er ook een aantal bedrijven die onderworpen zijn aan een mestverwerkingsplicht. Om de uitstoot van nutriënten naar het leefmilieu te beperken werden belangrijke delen van West-Vlaanderen afgebakend als kwetsbaar gebied. Dit houdt in dat er scherpere bemestingsnormen zijn en dat het uitrijden van mest sterker beperkt wordt in de tijd. Er mag verwacht worden dat de oppervlakte kwetsbaar gebied zal worden uitgebreid in Vlaanderen en eventueel ook in West-Vlaanderen, waardoor het mestoverschot opnieuw kan toenemen. Mestverwerking zal naar verwachting nog belangrijker worden.

Bij de uitwerking en realisatie van een mestverwerkingsproject worden de initiatiefnemers nog dagelijks geconfronteerd met een aantal knelpunten en randvoorwaarden in de geldende wetgeving. Dit bemoeilijkt de realisatie van mestverwerking, waardoor de individuele verwerkingsplicht vaak niet gehaald wordt. De belangrijkste knelpunten werden opgesomd in de VCM-knelpuntennota en hebben betrekking op de vergunningen voor mestverwerking, de financiering van mestverwerking, de afzet van eindproducten en andere wetgevende aspecten.

- Bij de milieu- en stedenbouwkundige vergunning vormen de opmaak van een sluitende nutriëntenbalans en het vinden van geschikte inplantingsplaatsen voor mestverwerking een probleem (zie ook SD 'Relaties').
- Het financieren van mestverwerkingsinitiatieven wordt bemoeilijkt door de vele onzekerheden in de sector. Momenteel zijn er in Vlaanderen bovendien geen subsidiemogelijkheden voor mestverwerking voorzien. Praktijkvoorbeelden uit de ons omringende landen, zoals in Bretagne (Frankrijk) tonen aan dat subsidiëring mogelijk is zonder in conflict te komen met de Europese regelgeving en het principe 'de vervuiler betaalt'.
- Het slagen van de mestverwerking hangt sterk af van het vinden van een geschikte afzet voor de eindproducten. Voor de afzet naar Wallonië moeten de besprekingen opnieuw opgestart worden.
- Een stabiele wetgeving met langetermijnvisie is vereist om de mestverwerkingssector voldoende zekerheid te kunnen geven om te investeren. Om de mestverwerking verder te stimuleren, moet het mogelijk zijn om het gebruik van chemische meststoffen geheel of gedeeltelijk te vervangen door de oordeelkundige aanwending van kwalitatief hoogwaardige eindproducten van de mestverwerking.

Het VCM vormt een uniek overlegplatform tussen de overheid en de sector met vele partners, waaronder de Provincie West-Vlaanderen. Dit overleg blijft cruciaal ter ondersteuning van de mestverwerking in het bijzonder en de landbouw in het algemeen. Onder meer door toedoen van het VCM werden al vele knelpunten inzake mestverwerking via een constructieve dialoog opgelost. De provincie zal zich ook in de toekomst blijven engageren in het VCM.

Naast het verwerken van de mest zijn er de voorbije jaren ook andere inspanningen geleverd om deze mestoverschotten af te bouwen. De genomen maatregelen zijn:

- ▮ afbouw van de veestapel;
- ▮ gebruik van voeders met lager gehalte aan fosfor en stikstof.

Ook de proefopstelling van de cofermentatie-intallatie op het POVLT draagt bij tot het zoeken van oplossingen voor de mestoverschotten. De koppeling maken tussen mestbewerking en de winning van warmte en groene elektriciteit kan een oplossing bieden voor de mestoverschotten. Verspreid over de andere items is al geduid op het onderzoek dat in dit kader zal worden gevoerd.

*9 De provincie ijvert voor een rationele inzet van **gewasbeschermingsmiddelen** in land- en tuinbouw.*

Het blijft belangrijk om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de effecten ervan te kunnen terugdringen. Het gaat niet alleen om een daling van de gebruikte hoeveelheden, maar ook over de inzet van 'betere' middelen (met minder effecten voor mens en milieu). Hiervoor bestaan er verschillende technieken.

De waarnemings- en waarschuwingssystemen zullen verder uitgebouwd worden. Zowel meer methodes als meer teelten moeten hier een toepassing kunnen vinden. Er wordt gestreefd naar een efficiëntere organisatie van deze systemen.

Aandacht zal tevens gaan naar snelle ziekte- en plaagdetectie, naar alternatieve bestrijdingstechnieken (bv. mechanische onkruidbestrijding), naar grondiger kennis van parasiet en predator en naar de wisselwerking met de teeltomstandigheden.

*10 De provincie wil aandacht besteden aan **specifieke afvalstromen** in land- en tuinbouw.*

De productie van afvalstoffen is inherent aan de menselijke activiteit. In de land- en tuinbouwsector is dit niet anders.

Een aantal afvalstoffen of restproducten biedt kansen voor hergebruik. Voorbeelden hiervan zijn groenteafval voor compostering. Hergebruik van landbouwfolie is minder evident (vuilvracht, verwerkingsmogelijkheden, schommelende grondstoffenprijzen).

Reeds meerdere jaren worden oude autobanden gebruikt om kuilsilo's af te dekken. Door de huidige regelgeving kunnen landbouwers die niet meer kwijt wanneer ze niet meer van nut zijn. Voor dergelijke producten moeten specifieke oplossingen gezocht worden.

3 Strategische doelstelling 'Innovatie, diversificatie en verbreding'

De provincie zal de West-Vlaamse land- en tuinbouwsector stimuleren en ondersteunen tot de realisatie van innovatie, verbreding en diversificatie.

SITUERING

Bij de behandeling van dit thema wordt de land- en tuinbouwactiviteit steeds als uitgangsbasis genomen. Er is immers verbreding mogelijk op een land- of tuinbouwbedrijf, die helemaal niet gelinkt is aan de agrarische activiteit (bv. smidse, aannemersbedrijf). Dit valt buiten het domein van deze strategische doelstelling.

Onder de verschillende begrippen wordt verstaan:

- *Verbreding* = nieuwere vormen van dienstverlening door land- en tuinbouw;
- *Diversificatie* = nieuwe productgebonden toepassingen (nieuwe toepassingen van gewassen, nieuwe teelten, functionele voeding, bio, non-food, medicinale toepassingen...)
- *Innovatie* = Dit kan slaan op zowel de teelttechniek, de technologie als op de markt. Ook innovatie binnen verbreding en diversificatie is een belangrijk punt. Om van innovatie te kunnen spreken is de situatie waarin een streek of groep boeren zich bevinden een graadmeter of een bepaalde actie al dan niet innovatief is (bv. mechanische onkruidbestrijding is innovatief voor de gangbare landbouw, maar niet meer voor de biolandbouw).

UITDAGING

Land- en tuinbouw is belangrijk in West-Vlaanderen. Zonder te innoveren, te diversifiëren of te verbreden, zal de sector deze positie niet kunnen behouden. De West-Vlaamse land- en tuinbouw mag deze trein niet missen. Belangrijk hierbij is dat zowel de sector in zijn totaliteit als de individuele land- en tuinbouwer zich bewust moet zijn van deze uitdagingen.

De maatschappelijke evoluties houden bedreigingen in, maar ook kansen. Bij uitstek door in te zetten op verbreding en diversificatie kan er een antwoord geformuleerd worden op deze (nieuwe) maatschappelijke noden.

Nieuwe initiatieven onder de noemer 'Innovatie, diversificatie en verbreding' zullen ook de toets van duurzaamheid moeten kunnen doorstaan. Anders kunnen we niet spreken van een toekomstgerichte aanpak. Duurzame ontwikkeling omhelst zowel een economische, ecologische als sociale pijler.

NOODZAAK TOT HANDELEN

Innovatie, diversificatie en verbreding zijn geen vreemde begrippen voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw. De voorbije decennia heeft de sector reeds in belangrijke mate geïnnoveerd. Echter, de uitdagingen voor de West-Vlaamse landbouw worden groter en de evoluties gaan sneller. Wat gisteren innovatie was, is het vandaag niet noodzakelijk meer. Er moet constant gewerkt worden aan nieuwe uitdagingen en thema's. Dit vereist de nodige omkadering met onderzoek, voorlichting en begeleiding en het realiseren van de nodige randvoorwaarden en een gunstig innovatie- en ondernemingsklimaat.

PLANNING

*1 De provincie zal het thema **innovatie** introduceren en versterken in haar eigen werking.*

Er zijn heel wat mogelijkheden voor innovatie in de West-Vlaamse land- en tuinbouw. Om deze nieuwe mogelijkheden tot een succes te maken, zijn land- en tuinbouwers nodig die vakman en ondernemer zijn. Ook zullen nieuwe samenwerkingsverbanden nodig zijn en in een aantal gevallen ook risicodragend kapitaal, ook van buiten de sector. De provincie kan vooral inspelen op het vakmanschap van de boer en tuinder. Ook op het vlak van samenwerkingsverbanden kan er ondersteuning geboden worden.

Deze actie heeft tot doel:

- ▮ technologische, teelttechnische en marktinnovatie als horizontale thema's binnen te brengen in de werking van de diverse afdelingen en vzw's van het POVLT;
- ▮ kennis te ontwikkelen door het opvolgen van de innovatieve ontwikkelingen in andere regio's;
- ▮ een centraal aanspreekpunt voor landbouwers te organiseren in de provincie
- ▮ samenwerking te stimuleren van bedrijfsleiders, onderzoekers en voorlichters die rond innovatie werken;
- ▮ inspelen op de (nieuwe) vragen en uitdagingen van de markt.

Voorbeelden van innovatie:

- ▮ aquacultuur, teelt zoutminnende planten, herintroductie van oude teelten...
- ▮ GPS, telecommunicatiesystemen, wildafweer, mechanische onkruidbestrijding...
- ▮ boerderijcomposter;en;
- ▮ non-food toepassingen.

Om de gestelde doelstelling - innovatie introduceren in de eigen provinciale werking - te realiseren, wordt er een *Commissie Innovatie* opgericht. Deze Commissie brengt iedereen die reeds bij landbouwinnovatie betrokken is, samen binnen het provinciebestuur.

Deze Commissie heeft tot doel de diverse initiatieven die de provincie neemt op het vlak van innovatie in land- en tuinbouw op elkaar af te stemmen. Bovendien is het de plaats waar nieuwe projecten vorm kunnen krijgen. Door de verschillende initiatieven en disciplines samen te brengen, kunnen ze versterkt worden.

Ten slotte heeft deze Commissie ook als taak knelpunten te signaleren bij de overheid en om hiervoor oplossingen te suggereren.

De diverse afdelingen nemen de verantwoordelijkheid op zich om zelf specifieke acties te ondernemen in de onderzoeksprogramma's (om innovatie te introduceren/stimuleren).

Het geheel zal begeleid en getrokken worden door het afdelingshoofd 'Innovatie, verbreding en advies' (zie de heroriëntatie van een staffunctie binnen het wetenschappelijk kader).

Deze persoon zal ook een centraal aanspreekpunt zijn inzake innovatie voor de West-Vlaamse land- en tuinbouwer. Heel wat innovatie kan niet gekoppeld worden aan één specifieke deelsector in land- en tuinbouw, zodat deze boeren en tuinders nergens terecht kunnen. Deze persoon zal dan ook instaan voor eerstelijnsadvies inzake innovatie. Deze werking zal ook gekoppeld worden aan de cel landbouwverbreding (zie verder).

Hiernaast zal de provincie een aangepast, op innovatie gericht vormingsbeleid voeren voor het betrokken personeel.

Om innovatie bij boeren en tuinders te stimuleren zal de oprichting onderzocht worden van een *projectenfonds* voor experimentele en innovatieve projecten. De medewerker innovatie zal boeren en tuinders begeleiden bij het indienen van een project.

Promotionele ondersteuning van producten uit innovatie verdient ook de nodige aandacht (bv. lancering van nieuwe paddestoelen).

2 De provincie streeft in haar aanpak inzake 'Innovatie, diversificatie en verbreding' naar samenwerking met andere actoren.

Verschillende actoren in Vlaanderen en West-Vlaanderen zijn actief rond het thema 'Innovatie, diversificatie en verbreding'. Waar mogelijk moeten afspraken gemaakt worden en moet er samengewerkt worden met deze actoren. De provincie moet ernaar streven om complementair te zijn met wat al gebeurt en moet inzetten op specifieke West-Vlaamse elementen.

In de traditionele sectoren bestaan er tradities of afspraken over wat er opgenomen wordt door de provincie en andere organisaties (bv. de landbouworganisaties, vormingsinstituut, GOM). Voor deze nieuwe thema's is dit veel minder het geval en is het nog vaak een zoeken. Dubbel werk moet in ieder geval vermeden worden. De partners zijn hier: landbouworganisaties, (hoge)scholen, universiteiten, innovatiesteunpunt, onderzoeksinstituten...

3 De provincie engageert zich om de ontwikkeling van alternatieve vormen van energieproductie te ondersteunen en wil hierbij de land- en tuinbouwers maximale kansen bieden om hieruit een extra toegevoegde waarde te halen.

De energiebehoefte groeit met de dag. Deze vraag naar energie wordt momenteel hoofdzakelijk beantwoord met kernenergie (probleem: kernafval) of energie uit fossiele brandstoffen (probleem met uitstoot van broeikasgassen). Maar deze energievoorraad is eindig. In eerste instantie dient waar mogelijk bespaard te worden op het energieverbruik. Energieproductie uit hernieuwbare energiebronnen biedt toekomstkansen, ook voor land- en tuinbouw. Voorbeelden zijn energiewinning op basis van de zon, wind, plantenolie, biogasproductie, bio-ethanol, hout, warmtekrachtkoppeling, combinatie van toepassingen. Toch dient nog heel wat onderzoek te gebeuren naar rentabiliteit, technische mogelijkheden, gewaskeuze, inplantingplaats... van deze nieuwe energievormen. Ook mag de vraag naar 'energetische rentabiliteit' niet uit de weg gegaan worden (hoeveel energie kost het om deze groene energie te produceren?).

Daarom zal de provincie via onderzoek en voorlichting de mogelijke ontwikkelingen ondersteunen.

Ook beleidsmatig dienen er voorstellen geformuleerd te worden. Naast de ontwikkeling van een eigen sectorvisie zal er werk gemaakt worden van een duidelijke en eenduidige beleidsvisie over de mogelijkheden van het opwekken van hernieuwbare energie in agrarisch gebied. Dit zal gebeuren in samenwerking met andere betrokken diensten en overheden. Mogelijks betrokken diensten zijn: DRUM, Vergunningen, MINAWA.

Volgende punten gelden als voorbeeld waar er nood is aan duidelijkheid:

- ┃ windenergie (clustering, toepassing kleine turbines, min. eigen verbruik, landschapsintegratie, ...);
- ┃ biogas (vergunningen installaties, samenwerkingsvormen, tanks digestaat...);
- ┃ opmaak indicatieve witte lijst met opsomming landbouwstoffen die in fermentator kunnen.

De provincie vervult ook een voorbeeldfunctie inzake het toepassen en het demonstreren van het gebruik van alternatieve energievormen. Op deze manier kan de haalbaarheid van deze energievormen getest worden en kan er interesse opgewekt worden bij andere doelgroepen.

Mogelijke voorbeelden zijn:

- ┃ wagenpark op plantenolie;
- ┃ warmte en elektriciteit uit biogas;
- ┃ inpassen van zonne- en windenergie.

4 De provincie zal onderzoek en voorlichting organiseren ter ondersteuning van de teelt van gewassen voor de functionele voeding, voedingssupplementen, medicinale en non-food toepassingen. Dit gebeurt in overleg met de afnemers en de producenten.

Functionele voeding komt steeds meer onder de aandacht. Deze voeding bevat stoffen (bv. Omega 3-vetzuren) die een extra gunstig effect hebben op de lichaamsfuncties. Deze 'functionele voedingsmiddelen' geraken meer en meer ingeburgerd bij de consumenten. Ook worden steeds meer medicinale eigenschappen van planten benut. De markt van voedings-supplementen en medicinale toepassingen van planten groeit verder en diversifieert zich (bv. hopderivaten, kankerremmende glucosinolaten uit koolsoorten...). Ook non-food toepassingen kunnen nieuwe mogelijkheden bieden voor land- en tuinbouw (bv. bioraffinage).

Planten produceren voor deze 'functionele toepassingen' vraagt een aangepaste teelttechniek en een geschikte rassenkeuze, immers het kan om dezelfde gewassen gaan, maar er wordt iets anders van verwacht.

Praktijkgericht teeltonderzoek zal voortbouwen op het reeds gevoerde fundamenteel onderzoek, zodat de mogelijke toepassingen verder ontwikkeld worden voor de praktijk (bv. rassen- en teelttechnisch onderzoek om gewenste concentraties te halen). Gerichte analyses zullen het onderzoek en de teelt ondersteunen.

5 De provincie zal de biologische landbouw verder blijven ondersteunen en zijn pioniersrol bevestigen in de realisatie van een duurzame landbouw.

De grote groei van de biologische landbouw van enkele jaren geleden (dioxinecrisis) is momenteel over zijn hoogtepunt heen. Het aantal biologische landbouwbedrijven daalt in West-Vlaanderen. De problemen van de producent liggen voornamelijk bij de afzetmarkt die moeilijk georganiseerd geraakt (kleine markt, verschillende visies bij producenten die samenwerking moeilijk maakt terwijl distributie uniforme grote partijen wenst, marketing, bewust maken consument, ...). Anderzijds neemt de consumptie van biologische producten weer toe. Bovendien zijn een aantal belangrijke verwerkers van landbouwproducten, die ook een biologisch gamma in hun aanbod hebben, in West-Vlaanderen gevestigd.

Het onderzoek in de biologische landbouw biedt een grote meerwaarde voor de biologische producent, maar heeft ook heel wat te bieden voor de gangbare sector. De provincie wenst dit *praktijkgericht onderzoek* verder te ondersteunen. Dit zal onder meer gebeuren door middel van de verdere uitbouw van het proefbedrijf biologische landbouw. Hierbij is het de bedoeling om de biologische teeltmethode verder te optimaliseren en om objectieve informatie te verstrekken aan geïnteresseerde landbouwers. Geïnteresseerde landbouwers zullen begeleid worden bij de omschakeling naar de biologische teelt. Een belangrijk aandachtspunt is het bedrijfssystemenonderzoek waarbij de rentabiliteit berekend wordt door het exact bijhouden van economische, ecologische en sociale parameters.

Het provinciebestuur zal de *interactie tussen de biologische en gangbare landbouw* verder promoten. De biologische landbouw dient verder erkend te worden in haar pioniersrol, waarbij ervoor geijverd wordt dat de resultaten van onderzoek en praktijk ook doorstromen naar de gangbare landbouw. Op deze manier neemt de gangbare landbouw steeds meer de vorm aan van een geïntegreerde landbouw.

Voorbeelden hierbij zijn:

- ┃ introductie van mechanische onkruidbestrijding;
- ┃ een doorgedreven aandacht voor vruchtwisseling;
- ┃ het belang van bodemvruchtbaarheid en de werking van antagonisten;

De *afzet* van producten van biologische land- en tuinbouw blijft nog steeds een knelpunt. Toch is de rol die de provincie op dit vlak kan spelen beperkt. Wel kan ze initiatieven omtrent ketenvorming en/of -ontwikkeling faciliteren of ondersteunen (o.a. samenwerking tussen telers en/of handelspartijen). Ook kan de provincie participeren in de promotie van bioproducten. Dit kan door bv.:

- ┃ verder deel te nemen aan de week van de biologische landbouw;
- ┃ de organisatie van (proefveld)bezoeken aan biologische bedrijven;
- ┃ het ondersteunen van lokale promotionele initiatieven (van biologische telers).

6 Landbouwverbreding en dienstverlening, als volwaardige activiteit in land- en tuinbouw, zal verder ondersteund en gestimuleerd worden.

Landbouwverbreding en dienstverlening omvatten een ruime waaier aan activiteiten:

- ┃ hoeveproducten;
- ┃ bezoekboerderijen en educatieve boerderijen;
- ┃ hoevetoerisme en -recreatie;
- ┃ groene diensten (bv. onderhoud van landschap en behoud van biodiversiteit);
- ┃ blauwe diensten (waterbeheer en -kwaliteit);
- ┃ rode diensten (energieproductie);
- ┃ gele diensten (sociale en recreatieve diensten, o.a. zorgboerderijen);
- ┃ enzovoort.

Belangrijk bij dit thema en de voorbeelden is dat al deze activiteiten verbonden zijn aan de land- of tuinbouwactiviteit. Dit zal ook een kernelement zijn in de provinciale werking binnen deze actie.

In West-Vlaanderen blijkt 18 % van de land- en tuinbouwers aan landbouwverbreding te doen en/of leveren ze bepaalde diensten. De meest voorkomende vormen zijn natuurbeheer, verkoop en verwerking op de hoeve van groenten en fruit, hoeveverkoop en -verwerking zuivel en dagrecreatie. Een groot aantal bedrijven combineert de verschillende vormen van verbreding. Hierbij onderscheiden we marktgerichte en niet-marktgerichte verbreding. Met de eerste vorm realiseert de land- of tuinbouwer een bijkomend inkomen uit de markt.

De initiatieven rond landbouwverbreiding bieden vaak een antwoord op een maatschappelijke vraag naar nieuwe producten en diensten. Onder impuls van het Europees en Vlaams beleid maar ook door de provinciale ondersteuning, krijgen dergelijke activiteiten meer mogelijkheden.

Landbouwverbreiding richt zich bij uitstek op lokale markten. Bovendien maakt landbouwverbreiding niet alleen gebruik van het potentieel van de land- en tuinbouw zelf, maar ook heel vaak van de omgevingsfactoren. Voorbeelden hiervan zijn de extra mogelijkheden voor verblijfstoerisme in de omgeving van de kust, afzetmogelijkheden voor hoeveproducten nabij grotere stedelijke centra, waarde van een mooi landschap. Landbouw nabij stedelijke centra dreigt enerzijds in de verdrukking te komen, anderzijds zijn er daar meer mogelijkheden voor verbreiding en dienstverlening. Het beleid in zake landbouwverbreiding zal dan ook rekening moeten houden met deze regiospecifieke elementen.

In de provinciale werking rond landbouwverbreiding zal er bijzondere aandacht gaan naar: innovatie en het verhogen van de kwaliteit, het stimuleren van samenwerking tussen landbouwers onderling, samenwerking met andere maatschappelijke sectoren en het leveren van beleidsvoorbereidend werk.

6.1 Een cel Landbouwverbreiding

Vandaag zijn er reeds een aantal provinciale medewerkers actief rond verbreiding. Zij vormen de huidige cel Landbouwverbreiding. Deze medewerkers komen samen in de regionale landbouwteams, gekoppeld aan de gebiedswerking landbouw. Deze werking gebeurt echter met projectmiddelen. Na afloop van de verschillende projecten zal het noodzakelijk zijn om een cel Landbouwverbreiding structureel te verankeren. Deze basisverankering is toch wel een noodzaak. Een eerste aanzet daartoe zal gegeven worden door het heroriënteren van een functie binnen het wetenschappelijk kader van het POVLT naar verbreiding en innovatie.

De cel Landbouwverbreiding is de uitwerking van een actie uit het 'Navigatieplan voor een vitaal West-Vlaams platteland'. Deze cel zal instaan voor:

- ▮ onderzoek naar deze nieuwe vormen van landbouw;
- ▮ advisering op bedrijfsniveau;
- ▮ vorming;
- ▮ stimuleren van de samenwerking tussen land- en tuinbouwers onderling, maar ook met andere maatschappelijke actoren;
- ▮ organisatie van platforms voor uitwisseling van ervaringen, ideeën, technieken...
- ▮ begeleiding inzake kwaliteit;
- ▮ promotie van het aanbod;

Er zal werk geleverd worden op de volgende terreinen: algemene landbouwverbreiding, toeristisch-recreatieve verbreiding, hoeveproducten, groene zorg, groene verbreiding.

De werking van deze cel zal nauw aansluiten bij de werking rond innovatie, maar ook bij landbouweducatie. De koppeling met de gebiedsgerichte werking moet verzekerd blijven, enerzijds vanwege de lopende initiatieven bij de gebiedswerking en anderzijds omdat heel veel landbouwverbreiding een duidelijke regiospecifieke invulling krijgt. De gebiedswerking landbouw zal de cel Landbouwverbreiding ook in de toekomst mee blijven aansturen.

6.2 Netwerken en samenwerkingsvormen

De voorbije jaren kregen de volgende netwerken gestalte:

- l 'Met de klas de boer op': schoolbezoeken aan land- en tuinbouwbedrijven;
- l 'Samen de boer op': groepsbezoeken aan land- en tuinbouwbedrijven;
- l drie regionale netwerken hoeveproducten;
- l 't Boerenlandschap vzw

De provincie wil de verschillende netwerken rationaliseren en versterken, maar ook verzelfstandigen.

Voorbeelden:

- l bezoekboerderijen en educatieve boerderijen worden geïntegreerd tot één provinciaal netwerk;
- l de drie huidige netwerken rond hoeveproducten worden samengebracht in één vereniging op West-Vlaams niveau met in haar schoot een regionale werking.

De oprichting van samenwerkingsvormen inzake duurzame landbouw en landschapsonderhoud verdienen de nodige ondersteuning, in het bijzonder als ze ontstaan uit lokaal initiatief van boeren en tuinders.

Samenwerkingsvormen spelen in op een aantal noden en potenties. Via samenwerkingsvormen kan de rentabiliteit verbeterd worden (gezamenlijke aankoop van goederen, werkverdeling, inbreng private financiering). In deze samenwerkingsverbanden kunnen ook niet-landbouwers deelnemen, waardoor er overleg met en participatie van de burgers ontstaat. Samenwerken betekent ook dat er samen kan worden nagedacht over nieuwe diensten en financieringsvormen, dat de participatie aan het beleid vlotter kan verlopen. De provincie kan eveneens beleidsvoorbereidend werk leveren om (administratieve) knelpunten weg te werken die een vlotte oprichting van samenwerkingsverbanden in de weg staan.

6.3 Zorgboerderijen

Inzake zorgboerderijen is het grote knelpunt vandaag de afstemming van het aanbod van de zorgboerderijen op de vraag van de zorgvragers (zowel op kwantitatief als kwalitatief vlak). Dit moet gebeuren door de creatie van een platform met zorgboerderijen en zorgvragers (zorginstellingen). Dit gebeurt in samenspraak met de Dienst Welzijn.

De taken richten zich op het stimuleren van het aanbod zorgboerderijen door het sensibiliseren, informeren en begeleiden van de landbouwers. Hierbij moet er een uitdrukkelijke aandacht zijn voor kwaliteit. Ook de welzijnssector moet geïnformeerd en gesensibiliseerd worden. Daarnaast zal er ook werk gemaakt worden van een verbreding van het thema zorgboerderijen (bijzondere jeugdzorg, bejaarden, leefloners, herbronningactiviteiten...).

4 Strategische doelstelling 'Kwaliteit'

De provincie streeft ernaar dat kwaliteitszorg een basisgegeven wordt, zowel voor de eigen werkzaamheden als voor de land- en tuinbouwsector zelf.

SITUERING

Kwaliteit wordt hier beperkt tot product- en proceskwaliteit. Ruimtelijke kwaliteit is eerder terug te vinden onder de SD 'Relaties'. We maken ook de opsplitsing tussen 'intern' en 'extern'. Interne kwaliteitszorg heeft betrekking op de eigen werking en extern slaat op de sector.

Interne kwaliteitszorg

In de periode 1999-2004 werden de accreditaties bekomen voor de laboratoria van het POVLT met betrekking tot de analyses met belangrijke economische impact (melklabo en scheikundig labo). Na de fusie van de provinciale comités voor de melkkwaliteit tot MCC-Vlaanderen, werd ook hier de accreditatie behaald (2004). Voor de proefveldwerking werd de GEP-erkenning behaald in 2000. CKC bekam eveneens de accreditatie (2003). Het PCBT beschikt ook over het biogarantielabel en de West-Vlaamse Proeftuin voor Industriële groenten en de Proeftuin Champignons zijn Eurep-Gap gekeurd.

Externe kwaliteitszorg

Als gevolg van een aantal voedselcrisisen en een stijgende aandacht voor voeding en gezondheid, is voedselveiligheid sterk in het daglicht komen te staan. Door de consument wordt veilig voedsel als vanzelfsprekend beschouwd.

Voedselveiligheid is onlosmakelijk verbonden met kwaliteitszorg. Het invoeren van kwaliteitssystemen vereist de nodige kennis, maar legt tegelijkertijd ook extra lasten en kosten op de land- en tuinbouwsector. De laatste jaren is er een explosieve groei van het aantal kwaliteitssystemen met bijbehorende lastenboeken. Bovendien wordt de sector door de overheid gedwongen tot het invoeren van autocontrole. Dit betekent de opmaak en het volgen van sectorguides.

UITDAGING

Intern

Het volgen van een kwaliteitssysteem in zowel de labo's als in het onderzoek is vandaag een absolute must. Wil het POLVT in de toekomst aanspraak blijven maken op onderzoeksopdrachten, dan moet er voortgewerkt worden aan de invoering van interne kwaliteitssystemen. Er moet echter vermeden worden dat de invoering van deze systemen de werking zou bemoeilijken, integendeel dit moet net de werking van het POVLT verbeteren.

Daarom is de verdere, maar ook flexibele en performante uitbouw van het kwaliteitssysteem in het POVLT een absolute noodzaak.

Extern

De uitdaging bestaat uiteraard uit de productie van veilig voedsel. Kwaliteitszorg en lastenboeken zijn een middel en geen doel op zich. Toch moet ernaar gestreefd worden deze kwaliteitssystemen in zeer ruime mate ingang te doen vinden in de West-Vlaamse land- en tuinbouw. Het zal nodig zijn om de land- en tuinbouwers hiertoe te stimuleren.

Een andere uitdaging situeert zich op het niveau van de perceptie. Kwaliteitssystemen en lastenboeken worden door de sector vaak als een last ervaren en niet als een troef. De kunst zal erin bestaan om dit te keren.

Toch moet er bij de lancering van kwaliteitssystemen steeds rekening gehouden worden met de haalbaarheid voor de land- en tuinbouwer. Het zou fout zijn dat land- en tuinbouwbedrijven afhaken omdat de kwaliteitssystemen te omslachtig, te ingewikkeld, te duur... zijn. De kwaliteitswaarborging bij hoeveproducten is een ander specifiek aandachtspunt, maar wel absoluut noodzakelijk om aan deze deelsector goede toekomstkansen te geven.

NOODZAAK TOT HANDELEN

Intern

De investering in interne kwaliteitszorg is nodig om een kwalitatief hoogstaande dienstverlening naar het onderzoek en het brede publiek te garanderen. Het POVLT wenst zijn sterke positie en geloofwaardigheid als performant onderzoekscentrum te behouden.

Niet-geaccrediteerd zijn zou nefast zijn voor de geloofwaardigheid van het onderzoek en zou het einde betekenen van analyses voor derden (in officiële context).

Het invoeren van interne kwaliteitssystemen zal een doorgedreven informatisering vergen. Deze informatisering moet een performante databank opleveren ter ondersteuning van het onderzoek. Deze inspanningen zijn nodig om te komen tot een uniforme, kwalitatief hoogstaande en efficiënte werking.

Extern

Voedsel moet veilig zijn, dit is een basisprincipe. De implementatie van kwaliteitssystemen in de land- en tuinbouw moet hiertoe de nodige waarborgen bieden. Het invoeren van deze systemen is bovendien nodig om de continuïteit van de bedrijven veilig te stellen maar ook opdat West-Vlaanderen zijn sterke positie op het vlak van land- en tuinbouw in Vlaams en Europees verband zou kunnen bestendigen. Indien men er niet in slaagt de kwaliteitssystemen op een goede manier te introduceren, dreigt er verlies van afzetmarkten.

Er is evenwel een veelheid aan lastenboeken en keuringen. De auditkosten moeten naar beneden. Ook moeten de producenten overtuigd worden van de meerwaarde van deze systemen. Daarnaast is de consument onvoldoende op de hoogte van de meerwaarde van voedsel geproduceerd onder strikte kwaliteitssystemen.

PLANNING

Interne kwaliteitszorg

1 *In de volledige werking van het POVLT zullen de **basis - principes van integrale kwaliteitszorg** toegepast worden.*

In belangrijke onderdelen van de werking van het POVLT wordt er reeds met kwaliteitssystemen gewerkt. Het is de bedoeling om dit ook door te voeren in domeinen waar er nog geen officiële verplichting is. Destijds was het POVLT koploper bij het behalen van de accreditaties. Deze voorbeeldfunctie en voortrekkersrol wil het POVLT verder blijven waarmaken. Het doorvoeren van deze kwaliteitssystemen moet bijdragen tot een betere werking van het POVLT, maar anderzijds is er de bekommernis dat, als het niet goed gebeurt, dit de werking zou kunnen verlammen of bemoeilijken.

Om deze actie te kunnen realiseren is een doorgedreven *informatisering* van de werking van het POVLT nodig. Dit betekent de invoering van het masterplan informatica voor het POVLT (zie SD 'Onderzoek en voorlichting').

De onderdelen die betrekking hebben op het kwaliteitssysteem, kunnen vertaald worden in:

- a. volledige implementatie van het LIMS in de labowerking;
- b. informatisering van de proefveldwerking;
- c. de organisatie van een centrale databank met de aanschaf van de nodige ontwikkelingssoftware en hardware.

Naast het doorvoeren van de informatisering, zijn er *kwaliteitsverantwoordelijken* aangeduid. Binnen het centrum zijn vier kwaliteitsverantwoordelijken actief die de kwaliteitssystemen beheren en bijsturen voor de diverse afdelingen.

Tenslotte zal het POVLT voorzien in permanente *vorming* voor het *personeel*, zodat deze de bekwaamheid verwerven om te werken volgens de vereisten gesteld aan de kwaliteitssystemen.

Externe kwaliteitszorg (en voedselveiligheid)

2 *Organisatie van **vorming** over de diverse kwaliteitssystemen en lastenboeken, gehanteerd in land- en tuinbouw.*

Voor heel wat land- en tuinbouwers zijn de bepalingen van de diverse kwaliteitssystemen niet altijd duidelijk. Er is nood aan toelichting.

De land- en tuinbouwers kunnen bereikt worden via de voorlichting. Daarnaast worden er ook heel wat vragen gesteld aan de medewerkers van het POVLT, die veelvuldig in contact komen met land- en tuinbouwers. Het is belangrijk dat deze medewerkers de boeren en tuinders correct kunnen voorlichten.

Zoals hoger aangegeven bestaat er weerstand bij heel wat land- en tuinbouwers ten aanzien van de diverse kwaliteitssystemen. De medewerkers kunnen, mits ze zelf goed de inhoud kennen, boeren en tuinders motiveren om deze kwaliteitssystemen als een meerwaarde te zien.

Er zal vorming inzake de kwaliteitssystemen georganiseerd worden voor:

- d. het betrokken personeel van het POVLT;
- e. de land- en tuinbouwers (samen met de landbouworganisaties).

*3 De provincie zal **hoeveproducenten begeleiden** inzake de kwaliteitsaspecten bij de productie van hoeveproducten met de klemtoon op wetgeving, lastenboeken en de implementatie ervan.*

De kwaliteitsaspecten bij de productie van hoeveproducten vormen een speciaal aandachtspunt. Hoeveproducten zitten in de lift en spelen in op een maatschappelijke vraag. Verkoop en productie van hoeveproducten zijn een element van landbouwverbreding en bieden mogelijkheden voor land- en tuinbouwers tot de vorming van een alternatief inkomen.

Echter, dit heeft maar kans op slagen als het goed gebeurt. Naast de specifieke eigenschappen van hoeveproducten, moeten deze producten ook beantwoorden aan de basisprincipes van voedselveiligheid. In dit kader worden de hoeveproducenten ook onderworpen aan regelgeving terzake en moeten ze de nodige maatregelen nemen.

Begeleiding en advisering inzake kwaliteit en voedselveiligheid is ook hier nodig. Dit moet op maat van het bedrijf kunnen, omdat elk bedrijf zijn eigen producten en productieprocessen heeft. Naast de kwaliteitsaspecten, moet er ook ruimte blijven voor de authenticiteit van de hoeveproducten.

Deze begeleiding inzake kwaliteitsaspecten zal deel uitmaken van de andere initiatieven die genomen worden vanuit de cel landbouwverbreding (zie SD 'Innovatie, diversificatie en verbreding'). Er dient nog opgemerkt te worden dat de hoeveproducten de belangrijkste tak vormen binnen het volledige spectrum van marktgerichte landbouwverbreding in West-Vlaanderen.

*4 Het provinciaal labo zal pakketten aanbieden van **ondersteunende analyses** in het kader van de diverse lastenboeken.*

Deze actie werd reeds aangehaald onder de SD 'Onderzoek en voorlichting'. De analyses kunnen betrekking hebben op de analyse van water, bodem, melk, gewas... Een belangrijke meerwaarde hierbij is dat het provinciale labo aansluitend op de analyses ook voorlichting en advies kan meegeven (in overleg met de diverse afdelingen van het POVLT).

Door te werken met pakketten van analyses, kan dit de mogelijkheid bieden om de kostprijs te drukken. Immers de hoge kostprijs van de invoering van kwaliteitssystemen (met bijbehorende analyses) op het land- of tuinbouwbedrijf is een grote bekommernis.

5 *Het CKC zal de mogelijkheid aanbieden tot **combinatie - keuringen** van de verschillende lastenboeken.*

De voorbije jaren is er een veelheid aan lastenboeken voor de diverse kwaliteitssystemen ontwikkeld. Elk lastenboek brengt kosten en administratie met zich mee, twee zaken waar land- en tuinbouwers zich zorgen rond maken. Ideaal zou zijn dat het aantal kwaliteitssystemen en lastenboeken beperkt wordt. Echter, de provincie kan dit moeilijk aansturen.

Met het CKC als keuringsorganisme kunnen er combinatiekeuring aangeboden worden, zodat er toch (ten dele) aan deze verzuchting tegemoetgekomen kan worden. Op deze manier kan men de kosten en de administratieve lasten enigszins reduceren.

5 Strategische doelstelling 'Relaties'

De provincie wil de positie van de landbouwsector in zijn relatie met andere actoren en sectoren bestendigen of versterken.

SITUERING

De land- en tuinbouwsector en de omgeving/het klimaat waarin hij zijn activiteiten ontplooit, zijn zeer sterk aan evolutie onderhevig. Dit brengt heel wat onzekerheden met zich mee. Ook is er een zeer uitgebreide regelgeving die betrekking heeft op land- en tuinbouw. Deze is bovendien sterk aan wijzigingen onderworpen.

Daarbij komt dat de positie van de sector of van bepaalde deelsectoren regelmatig in vraag gesteld wordt. Ook zijn er een aantal autonome ontwikkelingen, waarbij de agrarische sector vrij zwak staat (bv. het marktgebeuren.)

Bijgevolg is er in de land- en tuinbouwsector een sterke nood aan een klimaat van bedrijfs- en rechtszekerheid. Terreinen waar dit heel sterk wordt ervaren zijn ruimtelijke planning, milieu, natuur en landschap, de marktpositie van land- en tuinbouw...

Daarnaast is er het besef dat garanties inbouwen voor de toekomst niet enkel gerealiseerd kan worden door regelgeving, maar ook bewerkstelligt moet worden door de uitbouw van goede relaties met de andere sectoren (op het platteland) en andere actoren. Immers, landbouw is een heel belangrijke speler in het buitengebied, maar niet de enige.

Inzake relaties ligt er een grote opdracht in het 'in dialoog treden' met alle geledingen van de samenleving. Dit wordt behandeld onder de SD 'Communicatie'. Een ruime communicatie moet zorgen voor een draagvlak voor land- en tuinbouw in de maatschappij. Dit draagvlak is zeer belangrijk voor de positie en toekomstperspectieven van de sector.

UITDAGING

De uitdaging bestaat enerzijds in om de positie van de land- en tuinbouwsector voldoende sterk te maken voor de toekomst. Anderzijds zijn goede relaties eveneens een must. Dit zal resulteren in meer zekerheid voor de sector en voor individuele land- en tuinbouwbedrijven om op korte en lange termijn het bedrijf nog te kunnen uitbaten.

In deze materies beschikt het bestuur over zowel een eigen bevoegdheid als over een aantal taken inzake medebewind. Deze provinciale taakstelling is belangrijk vanwege de positie van de provincie als intermediair bestuur. Het provinciebestuur staat dicht bij het werkveld enerzijds en anderzijds heeft ze een signaalfunctie naar de overheid.

Naast de expliciete bevoegdheden die aan het provinciebestuur zijn toegekend, zijn er een aantal andere taken, die de provincie kan opnemen om deze doelstelling te bereiken.

NOODZAAK TOT HANDELEN

Gebrek aan toekomstperspectief is nefast voor de ondernemingszin van de agrarische ondernemer. Nochtans, zonder ondernemersinitiatief dreigt de sector dood te bloeden of blijft de sector ter plaatse trappelen. Er wordt dan te weinig geïnvesteerd en geïnnoveerd. Ook hier geldt 'stilstaan is achteruitgaan'.

Door de sector wordt vaak aangevoeld dat er vanuit het beleid of de maatschappij in het algemeen steeds hogere verwachtingen gesteld worden, zonder bij de haalbaarheid ervan stil te staan. Dit vertaalt zich dan vaak in bijkomende regelgeving.

BELEIDSPRINCIPES

De realisatie van deze strategische doelstelling kan slechts bereikt worden door het volgen van een dubbel spoor.

Enerzijds zullen er een aantal concrete acties ondernomen moeten worden, maar anderzijds is het belangrijk om een aantal principes te hanteren, doorheen het provinciale beleid of bij het handelen van andere overheden, actoren en sectoren. Deze principes zijn niet toe te schrijven aan één specifieke actie, maar vertolken een houding.

Deze principes zijn:

1. In haar eigen verordeningen streeft de provincie eenvoud, duidelijkheid en continuïteit na. De administratieve lasten ten gevolge van verordeningen, reglementen... worden tot een minimum beperkt.
2. In de relatie tussen sectoren, actoren en regio's is respect voor elkaar een noodzakelijk basisprincipe voor een goede verstandhouding.
3. In de relatie tot andere sectoren stimuleert de provincie de landbouwsector tot een proactieve houding: actief durven inspelen op maatschappelijke vragen en verwachtingen. Ontwikkelingen moeten duidelijk, objectief en overzichtelijk worden ingeschat, zowel in hun voor- en nadelen. Op deze manier kunnen de kansen gezien en gegrepen worden.

4. In de realisatie van haar doelstellingen, waarbij landbouw betrokken partij is (bv. natuur en landschap) kiest de provincie – zonder afbreuk te doen van haar doelstellingen - in eerste instantie voor een stimulerend beleid, streeft ze naar participatie van de sector en werkt op basis van vrijwilligheid.
5. In het grondenbeleid van de provincie (bij de uitbreiding domeinen, IWB) wordt vermeden dat landbouwbedrijven en landbouwstructuren ontwricht worden. Er wordt duidelijk en tijdig gecommuniceerd en overlegd met de betrokkenen. Bij concrete realisaties (bv. domeinen) zal nagegaan worden welke rol de landbouw(er) in de gegeven omstandigheden nog kan vervullen.
6. Bij eigen planningsprocessen, de opmaak van RUP's en bij de advisering van planningsinitiatieven van andere overheden, houdt de provincie rekening met de positie van land- en tuinbouw en in het bijzonder met haar ruimtebehoefte (samen met deze van andere sectoren).

PLANNING

1 De provincie streeft ernaar om voldoende garanties in te bouwen op het vlak van ruimtelijke planning (en mobiliteit).

Zoals in de situering aangegeven, is het ruimtegebruik van land- en tuinbouw bijzonder groot. Ook in de toekomst blijft dit een vast gegeven. Het buitengebied herbergt nog heel wat andere functies, die vaak ook - zij het in mindere mate – aanspraak maken op een bepaald ruimtegebruik.

Vanuit de landbouwsector wordt de druk op de ruimte als bedreigend ervaren. In ieder geval is het oorzaak van heel wat onzekerheid voor de toekomst. Waar kan er nog landbouw bedreven worden en welke landbouw kan er nog? Daarom pleit de provincie voor een snelle en gelijktijdige afbakening van de agrarisch en natuurlijke structuur. Deze afbakening moet garanties inhouden voor agrarische bedrijvigheid op langere termijn. Ook moeten de opgelegde randvoorwaarden werkbaar zijn voor de uitbouw van een economisch leefbare land- en tuinbouw.

In de ruimtelijke planning kan de land- en tuinbouwsector niet los gezien worden van de andere functies van het buitengebied. Deze andere functies zijn ofwel ruimtelijk gescheiden of net verweven met de agrarische activiteit (bv. wonen, natuur, landschap, recreatief medegebruik...). Er wordt geijverd voor het harmonieus samengaan van deze verschillende functies.

Binnen de land- en tuinbouwsector doen er zich een aantal nieuwe ontwikkelingen voor (bv. verbreding, energieproductie, glastuinbouw...). Voor deze verschillende aspecten is er vaak nood aan visievorming inzake de ruimtelijke aspecten. Zowel een sectorvisie als een geïntegreerde visie dringen zich op. Ontwikkeling van een sectorvisie zal gecoördineerd worden door de Sectie Landbouw-Visserij, de ontwikkeling van een geïntegreerde visie is de taak van de DRUM.

Deze visievorming is noodzakelijk om met het beleid pro-actief te kunnen inspelen op deze ontwikkelingen. Tot 2007 liggen de contouren van de ruimtelijke planning vast in de structuurplanning. Dit wordt gerespecteerd. Dit neemt niet weg dat visievorming de grenzen van deze structuurplanning kan overschrijden. Dit wordt dan gezien als anticiperen op de herziening van de structuurplanning.

1.1 Energieproductie in land- en tuinbouw

De winning van hernieuwbare energie is een belangrijk thema voor de toekomst (biogas, windenergie, koolzaadolie, zonnepanelen, bio-ethanol...). De ontwikkeling hiervan kent ook een aantal ruimtelijke aspecten. Binnen dit thema is er nood aan visieontwikkeling. Hiertoe kan er samengewerkt worden met de (lopende) initiatieven van andere diensten.

Het kan gaan om zowel initiatieven van individuele land- en tuinbouwers als in coöperatief verband.

Vanuit landbouwkundig oogpunt is het aangewezen dat de energieproductie die onmiddellijk gerelateerd is met de plantaardige of dierlijke productie kan gebeuren op het landbouwbedrijf zelf (hetzij individueel of in coöperatief verband). Voorbeelden waarbij dit van toepassing is, zijn plantenolie, biogas. Dit kan een middel zijn om de gecreëerde meerwaarde bij de land- en tuinbouwers te houden.

1.2 Glastuinbouw

De glastuinbouwsector staat voor een aantal uitdagingen. Het provinciaal beleid ziet glastuinbouw als een vorm van tuinbouw met toekomstkansen.

Het beleid moet rekening houden met de specifieke West-Vlaamse situatie. Eén van deze eigenheden is het zogenaamde cascade-effect, wat duidt op het evolutietraject van (glas)tuinbouwbedrijven in West-Vlaanderen: van akkerbouw naar groenten in openlucht, van groenten in openlucht naar teelten onder plastiektunnels, van plastiektunnels naar glas. Op veel bedrijven blijven meerdere van deze teeltvormen naast elkaar bestaan.

Heel wat uitdagingen zijn op te lossen binnen de sector zelf. Anderzijds rijzen er heel wat vragen rond de vestigingskansen voor glastuinbouw. Dit is een knelpunt. Duidelijkheid op dit laatste punt is nodig om voldoende toekomstkansen te bieden.

Inzake de vestiging is het vanuit sociaaleconomisch oogpunt nodig dat er gewerkt kan worden volgens een driesporenbeleid.

I Volgen van het Vlaams toetsingskader (AROHM) en het PRS

Het toetsingskader werd vastgelegd op Vlaams niveau en geeft een beslissingsboom voor het al dan niet toe kennen van een bouwvergunning. Dit toetsingskader werd opgesteld op basis van de geldende regelgeving. Er wordt voorgesteld om dit toetsingskader als eerste uitgangsprincipe te hanteren. Als een locatie voldoet aan het toetsingskader, dan moet een bedrijf in principe kunnen uitbreiden of moet ook een nieuwe glasopstand kunnen. Voldoen aan het toetsingskader houdt echter nog geen sluitende garanties in.

De principes vastgelegd in het PRS worden evenmin ter discussie gesteld, met uitzondering van het feit dat daar expliciet gekozen wordt voor verweving en niet voor concentratie (zie verder).

I Macrozone

In de provincie West-Vlaanderen wordt een grote macrozone afgebakend. In deze zone wordt het toetsingskader minder restrictief gehanteerd, de voorwaarden voor (ver)nieuwbouw zijn minder strikt. Daarnaast wordt er een stimulerend beleid gevoerd om glastuinbouw zich bij voorkeur in deze zone te laten vestigen.

I Glastuinbouwbedrijvenzones

In deze bedrijvenzones worden specifieke voorzieningen getroffen voor de uitbating van glastuinbouw. Gemeenschappelijk gebruik van voorzieningen moeten schaalvoordelen opleveren. Deze zone kan vastgelegd worden met een RUP.

(Dit laatste spoor wijkt wel enigszins af van het huidige PRS. Toch stelt het PRS dat het afbakenen van agrarische bedrijvenzones kan door de gemeenten.)

Bij de vestiging van glastuinbouw kan evenmin voorbijgegaan worden aan de economische wetmatigheden, die een bepaalde schaalgrootte vereisen.

1.3 Toeristisch-recreatieve verbreding

Er is nood aan een beleidslijn betreffende de ruimtelijke aspecten inzake landbouwverbreding en in het bijzonder wat betreft de toeristisch-recreatieve vormen (bv. hoevetoerisme, bezoekboerderijen, dagrecreatie...).

Het PRS doet in het ruimtelijk kader voor plattelandstoerisme enkel uitspraken over verblijfstoerisme. Over andere vormen van landbouwverbreding worden er geen specifieke uitspraken gedaan, terwijl daar wel nood aan is.

1.4 Mestverwerking en vergisting

Veeteelt is heel belangrijk voor West-Vlaanderen. Mestverwerking moet hierop aansluitend de nodige kansen krijgen.

De huidige omzendbrief RO/2000/02 is niet aangepast aan de huidige omstandigheden en geeft enkel een richtkader voor de inplanting van mestbewerkings- en verwerkingsinstallaties in agrarisch gebied. In de schoot van het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM) vzw werd een visietekst ontwikkeld om in te gaan op de actuele problematieken.

Met de visietekst "Inplanting installaties voor mestbehandeling en vergisting" pleit het VCM voor een actueel en duidelijk wettelijk kader met voldoende rechtszekerheid voor zowel de initiatiefnemer, de betrokken administraties en overheden, als de buurtbewoners. Voor de inplanting in agrarisch gebied wordt daarnaast de aandacht gevestigd op volgende punten:

- I de erkenning van mestverwerking en vergisting als 'agrarische activiteiten in de ruime zin' in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen;
- I de inplanting in agrarisch gebied door loonwerkers of coöperatieven van installaties voor mestbehandeling en vergisting in de nabijheid van een agrarisch bedrijf moet mogelijk zijn;
- I de globale benadering en de pro-actieve onderbouwing van het mobiliteitsaspect;
- I de begrenzing van de capaciteit in agrarisch gebied tot een realistisch absoluut maximum;

- l toelaten dat bepaalde 'stromen niet afkomstig van land- en tuinbouw' behandeld worden in installaties in agrarisch gebied tot een maximum van 40 % op gewichtsbasis;
- l de rechtszekerheid voor bestaande installaties;
- l de evaluatie van de ruimtelijke verenigbaarheid met de agrarische omgeving.

Dit wordt door de provincie onderschreven.

Vermits op heden de nadruk ligt op klein- of middenschalige installaties, is de afbakening van specifieke bedrijventerreinen of speciaal voorbehouden zones voor mestbehandelings- of vergistingsinstallaties minder prioritair.

1.5 Bestemmingswijzigingen

In het kader van de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur, worden er niet onbelangrijke bestemmingswijzigingen verwacht. Heel wat landbouwers zullen hiermee geconfronteerd worden. Maar ook kan dit bv. het geval zijn in het kader van grote infrastructuurwerken, waar er compensatiegebieden gezocht worden in landbouwzone (de uitbreiding van de haven van Zeebrugge, uitdieping Schelde). Men moet hierbij ook de oefening doen om compensatiegebieden te zoeken buiten landbouwbestemming of landbouwgebruik en op gronden die voor land- en tuinbouw weinig geschikt zijn.

De provincie wil ijveren voor een flankerend beleid en het ontwikkelen van de nodige instrumenten bij het doorvoeren van bestemmingswijzigingen (landbouw naar natuur). Beleidsmatige aspecten hierin zijn een taak van de DRUM, maar vanuit landbouw wenst men bij wijze van proef de begeleiding van landbouwers te realiseren. Het gaat om landbouwers, die geconfronteerd worden met bestemmingswijzigingen of die hun bedrijf verder moeten uitbaten onder strenge randvoorwaarden (bv. waterpeilverhoging, overstromingsgebieden, natuur...)

1.6 Vrijkomen van landbouwbedrijfszetels

Cijfers geven duidelijk aan dat de opvolging van de bedrijfsleiders slechts beperkt verzekerd is. Dit betekent dat heel wat bedrijfszetels vrijkomen. Een eerste en meest voor de hand liggende invulling zou zijn dat de zetel zijn agrarische functie behoudt. Dit betekent dan dat het bedrijf verdergezet wordt door een externe overnemer (niet uit het gezin). Naast het feit dat het aantal externe kandidaat-overnemers beperkt is, is de invulling van een dergelijke zetel niet evident.

De druk op deze vrijgekomen bedrijfszetels voor niet-landbouwbestemmingen is groot. De ruime (verruimde) mogelijkheden voor niet-landbouwfuncties (wonen, functiewijzigingen, nieuwe economische dragers) doet de prijs van deze zetels de hoogte ingaan. Hiertegen concurreren is moeilijk.

Toch zou het mogelijk moeten zijn om een voorkeursbehandeling van beroepslandbouw voor vrijgekomen landbouwbedrijfszetels te voorzien. Dit zou ook goed zijn voor het landelijk weefsel.

Er bestaat een ruime consensus over het feit dat landbouw de eerste kans moet krijgen bij de invulling van een vrijkomende zetel, maar hoe kan dit gerealiseerd worden?

Instrumenten uit de ruimtelijke ordening zijn één optie, maar ook andere instrumenten kunnen eventueel gehanteerd worden.

1.7 Nieuwe bedrijven en uitbreiding van landbouwbedrijven

Vanuit landbouw wordt er niet gepleit om zomaar nieuwe zetels te kunnen oprichten in het landelijk gebied. Uitzonderingen moeten wel mogelijk blijven, bv. herlokalisatie en vestiging van glastuinbouw. Dit laatste geldt in het bijzonder voor de glastuinbouwbedrijvenzones en eventueel ook voor de macrozones.

De uitbreiding van bestaande land- en tuinbouwbedrijven zal een belangrijk gegeven blijven. Zoals gesteld in de situering neemt het aantal bedrijven in West-Vlaanderen verder af. Dit gaat gepaard met een groei van de bedrijven in oppervlakte en productie. Vanuit economisch oogpunt is het nodig dat bedrijven over groeimogelijkheden kunnen beschikken. Dit betekent heel concreet dat bestaande zetels moeten kunnen uitbreiden met bijkomende bebouwing (loodsen en stallen).

Voor de groei van glastuinbouwbedrijven: zie hoger onder 1.3.

1.8 Wonen en bedrijvigheid en landbouw

Wonen in het landbouwgebied biedt niet alleen de charmes van het wonen op het platteland, maar wordt ook geconfronteerd met typische aspecten van de landbouwbedrijvigheid (bv. bevuilde wegen in najaar, oogstwerkzaamheden tijdens de nacht, vogelafweer).

Om fricties tussen deze groepen te vermijden zal er via sensibilisering gestreefd worden naar een harmonieus samengaan van landbouw en wonen te midden van landbouw. Dezelfde problematiek kan gelden tussen landbouw en bedrijvigheid. Dit is een bijzonder aandachtspunt bij het geven van verruimde mogelijkheden aan nieuwe economische dragers in het buitengebied. Hierbij moet er ook over gewaakt worden dat de (nieuwe) activiteiten geen bijkomende beperkingen opleveren aan de omgevende landbouwactiviteit.

Een ander aandachtspunt is het beleid rond zonevreemd wonen in het landbouwgebied, in het bijzonder omtrent clusters van woningen. Indien aan deze clusters een andere bestemming toegekend wordt, mag dit geen hypotheek leggen op de omringende landbouwbedrijvigheid. Hetzelfde geldt voor sectorale BPA's en RUP's. Omwille van de rechtszekerheid voor land- en tuinbouwbedrijven, wordt er vanuit landbouw gepleit om aan deze bedrijven en woningen veeleer de nodige garanties te bieden, zonder de bestemming te wijzigen.

1.9 Buurtwegen

Buurtwegen lopen overwegend in het landbouwgebied en vaak door weiden en akkers. Het beleid inzake buurtwegen is dan ook belangrijk voor de landbouwsector. Een aantal buurtwegen doet ook dienst als ontsluitingsweg voor land- en tuinbouw.

Buurtwegen vervulden een behoefte die zijn oorsprong enkele eeuwen geleden vindt. De buurtwegen krijgen nu een gewijzigde invulling, in een gewijzigde omgeving. Deze factoren zijn belangrijk voor het te voeren beleid. Buurtwegen zijn voor de landbouwsector zowel een bron van ergernis als van potenties (bv. in het kader van verbreding).

In de sector heerst er ongerustheid inzake het te verwachten beleid hieromtrent. De landbouwsector is vragende partij om betrokken te worden bij de totstandkoming van dit beleid. In het te verwachten decreet is het nog onduidelijk welke rol de provincie op zich kan nemen.

De grootste knelpunten met de buurtwegen situeren zich op het vlak van zwerfvuil, schade aan goederen en gewassen, het onderhoud, doorsnijden van percelen, oneigenlijk gebruik.

2 De provincie zal haar beleid op het vlak van milieuvergunningen ondersteunen door het verstrekken van informatie voor de specifieke doelgroepen.

De provincie treedt op als vergunningverlenende overheid bij klasse 1-dossiers en bij beroepen van klasse 2. Dit is een taak van medebewind. Dit betekent dat de inhoud vastgelegd wordt door de hogere (Vlaamse) overheid.

Belangrijk voor de land- en tuinbouwers is dat de bestendige deputatie bij de uitvoering van haar taak steeds de bedrijfszekerheid en –continuïteit voor ogen houdt. De bestendige deputatie heeft ervoor gekozen om in de Provinciale Milieuvergunningscommissie iemand als deskundige landbouw aan te duiden. Dit blijft ook de bedoeling voor de toekomst. Het grote aantal landbouwdossiers kan dit verantwoorden. (De bestendige deputatie besliste in 2004 over 538 milieuvergunningsaanvragen, 260 hadden betrekking op landbouw.)

‘Een goed ingelicht man is er twee waard’. Vandaar dat de provincie haar informatieve en begeleidende rol verder op zich zal nemen. Dit gebeurt samen met de Dienst Vergunningen. Lokale besturen, de studiebureaus, veevoederbedrijven, landbouworganisaties zullen geïnformeerd worden bij belangrijke wijzigingen in de regelgeving en het beleid ter zake. Voor het bereiken van de land- en tuinbouwers wordt een beroep gedaan op hun organisaties en hulpstructuren (bv. veevoederfirma’s, studiebureaus) maar ook het POVLT/PROCLAM kan hier een rol spelen.

3 Inzake milieu, natuur en landschap zal de provincie verder werken aan een stimulerend beleid.

3.1 Integratie van land- en tuinbouwbedrijven in het landschap

De provincie blijft een goede integratie van de land- en tuinbouwbedrijven in het landschap en de ruimere omgeving nastreven en stimuleren. De instrumenten hiertoe zijn drieërlei: bedrijfsbeplanting, landschapsbeplanting en agrarische architectuur.

Bedrijfsbeplanting is de beplanting die wordt aangebracht op en rond het bedrijf om te komen tot een integratie van het bedrijf in het landschap, met hoofdzakelijk streekeigen bomen en struiken.

Landschapsbeplanting (landschapsbedrijfsplannen) bestaat hoofdzakelijk uit landschappelijke beplanting. Concreet betekent dit dat naast de beplanting rond het bedrijf ook de

omliggende percelen meegenomen worden in de beplanting met ruimere aandacht voor een aantal ecologische aspecten.

Bij agrarische architectuur wordt ervoor geijverd om bedrijfsgebouwen op te trekken in harmonie met het erf en het omgevende landschap. Drie sleutelbegrippen staan hierbij voorop: functionaliteit, beheersen van de kostprijs en esthetische winst (d.w.z. aansluiten bij het erf en het landschap). Er wordt rekening gehouden met eisen, de inplantingsplaats, de vormgeving, materiaalgebruik, kleurkeuze en orde en netheid van het bedrijf.

Bij deze acties zal er ook aandacht besteed worden aan het agrarisch erfgoed. Het kleine agrarische erfgoed (bv. motes) kan behandeld worden in het kader van landschapsbedrijfsplannen. Agrarische architectuur zal eveneens met de aspecten van erfgoed rekening houden. Tenslotte zal nagegaan worden wat de mogelijkheden zullen zijn binnen de aangekondigde Vlaamse beheersovereenkomsten inzake erfgoed. Ook moet er aandacht zijn voor de know-how die bij de land- en tuinbouwers zelf aanwezig is.

3.2 Natuurverbindingsgebieden

Het overgrote deel van de natuurverbindingsgebieden situeren zich in landbouwgebied. Het is belangrijk voor de land- en tuinbouwer dat hij in deze gebieden verder zijn activiteit kan uitoefenen. In het decreet is het zo bepaald dat natuur in natuurverbindingsgebieden ondergeschikt is aan de hoofdfunctie en de hoofdfunctie niet kan regelen. Het feit dat bepaalde gebieden deel uitmaken van natuurverbindingsgebieden kan op zich ook geen aanleiding zijn om later over te gaan tot een inkleuring tot natuurgebied of een andere strengere zoning.

Belangrijk hierbij is een beleid van stimuli, zodat de land- en tuinbouwers in deze zones mee instaan voor de realisatie van de natuurverbinding.

3.3 Milieuzorg in de landbouw

'Milieu' wordt hier ruim geïnterpreteerd en slaat op zowel groene (vb. natuur en landschap) als grijze (vb. afval) milieuthema's.

Na afloop van de projecten milieuzorg in de landbouw (gebiedswerking), zal de provincie de huidige werking heroriënteren. In eerste instantie zal er ook binnen de Sectie Landbouw-Visserij deskundigheid opgebouwd worden rond het thema milieuzorg. Dit thema kan op deze manier een sterkere beleidsmatige invulling krijgen. Deze inzet van deze deskundigheid is ook belangrijk voor de Provinciale Milieuvergunningscommissie, advies rond milieudossiers, maar ook voor de PROCORO...

Groene milieuthema's horen in de eerste plaats thuis bij de werking van PROCLAM vzw, zonder voorbij te gaan aan de inzet van de gebiedswerking. Een aantal initiatieven zijn regiospecifiek ingevuld en worden gestuurd vanuit de gebiedswerking (bv. vzw 't Boerenlandschap). Er blijft in de toekomst ruimte voor deze aanpak van de gebiedswerkers.

Aandacht zal er ook blijven gaan naar 'grijze' milieuthema's (bv. water, erosie, mest). Dit kan gebeuren binnen de verschillende structuren (POVLT, PROCLAM...). Door het document heen werden een aantal van deze thema's reeds uitgebreid behandeld.

Tenslotte wordt het idee van een eerstelijnsfunctie ten behoeve van land- en tuinbouwers voor een brede waaier aan milieuthema's niet verlaten. Echter de uitbouw ervan zal afhankelijk zijn van de geboden mogelijkheden. Klemtoon van deze werking zal dan liggen op adviseren, informeren en sensibiliseren van de land- en tuinbouwers, met daaraan gekoppeld een doorverwijsfunctie.

4 Land- en tuinbouw wil op een actieve manier participeren aan het integraal waterbeleid.

Hiertoe is het nodig dat land- en tuinbouw op een actieve manier betrokken wordt bij het beleid en in de structuren van het integraal waterbeleid. Het waterbeleid is van zeer groot belang voor land- en tuinbouw, zowel op het vlak van watervoorziening als van afvoer van (overtollig) water. Ook de ruimtelijke aspecten van het waterbeleid kunnen een grote invloed hebben op land- en tuinbouw (overstromingsgebieden, (her-)meandering van beken, oeverstroken...).

Omdat het lokale niveau (gemeenten, polders en wateringen) de lokale situatie kennen en de lokale problemen lokaal kunnen aanpakken, kan het een belangrijke rol spelen op het gebied van integraal waterbeleid. Daarom wordt er gepleit voor een maximale betrokkenheid van de lokale besturen bij het functioneren van de waterschappen (o.a. administratieve en organisatorische taken op zich nemen) en bij de uitvoering van het integraal waterbeleid.

Voor de waterschappen zal de provincie ijveren voor werkbare gehelen, wenst ze versnippering te vermijden en zal ze ijveren voor de fusie van een aantal polders.

De aanpak inzake de waterproblematiek op land- en tuinbouwbedrijven is uitvoerig beschreven onder de SD 'Rationeel beheer'. Daar wordt bv. de oprichting van het Kenniscentrum Water geagendeerd.

5 Inzake recreatief medegebruik zal geijverd worden voor een goede harmonie tussen recreant en land- en tuinbouw.

Als het over recreatief medegebruik gaat zit de weerstand bij de land- en tuinbouwer vaak in kleine dingen: zwerfvuil, belemmering bij landbouwwerkzaamheden (bv bij de oogst) en schade aan gewassen, dieren en materiaal. Niettemin zijn dit voor de boer en tuinder belangrijke zaken, die eigenlijk wel kunnen vermeden worden.

Anderzijds moeten de land- en tuinbouwers er zich ook van bewust zijn dat zij niet de enige speler zijn op het platteland, dat er ook nog andere gebruikers zijn.

Er zal een gedragscode voor de toerist/recreant verspreid worden, zodat een aantal ongemakken vermeden kunnen worden. Voor deze gedragscode kan verder gebouwd worden op bestaande initiatieven. Bij kanalen voor verspreiding wordt vooral gemikt op het bereiken van mensen in groepsverband.

Ook is het belangrijk dat in de overlegstructuren van recreatie, waar relevant, een vertegenwoordiger van landbouw wordt opgenomen.

Een proefproject kan nagaan wat de haalbaarheid is van een actieve betrokkenheid van landbouwers bij het beheer van recreatieve infrastructuur en bij het realiseren van recreatieve ontsluiting. Beheersovereenkomsten recreatie kunnen hiervoor aangewend worden. Er is aandacht voor een gebiedsgerichte aanpak. De resultaten van dit proefproject zullen aangewend worden in de te voeren communicatie. Er zal eveneens voor geijverd worden om de ervaringen vertaald te krijgen in Vlaamse initiatieven ter zake.

Er zullen met Westtoer afspraken gemaakt worden over de manier waarop initiatieven uit de landbouwverbreding kunnen aansluiten op de initiatieven van Westtoer (bv. in combinatie met fiets- en wandelroutes, promotie...).

6 De provincie organiseert overleg en terugkoppeling met de verschillende plattelandsactoren. Ze kan dit ondersteunen met onderzoek, voorlichting en demonstratie, beleidsvoorbereidend werk.

Zoals eerder al aangegeven dragen goede relaties van land- en tuinbouw met de andere plattelandsactoren in belangrijke mate bij tot het behoud van zijn plaats op het platteland. 'Dialog' of 'overleg en terugkoppeling' met specifieke doelgroepen en over specifieke thema's zijn hierbij belangrijk.

Daarom creëert of continueert de provincie vaste fora voor permanent overleg.

▮ Via Proclam krijgt dialoog gestalte tussen landbouw en de sector milieu, natuur en landschap. Een actueel voorbeeld hierbij is de problematiek inzake wildschade.

De provincie zal:

- onderzoek voeren;
- voorlichting organiseren en informatie verspreiden; de doelgroepen hierbij zijn: land- en tuinbouwers en hun organisaties, lokale overheden, diverse belangengroepen, milieusector;
- overleg organiseren met de betrokken sectoren;
- beleidsvoorstellen formuleren ten aanzien van de betrokken overheden.

▮ Inzake integraal waterbeleid wordt het provinciaal coördinatieteam 'Integraal waterbeleid' opgericht, met deelname van landbouw.

▮ De werkgroep 'Platteland' staat in voor overleg inzake het ruime plattelandsgebeuren.

▮ De overlegfora in de streekwerking zijn belangrijk voor een geïntegreerde werking op regioniveau.

De provinciale vertegenwoordiging in commissies, comités, projectorganen... van initiatieven van andere overheden (bv. natuurinrichting, landinrichting, bekkencomité...) verzekert de terugkoppeling met landbouw.

In de gevallen waar een vertegenwoordiger van de provinciale landbouwadministratie aangewezen werd (bv. ruilverkavelingscomités) verzorgt hij de terugkoppeling met de andere betrokken beleidsdomeinen.

Het is ook de bedoeling dat landbouw vertegenwoordigd blijft in de overleg- of adviesorganen zoals de Provinciale Milieuvergunningscommissie, de Provinciale Commissie voor Ruimtelijke Ordening (PROCORO)... Dit is belangrijk vanwege de grote impact van deze thema's op land- en tuinbouw, het grote aantal dossiers dat betrekking heeft op land- en tuinbouw...

*7 De provincie zal bij rampenschade meewerken aan een vlotte afhandeling van de dossiers. Daarnaast zal ze ijveren voor het behoud en de goede werking van de **gemeentelijke schattingscommissie**.*

Voor land- en tuinbouwers is een vlotte afhandeling van hun dossier bij rampenschade belangrijk. Rampenschade is federale materie, waarbij de gouverneur een belangrijke rol speelt. De werking van de gemeentelijke schattingscommissie wordt eveneens geregeld door de federale overheid, maar bij de praktische invulling speelt de gemeente een cruciale rol. De provincie kan voor beide thema's ondersteunend optreden.

Bij de controle van de dossiers rampenschade levert de provincie (POVLT) deskundigen aan ter ondersteuning van de diensten van de gouverneur.

De provincie zal de gemeenten informeren over de werking van de schattingscommissie, in het bijzonder als er zich wijzigingen aankondigen in de regelgeving. Maar ook los daarvan blijkt een informatieronde op geregelde tijdstippen nuttig te zijn.

De provincie zal onderzoeken of de schattingscommissie ook kan optreden voor andere doeleinden dan die waarvoor ze vandaag erkend is (bv. in het kader van wildschade, teeltmislukking...).

*8 Op het vlak van **plattelandsbeleid** ijvert de provincie voor een actieve betrokkenheid van land- en tuinbouw.*

Van oudsher is de landbouwsector verbonden met het platteland. Het platteland van vandaag dankt z'n identiteit grotendeels aan de landbouw. Door ingrijpende veranderingen in het landbouwbeleid, de wereldmarkt, de organisatie van de samenleving... zijn de land- en tuinbouw en het platteland echter grondig veranderd. De voorbije jaren is het thema plattelandsontwikkeling sterk onder de aandacht gebracht, onder meer via het Europees landbouwbeleid.

Het is absoluut wenselijk dat land- en tuinbouw voldoende participeert aan plattelandsontwikkeling, zo niet dreigt de land- en tuinbouwer een aantal kansen te missen (met bijbehorende financiële middelen, o.a. van Europa). Ook moeten we vermijden dat er onhaalbare verwachtingen gesteld worden aan land- en tuinbouw. Een actieve betrokkenheid is dus belangrijk.

Inzake het Vlaamse programma voor plattelandsontwikkeling zal de provincie voorstellen formuleren inzake de deelname van landbouw in dit programma, de invulling en uitwerking ervan strikt opvolgen en ook ijveren voor een actieve betrokkenheid van de provincie.

In het provinciale plattelandsbeleid zal er voldoende ruimte zijn om ook initiatieven vanuit landbouw op te nemen, ook binnen de instrumenten zoals het Programma voor plattelandsontwikkeling en Leader.

*9 Het thema landbouw wordt in het **grensoverschrijdend beleid** en bijbehorende programma's geïntegreerd (waar relevant).*

De provincie zal landbouw betrekken bij het formuleren van het grensoverschrijdend beleid, het voorbereiden van grensoverschrijdende programma's en de uitvoering van de grensoverschrijdende programma's.

De provincie zal samenwerken met de buurregio's voor de realisatie van een duurzame landbouw. De samenwerking situeert zich op het vlak van:

- a. de uitwisseling van ervaring en technieken;
- b. de organisatie van onderzoek, voorlichting, demonstratie;
- c. waarschuwingssystemen;
- d. waterbeheersing en -bevoorrading en muskusratbestrijding.

*10 Inzake de **marktpositie** van land- en tuinbouwers neemt de provincie ondersteunende maatregelen.*

De provincie heeft geen vat op de markt van land- en tuinbouwproducten. De markt bepaalt nochtans in belangrijke mate de economische duurzaamheid van de sector.

De positie van de land- en tuinbouwer ten aanzien van deze markt is te vaak te zwak. De provincie wil dan ook samenwerkingsverbanden (van boeren en/of tuinders) ondersteunen die gericht zijn op de afzet of toelevering (bv. INGRO). Dit zal hun positie versterken.

*11 De provincie zal de verankering van de **toeleverende en de verwerkende industrie** in West-Vlaanderen ondersteunen.*

Belangrijke deelsectoren van de West-Vlaamse land- en tuinbouw zijn nauw verbonden met de positie van toeleverende en verwerkende industrie (en omgekeerd). Daarom is de verankering van deze industrieën belangrijk.

De provincie zal innovatie in de agro-industrie ondersteunen via specifieke projecten en zoekt hierbij de koppeling te maken met de excellentiepolen, initiatieven van de RESOC's...

In de relatie tot de groenteverwerkende industrie is de werking van de Coördinatiecommissie Groenten belangrijk. Deze Commissie treedt op bij geschillen. De werking ervan moet ook in de toekomst kunnen doorgaan.

Vandaag ontbreekt een goed zicht op de (sociaaleconomische) positie van de toelevering en verwerking (en de relatie tot de land- en tuinbouwsector). Hiertoe zal het nodige studiewerk geleverd worden.

Er is nood aan visieontwikkeling hoe landbouw en toelevering en verwerking zich in de toekomst tot elkaar zouden moeten verhouden en vooral hoe er samengewerkt kan worden aan een gezamenlijke ontwikkeling. Als vervolg op het geleverde studiewerk, zal deze visie ontwikkeld worden. Een belangrijk element hierin is het gedeelde belang en een gedeelde verantwoordelijkheid.

6 Strategische doelstelling 'Communicatie'

De provincie wil bouwen aan goede externe en interne communicatie. Goede communicatie is een absolute must, wil de sector bouwen aan zijn toekomst. Communicatie betekent dialoog, tweerichtingsverkeer.

SITUERING

Het thema communicatie is van toepassing op verschillende doelgroepen: het brede maatschappelijke gebeuren, het beleid, de land- en tuinbouwer, het middenveld, toelevering en verwerking.

Het thema 'communicatie' is sterk gerelateerd aan het thema 'relaties'. Communicatie is een belangrijk element in het bewerkstelligen van goede relaties met de andere sectoren en de maatschappij en voor het bewerkstelligen/behouden van een draagvlak voor de sector. Overleg en terugkoppeling met de specifieke doelgroepen is opgenomen onder de SD 'Relaties'.

Daarnaast is er ook een duidelijke overlapping met het thema 'voorlichting'. Voorlichting omvat in belangrijke mate de communicatie met de land- en tuinbouwers, een thema dat onder dat hoofdstuk behandeld wordt.

UITDAGING

De uitdaging bestaat in het realiseren van een betrokkenheid tussen boer en burger, tussen producent en consument. Het is nodig dat er een verwevenheid bewerkstelligd wordt tussen land- en tuinbouw en de brede maatschappij. Op deze manier ontstaat er een draagvlak voor land- en tuinbouw en krijgen we een wederzijdse en directe beïnvloeding van beide 'groepen'.

Belangrijk punt is de identiteitsvraag van de land- en tuinbouw in West-Vlaanderen, zowel gezien binnenin de sector als van buitenaf. Of met andere woorden: 'Hoe ziet de sector zichzelf?' en: 'Wat verwachten de andere sectoren van de landbouwsector?'. Visie- en opinievorming en een wederzijds kennen is hiervoor dus nodig.

Door het voeren van de dialoog zal er ook een bewustzijn groeien in de sector dat de sector niet alleen een belangrijke sociaaleconomische rol speelt, maar ook nog andere belangrijke maatschappelijke functies vervult. Anderzijds zullen andere maatschappelijke actoren meer voeling houden met de actuele situatie in land- en tuinbouw. Dit moet ertoe bijdragen dat de gestelde verwachtingen realistisch blijven.

Op het niveau van de diverse overheden merken we nog te vaak een kloof, zowel tussen de beleidsniveaus als tussen de overheidsinstellingen en –diensten onderling. De dienstverlening aan de land- en tuinbouwer zal verbeteren en het beleid zal betere resultaten boeken als deze kloof weggewerkt kan worden.

De uitdaging ten aanzien van de sector is tweërlei: in de eerste plaats moet het provinciale aanbod goed bekend zijn in de sector. In de tweede plaats moet er gewerkt worden aan de opbouw van een goed imago van de provinciale instellingen.

NOODZAAK TOT HANDELEN

Het kennisniveau over de hedendaagse land- en tuinbouw is onvoldoende. Dit is te betreuren, daar landbouw inspeelt op een aantal belangrijke maatschappelijke fundamenten, zoals: voeding en gezondheid, sociaal welzijn, economie, leefmilieu, landschap... Daarom is het zo belangrijk dat men het 'hoe en waarom' kent en weet wat de rol is van land- en tuinbouw in al die belangrijke maatschappelijke thema's. Zonder deze kennis is een deelname aan het maatschappelijke debat moeilijk of onmogelijk.

Het contact tussen producent en consument is vandaag beperkt en niet voor de hand liggend. De productie- en distributieketen is zeer lang, en de bedrijven zijn niet zomaar toegankelijk.

Diverse organisaties nemen vandaag reeds initiatief op het vlak van landbouwenducatie, maar te vaak zijn de initiatieven van onvoldoende kwaliteit, occasioneel of sneuvelen ze door gebrek aan middelen. Ook komen bepaalde doelgroepen vandaag weinig of niet aan bod, zoals secundair onderwijs, jongeren...

Op het niveau van het beleid kan de communicatie tussen de verschillende beleidsniveaus en diensten beter.

Ten aanzien van de sector ervaart de provincie dat de beschikbare informatie, de geleverde inspanningen, het aanbod... onvoldoende bekend zijn bij de land- en tuinbouwers.

PLANNING

1 *De provincie organiseert en stimuleert de dialoog tussen land- en tuinbouw en de samenleving (m.a.w. de provincie investeert in landbouwenducatie).*

Landbouwenducatie maakt deel uit van het ruimere provinciale educatiebeleid. In het kerntaakdebat werd bepaald dat de provincie zal instaan voor netwerkvorming (coördinatie en afstemming) binnen het aanbod van landbouwenducatie.

1.1 Ondersteuning van land- en tuinbouwers

De provincie zal land- en tuinbouwers ondersteunen bij het nemen van landbouwenducatieve initiatieven.

De doelgroep voor de eigenlijke landbouwenducatieve initiatieven zijn zowel kinderen als volwassenen, bij voorkeur in groepsverband. Voorbeelden zijn: schoolkinderen, verenigingen, families...

Alle landbouwbedrijven die 'volk over de vloer krijgen' moeten beschouwd worden als ambassadeurs van de sector. Ze treden in dialoog met de burger, de consument. Deze bedrijven zijn dé basis voor de provinciale werking rond landbouwenducatie.

Deze bedrijven kunnen opgedeeld worden in twee types: enerzijds de bedrijven die op een actieve manier aan landbouwenducatie doen (bezoekboerderijen, ontvangen van klassen) en anderzijds de bedrijven die dit op een eerder passieve manier doen (hoevetoerisme, verkoop op de hoeve...). Beide types vergen een aparte aanpak.

Om de provinciale werking te organiseren en de ondersteuning aan de land- en tuinbouwbedrijven te maximaliseren, worden deze bedrijven gegroepeerd in netwerken. De belangrijkste netwerken in dit verband zijn 'Met de klas de boer op' (voor schoolkinderen) en 'Samen de boer op' (alle andere groepsbezoeken). Het werken met netwerken laat toe dat er gericht gecommuniceerd wordt met de landbouwsector enerzijds en met de 'gebruikers' (onderwijs, verenigingen...) anderzijds. De communicatie met de land- en tuinbouwers verloopt via een nieuwsbrief, de pers, een folder, aanwezigheid op beurzen en via de website. De communicatie met de gebruikers gebeurt door middel van een brochure die verspreid wordt via specifieke kanalen zoals het onderwijs en de toeristisch-recreatieve kanalen. Ook mailings, website, beurzen, evenementen... zijn communicatiemiddelen.

De netwerken vormen ook de basis om te werken aan kwaliteit. Kwaliteit zal een constante zijn in de provinciale werking.

De ondersteuning aan de land- en tuinbouwers kan bestaan uit:

- advisering, vorming en voorlichting;
- aanleveren (en eventueel ontwikkelen) van lesmateriaal;
- promotie;
- financiële tegemoetkoming (enkel voor bezoeken in schoolverband);
- logistieke ondersteuning.

1.2 Ondersteuning onderwijs (niet-landbouwonderwijs)

De provincie zal ondersteuning bieden aan het onderwijs, in overleg met de onderwijssector zelf.

Met de ondersteuning van het onderwijs bedoelen we hier de leerkrachten en de leerkrachtenopleiding. Het onderwijzend personeel is een belangrijke schakel tussen de kinderen en het thema land- en tuinbouw.

De ondersteuning situeert zich op het vlak van: nascholing, uitleendienst lesmateriaal, nieuwsbrief en eventueel de aanmaak van leermiddelen (mocht dit wenselijk zijn). Het netwerk 'Met de klas de boer op' omvat een ruim aanbod van verschillende types bedrijven die door klassen bezocht kunnen worden.

Er zal doelgerichte communicatie opgezet worden naar deze doelgroep om het aanbod van de provincie bekend te maken. Dit zal gebeuren via mailings, nieuwsbrieven, website en de aanwezigheid op beurzen. Een niet te verwaarlozen kanaal is de mond-aan-mondreclame. De belangrijkste factor hierbij is de tevredenheid van de gebruikers. Daarom zal er geïnvesteerd worden in de kwaliteit van het aanbod.

1.3 Kinder- en jeugdboerderijen

De provincie zal de educatieve kinder- en jeugdboerderijen verder ondersteunen.

Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn:

- meer kwaliteit (inhoud-vorm-infrastructuur-communicatie);
- meer onderlinge samenwerking met uitwisseling van ervaring en materialen;
- samenwerking met land- en tuinbouwers.

Dit gebeurt samen met de Vlaamse federatie van kinderboerderijen en de Dienst NME.

1.4 Netwerk van ankerpunten

De provincie zal een netwerk van lokale ankerpunten landbouwenductie uitbouwen. Het gaat bijvoorbeeld om het LTI te Oedelem en de kinderboerderij te Torhout.

Deze lokale ankerpunten zijn erop gericht om lokaal een landbouwenductieve werking uit te bouwen en hebben een dynamiserende werking in die betrokken regio.

De provincie zal deze lokale ankerpunten bijstaan bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun acties om landbouw dicht bij de maatschappij te brengen (of omgekeerd). Daarnaast zal er ondersteuning geboden worden bij de lokale netwerkvorming en de bekendmaking.

Deze lokale ankerpunten bieden ook de mogelijkheid om samen te werken aan kwaliteit en de continuïteit van een aantal initiatieven.

De grote diversiteit aan partners laat toe om vanuit de eigen specifieke achtergrond en expertise een brede waaier aan doelgroepen te benaderen en thema's te behandelen.

1.5 Uitbouw van WAVI vzw

WAVI vzw zal uitgebouwd worden als West-Vlaamse koepelorganisatie voor landbouwenducatie.

WAVI verkreeg recent de erkenning als centrum voor landbouwenducatie bij de Vlaamse overheid. Met deze erkenning kan de rol van WAVI nog versterkt worden. WAVI neemt een aantal eigen initiatieven op het vlak van landbouwenducatie, maar vervult daarnaast ook een coördinerende koepelfunctie in West-Vlaanderen. Dit wil zeggen dat de uitbouw van WAVI gebeurt in samenwerking met alle partners (ankerpunten, kinderboerderijen, bezoekboerderijen, Landelijke Gilden, beroepsorganisaties, Plattelandsklassen vzw, leerkrachten...). Vanuit deze koepelfunctie zal WAVI vzw samen met de partners kunnen werken aan de kwaliteit van de initiatieven, aan continuïteit en ook logistieke of financiële ondersteuning bieden. Voor dit laatste is een Vlaamse financiële inbreng wel cruciaal.

Jaarlijks zal er bij de Vlaamse Overheid een actieplan ingediend worden met een bundeling van eigen initiatieven en acties van de partners. Deze landbouwenducatieve acties zullen zich richten op alle doelgroepen (kinderen, leerkrachten, gezinnen, jongeren...) en een brede waaier aan thema's uit de sector behandelen.

WAVI organiseert eveneens uitleendiensten voor didactisch en spelmateriaal. Ook wil WAVI functioneren als informatiecentrum voor het brede publiek.

1.6 Provinciaal netwerk landbouwenducatie

De uitbouw van een provinciaal netwerk landbouwenducatie sluit nauw aan bij de koepelfunctie, die de provincie samen met WAVI wil vervullen. De uitbouw van dit netwerk gebeurt met maximale betrokkenheid van de verschillende actoren. Dit zijn onder andere:

- het onderwijs (via de stuurgroep Onderwijs);
- de land- en tuinbouwers (via de netwerken);
- de kinderboerderijen (via het overleg kinderboerderijen);
- diverse Vlaamse partners (Plattelandsklassen, Federatie Kinderboerderijen, VILT,...).

1.7 Competenties

Om de provinciale werking op het vlak van landbouwenducatie correct te kunnen uitbouwen, zowel naar inhoud als naar methodieken, zijn er competenties nodig zowel op landbouwvlak als op pedagogisch vlak.

2 *De provincie zal overleg organiseren en communicatie stimeren met en tussen de verschillende beleidsniveaus in West-Vlaanderen.*

Een belangrijk streven bestaat erin de dienstverlening van de overheid ten aanzien van land- en tuinbouwers steeds te verbeteren. Een belangrijke hefboom hiertoe is de afstemming tussen de verschillende beleidsniveaus en overheidsdiensten. Hierin kan de provincie als intermediair bestuur een rol spelen.

Ze zal overleg organiseren met en tussen de provinciale afdelingen van de Vlaamse en federale overheidsdiensten inzake land- en tuinbouw, als daar specifieke aanleiding toe bestaat (bv. wijziging regelgeving). De provincie zal daarnaast ook ondersteuning bieden aan het lokaal landbouwbeleid.

De aanstelling van de landbouwambtenaren was een eerste stap. Het lokaal landbouwbeleid moet verder versterkt worden door het aanbieden van vorming en informatie inzake land- en tuinbouw voor de schepenen en de ambtenaren.

In het contact met de gemeenten vervullen de gebiedswerkers een cruciale rol, hierbij ondersteund door de provinciale Sectie Landbouw-Visserij (zie SD 'Coherente werking'). De gebiedswerkers vervullen ten aanzien van het lokale bestuursniveau ook een loketfunctie.

De provincie zal ervoor ijveren de specifieke landbouwbelangen voor West-Vlaanderen verwoord te krijgen bij de hogere overheden.

De provinciale overheid heeft een belangrijke signaalfunctie naar de hogere overheid. Daarnaast maakt de specifieke West-Vlaamse situatie het soms nodig het voortouw te nemen om thema's bij de hogere overheid, in het bijzonder de Vlaamse, aan te kaarten. Hierbij aansluitend is ook de rol van de VVP belangrijk. In de VVP wordt naar afstemming met de andere provincies gezocht. De VVP zal op haar beurt ook de bekommernissen van de provincies aankaarten bij de Vlaamse overheid.

3 De provincie voert zijn dialoog met het middenveld in het bijzonder via de provinciale Landbouwkamer.

De provinciale Landbouwkamer is de officiële vertegenwoordiger van de land- en tuinbouwsector in West-Vlaanderen. Ze verenigt heel wat algemene en gespecialiseerde vakorganisaties en ook een aantal coöperaties. Ze is dan ook de geschikte partner voor de provincie om de sector te horen of te informeren over diverse onderwerpen (zie ook SD 'Coherente werking').

Verder zijn er heel wat formele en informele overlegmomenten en contacten met het middenveld, in het bijzonder met de landbouworganisaties. Ook is er een ruime betrokkenheid van deze landbouworganisaties in diverse projectstructuren. Deze nauwe contacten moeten in de toekomst zeker behouden blijven.

4 De provincie als plaats voor dialoog over de sectorgrenzen heen.

De provincie voert als regio bestuur 'geïntegreerd werken' hoog in zijn vaandel. Hier hoort bij dat er veelvuldig dialoog plaatsvindt tussen de verschillende betrokken sectoren en actoren.

Voor de landbouwsector zelf is de provinciale overheid dichtbij en herkenbaar en de provincie vormt dan ook een aanknopingspunt om in dialoog te treden met andere sectoren. De provinciale Landbouwkamer kan hier ook een rol vervullen.

5 *De provincie ontwikkelt een **PR-beleid** ten opzichte van de land- en tuinbouwsector over de inspanningen van de provincie op het vlak van land- en tuinbouw.*

Dit punt sluit nauw aan bij het ontwikkelen van het voorlichtingsbeleid ten aanzien van de land- en tuinbouwsector. PR-beleid gaat echter verder. Er moet ook gewerkt worden aan een goed imago van de provincie in land- en tuinbouwmiddens en hun respectieve organisaties. De naambekendheid kan nog verbeteren, met daaraan vooral gekoppeld 'Wat doet de provincie voor land- en tuinbouw'. Te veel land- en tuinbouwers zijn nog onvoldoende vertrouwd met het aanbod van de provincie.

7 Strategische doelstelling 'Welzijn en veiligheid'

De provincie wil komen tot een verhoogd welzijn en een betere veiligheid in de land- en tuinbouw.

SITUERING

Een duurzame ontwikkeling van land- en tuinbouw omvat ook sociale aspecten. Deze worden echter te vaak uit het oog verloren. Aandacht voor de sociale aspecten, zowel op micro-niveau - het bedrijf en het gezin - als op macroniveau - de maatschappelijke aanvaardigheid van de sector, erkenning door de overheid... - zijn belangrijk en dragen bij tot het welzijn van de land- en tuinbouwers.

UITDAGING

Door een toenemende reglementering en administratie, de prijsvorming in een wereldmarkt, de hoge overnameprijzen, onzekerheid over de toekomst, veranderende maatschappelijke verwachtingen... is de druk op land- en tuinbouwers groot. Om een antwoord te kunnen bieden, wordt van de land- en tuinbouwers de nodige flexibiliteit gevraagd zodat ze hun bedrijfsvoering kunnen aanpassen en bijsturen. Van hen wordt ook verwacht dat ze met deze veranderingen (en de bijbehorende stress) kunnen omgaan.

Daarnaast zien land- of tuinbouwers zich soms genoodzaakt om het bedrijf geheel of gedeeltelijk stop te zetten. Het laatste decennium werd de sector ook geconfronteerd met een aantal ingrijpende crisissen zoals de dioxinecrisis, BSE, mond- en klauwzeer... Hoe gaan de bedrijven en de bedrijfsleiders om met deze crisissen?

Land- en tuinbouwers staan dagelijks bloot aan heel wat specifieke risico's als gevolg van het werken met dieren, machines en gevaarlijke producten en de hoge werkdruk. De land- en tuinbouwsector blijkt dan ook een sector te zijn waar heel wat arbeidsongevallen voorkomen. Op Europees niveau ligt het percentage arbeidsongevallen in de landbouw 1,32 keer

hoger dan het gemiddelde. Daarmee positioneert de sector zich op de vierde plaats van alle sectoren wat de frequentie van arbeidsongevallen betreft. De veiligheid in de sector moet beter.

NOODZAAK TOT HANDELEN

Het provinciebestuur wenst een duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouw te ondersteunen en geeft de sociale aspecten ook een volwaardige plaats binnen haar beleid. Er moet aandacht zijn voor de nodige doorstroming van informatie naar de West-Vlaamse land- en tuinbouwers toe, de welzijnsorganisaties, de hogere overheden en de gemeenten.

Land- en tuinbouwers in moeilijkheden weten vaak niet waar ze terecht kunnen voor hulp of voelen zich niet meer in staat om zelf de verschillende stappen te zetten. Er is ook een nauwe verwevenheid tussen het gezin en het bedrijf waardoor bedrijfseconomische problemen en persoonlijke problemen heel vaak samengaan. Vandaar dat een geïntegreerde aanpak noodzakelijk is. Anderzijds zijn de bestaande sociale diensten vaak niet voldoende gewapend om de complexiteit en de ernst van de situatie waarmee ze geconfronteerd worden, adequaat aan te pakken.

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven neemt af en er is een toename van het aantal eenmansbedrijven en van uitbatingen in nevenberoep. Deze evolutie zal zich in de komende jaren nog verder doorzetten. Buitenshuis werken (eventueel tijdelijk bij specifieke problemen of seizoenen) van een van de partners en stopzetten van het bedrijf moeten als mogelijke opties voor een bedrijf bekeken durven worden. Voor land- en tuinbouwers die uit de sector willen stappen of hun bedrijf volledig willen stopzetten moet de nodige begeleiding voorzien worden.

PLANNING

Initiatieven die de provincie wenst te nemen op dit terrein, zullen bij voorbaat gebeuren in samenwerking met andere partners. Een belangrijke actor rond dit thema is Preventagri (incl. Agricall). Agricall wil instaan voor onthaal van en luisteren naar landbouw(st)ers die om hulp vragen.

Preventagri richt zich op het voeren van risicoanalyses inzake veiligheid op land- en tuinbouwbedrijven en het organiseren van vorming inzake veiligheid, gezondheid en welzijn in de land- en tuinbouwsector.

Ander mogelijke partners zijn bv. de OCMW's, centra voor geestelijke gezondheidszorg, centra voor algemeen welzijnswerk, Agrobedrijfshulp...

1 *De provincie wil werk maken van bewustwording, informatie en sensibilisering betreffende het aspect welzijn.*

In eerste instantie zal de provincie de doelgroep land- en tuinbouwers sensibiliseren en informeren inzake stresspreventie en landbouwers in moeilijkheden.

Vaak is de drempel om contact op te nemen met bestaande hulpinitiatieven voor land- en tuinbouwers nog te hoog: de bestaande initiatieven zijn niet voldoende bekend, slechte doorstroming naar eerstelijnszorg, onvoldoende toegankelijkheid, eigen fierheid... Door een gerichte communicatie wil de provincie proberen de drempel te verlagen en de hulpverlening dichterbij de land- en tuinbouw te brengen.

Daarnaast zal de provincie de land- en tuinbouwscholen in West-Vlaanderen ertoe aanzetten ook voldoende aandacht te besteden aan het thema welzijn in het lespakket.

Het lespakket op land- en tuinbouwscholen legt vooral de nadruk op technische aspecten. Het is belangrijk dat jonge land- en tuinbouwers ook leren economisch denken, het sociale vangnet leren kennen en zich bewust zijn van de impact van bepaalde keuzes op hun sociale leven. Het aspect welzijn moet horizontaal verweven zijn in het volledige lespakket. In het bijzonder moet er aandacht zijn voor kennis over de sociale kaart. Dit betekent dat er een basisbegrip moet zijn over wat er allemaal aan zorg en welzijnsorganisaties bestaat en waartoe ze dienen, in het bijzonder deze met een eerstelijnsfunctie.

Een belangrijke ingangspoort voor de realisatie van dit principe is de bewustmaking van de leerkrachten opdat zij het thema 'welzijn' zouden opnemen in hun lessen.

Ook zal er werk gemaakt worden van sensibilisering van de welzijnssector rond de specifieke problematieken in landbouwmilieus. Vaak is bij deze instanties landbouw een te grote onbekende. Dit kan mee een kader scheppen voor de volgende actie.

Er bestaat ook behoefte aan een betere informatiedoorstroming en communicatie tussen de diensten Landbouw en Welzijn (binnen de provincie). Een beter wederzijds kennen is belangrijk.

Deze eerste actie moet ertoe bijdragen dat de toeleiding vanuit de sector vlotter verloopt.

2 *De provincie neemt het engagement op zich om een gepast kader te scheppen dat een geïntegreerde aanpak van de begeleiding van land- en tuinbouwers in moeilijkheden mogelijk maakt.*

De provincie ijvert voor de uitbouw van een lokaal netwerk voor de opvang van landbouwers in moeilijkheden. Hiertoe wordt een beroep gedaan op de sociale centra uit de regio en andere actoren die in begeleiding van land- en tuinbouwers in moeilijkheden kunnen voorzien. Hier is een rol weggelegd voor de gebiedsgerichte werking.

De provincie zal voor de nodige opleiding zorgen van haar medewerkers die vaak contacten hebben met land- en tuinbouwers zodat zij problemen kunnen detecteren en de sociale kaart kunnen hanteren. Een contactpersoon binnen de provincie die het werkveld voldoende kent en gericht informatie kan doorgeven zou een belangrijke meerwaarde betekenen.

De provincie zal ook initiatief nemen om begeleidingsmogelijkheden voor land- en tuinbouwers kenbaar te maken bij gemeentebesturen. Zeker voor kleine gemeenten kan de schepen van landbouw hier een belangrijke rol vervullen, daar hij de situatie meestal goed kent en het vertrouwen geniet van heel wat landbouwers.

*3 De provincie streeft een **grotere bewustwording** na bij de land- en tuinbouwers op het vlak van **veiligheid**.*

Aandacht voor veiligheid op het land- en tuinbouwbedrijf moet een attitude zijn. Er wordt gewerkt met machines en dieren, de omgeving houdt dus heel wat gevaren in. Toch kunnen een aantal ingrepen de veiligheidssituatie op de bedrijven sterk verbeteren. De eerste stap is dat land- en tuinbouwers zich voldoende bewust moeten worden van het aspect veiligheid bij de bedrijfsvoering.

Er is nood aan een sensibilisatiecampagne ten behoeve van land- en tuinbouwers. PreventAgri, Agrobedrijfshulp en andere organisaties werken reeds rond het thema veiligheid in land- en tuinbouw. De provincie kan samen met hen een campagne uitwerken en bij vragen ook doorverwijzen naar deze bestaande initiatieven en hun aanbod.

Indien van toepassing, moet het thema veiligheid een aspect zijn bij de provinciale voorlichtingsactiviteiten. De provincie zorgt hierbij voor de nodige opleiding van haar medewerkers.

*4 De provincie wenst te komen tot een **actieplan voor crisis - opvang**.*

De land- en tuinbouw werd al verschillende keren geconfronteerd met crisissen (bv. dioxine, specifieke dierziekten, natuurschade...) die een belangrijke impact hebben op de individuele land- en tuinbouwbedrijven, de boeren en tuinders en hun gezinnen. Via de opmaak van een actieplan of draaiboek wil de provincie de land- en tuinbouwers de nodige psychosociale hulp aanbieden. Dit zal gebeuren in overleg met de diensten van de gouverneur.

*5 De provincie wenst **dialogo, netwerkvorming en samenwerkingsverbanden** te ondersteunen.*

Sociale contacten zorgen voor de nodige steun en vormen een buffer bij stress en problemen. Land- en tuinbouwers dienen dan ook de nodige kansen te krijgen om deel te nemen aan het verenigingsleven of aan te sluiten bij netwerken. Ook het vertrouwen tussen collega's is hierin belangrijk. De provincie wil dan ook netwerkvorming en samenwerkingsverbanden (tussen landbouwers, met consumenten...) stimuleren en ondersteunen. (zie ook andere strategische doelstellingen).

De provincie erkent ook het belang van dialoog om het maatschappelijk draagvlak van land- en tuinbouw te verhogen. Hierbij wordt gedacht aan een dialoog tussen landbouwers onderling, landbouwers en consumenten, landbouwers en industrie, landbouwers en andere belangengroepen. De provincie kan als facilitator optreden of in samenwerking met anderen de dialoog op gang trekken. (zie ook strategische doelstelling 'Communicatie').

8 Strategische doelstelling 'Coherente werking'

De provincie wil een coherente provinciale werking realiseren op het vlak van land- en tuinbouw.

SITUERING

Deze SD beperkt zich tot de werking, de onderlinge verhoudingen en de taakstelling van de verschillende diensten en instellingen die binnen het provinciebestuur actief zijn op het terrein van land- en tuinbouw.

De werking rond land- en tuinbouw in de provincie is in verschillende stappen uitgebouwd. In 1956 werd het POVLT opgericht. Van recentere datum is de oprichting van PROCLAM (1993), de uitbouw van de gebiedswerking landbouw (tweede helft '90), landbouwenducatie (2003) en de Sectie Landbouw-Visserij binnen de Dienst Economie (2005).

De structuur van het POVLT is vrij complex. Verschillende vzw's maken er deel van uit. In de meeste gevallen is de keuze voor een vzw-structuur gebaseerd op een wettelijke verplichting.

UITDAGINGEN

De uitdaging bestaat in het voeren van een efficiënt en effectief beleid dat hefbomen realiseert voor de totstandbrenging van een duurzame land- en tuinbouw. Binnen de provincie zijn er verschillende diensten/afdelingen op het vlak van land- en tuinbouw actief. Afstemming en samenhang in het beleid zijn een absolute noodzaak. Dit blijkt toch niet steeds evident te zijn.

Het is noodzakelijk dat beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering voldoende op elkaar aansluiten en dat onderzoek en voorlichting en beleidsmatige aspecten goed op elkaar inspelen. Daarnaast is het nodig het landbouwbeleid beter te onderbouwen dan in het verleden kon gebeuren (d.m.v. data).

NOODZAAK TOT HANDELEN

Het is niet steeds duidelijk hoe de verschillende structuren zich tot elkaar verhouden. Bovendien is hun taakstelling niet steeds helemaal duidelijk (of is een actualisatie ervan nodig, want de opdrachten evolueren mee met de sector). Ook kan de aansturing verschillen. Daarnaast is er nood aan een aantal gegevens ter ondersteuning van het land- en tuinbouwbeleid.

PLANNING

*1 De provincie legt een **gegevensbank** aan ter ondersteuning van het provinciaal landbouwbeleid.*

Er is nood aan accurate kerndata op het niveau van de provincie om het provinciale landbouwbeleid beter te kunnen onderbouwen. Deze data kunnen dan ook ter beschikking gesteld worden van andere besturen en instellingen.

Voor de opbouw van deze gegevensbank wordt er beroep gedaan op:

- ▮ de beschikbare informatie bij andere provinciale diensten, zoals Vergunningen (milieudatabank), GIS-cel...
- ▮ technische ondersteuning van de Dienst IT Datawarehousing;
- ▮ in overleg met Vlaamse en federale diensten (VLM, ABKL, NIS), wordt nagegaan over welke gegevens kan worden beschikt.

Naast het verzamelen van deze kerndata wordt er een databank aangelegd met de contactgegevens van:

- ▮ de West-Vlaamse land- en tuinbouwers;
- ▮ de schepenen van landbouw;
- ▮ de landbouwambtenaren;
- ▮ de landbouwraden;
- ▮ nuttige adressen.

De Dienst ICT projectcoördinatie zal dit project mee begeleiden.

*2 De provincie bepaalt de **taakstelling** van en de relaties tussen de diverse structuren en diensten binnen de provincie.*

Deze actie situeert zich binnen het streven van de provincie naar de realisatie van een efficiënte en doorzichtige structuur van de instellingen en diensten voor land- en tuinbouw.

2.1 Het POVLT

Het POVLT met zijn vzw's werkt voor het onderzoek met een vijfjarenplan, met jaarlijks daaraan gekoppeld een jaarprogramma. Dit vijfjarenplan gaat vooral in op de inhoudelijke aspecten van het onderzoek.

De inhoudelijke aspecten van onderzoek en voorlichting en de werking van het POVLT zijn uitgebreid beschreven onder de SD 'Onderzoek en voorlichting'. Naast deze aspecten staat het POVLT ook nog op andere terreinen voor grote uitdagingen. Volgende thema's vergen bijkomende aandacht:

- ▮ fondsen- en projectenwerving;
- ▮ lobbying en contacten onderhouden met diverse instanties;
- ▮ organisatie van (pr- en) publicatiebeleid.

Deze items zijn niet alleen belangrijk voor het POVLT zelf, maar ook voor PROCLAM, de gebiedswerking, landbouweducatie en de Sectie Landbouw-Visserij.

2.2 PROCLAM vzw

PROCLAM neemt verschillende functies op zich. Het is een overlegplatform voor verschillende organisaties uit de landbouw- en milieusfeer (met inbegrip van recreatie). Daarnaast neemt PROCLAM een pioniersrol op zich inzake nieuwe thema's in het domein landbouw/milieu/natuur. Via demo- en projectwerking en advisering probeert PROCLAM nieuwe thema's te introduceren in de sector en zowel de landbouw- als de milieusector te sensibiliseren. Ook heeft PROCLAM de taak om op basis van overleg te werken aan de bijsturing van de (Vlaamse) regelgeving.

De rol en taakstelling van PROCLAM zal vastgelegd worden in een beheerscontract of meerjarenplanning met hieraan gekoppeld een jaarprogramma.

Om zijn werking goed te kunnen invullen is een verbreding van de structurele financiering nodig. De huidige werkingstoelage bedraagt 93.000 euro. In de toekomst zou dit 125.000 à 140.000 euro moeten kunnen worden, zo niet blijft PROCLAM te veel afhankelijk van project-subsidies, waardoor het moeilijk is om de eigen werking voldoende zelf te sturen. Hierdoor wordt er vooral ingespeeld op opportuniteiten.

2.3 De gebiedsgerichte werking land- en tuinbouw

De gebiedsgerichte werking landbouw is op regioniveau het ankerpunt inzake landbouw en vult het provinciaal landbouwbeleid gebiedsgericht in. Ook vervult de gebiedsgerichte werking een signaalfunctie van de streek naar het provinciebestuur. De werking gebeurt in nauw overleg met het POVLT en de Sectie Landbouw-Visserij. In de opvolging van streekdossiers draagt ze de provinciale visie op het vlak van landbouw uit.

Vertrekkende vanuit de provinciale gegevensdatabank wordt een regiostrategie voor het provinciaal landbouwbeleid uitgewerkt. De oprichting van een gespreksplatform met alle sterkhouders uit de land- en tuinbouwsector zorgt mee voor de invulling en opvolging van deze strategie.

Als aanspreekpunt voor de gemeentebesturen en met de regiostrategie als onderbouwing wordt het lokaal landbouwbeleid ondersteund. Zowel de landbouwschepenen als de landbouwambtenaren zijn hierbij de bevoorrechte partners.

Als trekker van een duurzame en maatschappelijk aanvaarde landbouw treedt de gebiedswerker in dialoog met andere sectoren en werkt projecten uit op het raakvlak met die sectoren. Daartoe kan ze rekenen op de deskundigheid van het POVLT, Proclam vzw, de coördinator landbouweducatie en de cel Landbouwverbreding, die ze aanstuurt.

De gebiedsgerichte werking landbouw onderhoudt nauwe contacten met de buurregio's en volgt op streekniveau de Europese programma's op wat landbouw betreft.

2.4 Sectie Landbouw-Visserij

De basisdoelstelling van deze afdeling is beleidsplanning en beleidsontwikkeling op het gebied van landbouw en visserij. Dit gebeurt in relatie met de sociaal-economische beleidsplanning. Daarnaast staat deze afdeling ook in voor de administratieve dossiervorming met betrekking tot landbouw en visserij.

Vanwege de centrale positie van deze sectie is een goede samenwerking met het POVLT, PROCLAM en de gebiedsgerichte werking uiteraard van groot belang. Bijzondere aandacht verdient ook de relatie met andere provinciale diensten. Deze sectie zal de eerste gesprekspartner zijn voor de andere diensten.

2.5 Landbouweducatie

Ook landbouweducatie behoort tot de opdracht van de Sectie Landbouw-Visserij. Landbouweducatie, een thema dat uitgebreid aan bod komt onder de SD 'Communicatie', richt zich in zijn communicatie tot de brede maatschappij en niet tot de land- en tuinbouwers. Deze laatste doelgroep valt binnen het domein van de voorlichting.

2.6 Het VCM

Het VCM kan niet echt bestempeld worden als een provinciale instelling. Toch is ze ontstaan onder impuls van de provincie West-Vlaanderen en blijft de provincie één van de belangrijkste leden.

Het VCM ondersteunt de provincie inzake de problematiek van mestverwerking en bewerking en inzake het mestbeleid. Onderzoeksmatige projecten in dit thema worden opgenomen door het POVLT.

De belangrijkste doelstellingen van het VCM zijn:

- het initiëren en het coördineren van het overleg tussen overheid en bedrijfsleven;
- het stimuleren en begeleiden van mestverwerkingsinitiatieven;
- het verrichten van beleidsondersteunend werk;
- het verstrekken van eerstelijnsadvies aan bedrijven en het verspreiden van informatie over alle aspecten van de mestverwerkingsproblematiek zoals: procedure milieuvergoedingsaanvraag, sectorale milieuvoorwaarden, mestdecreet, inplantingsplaatsen, afzet van eindproducten...

Nieuwe accenten in de werking zijn onder meer:

- het verbreden van het draagvlak door nieuwe leden en doelgroepen;
- de certificatie van eindproducten van de mestverwerking;
- de valorisatie van het energiepotentieel van de mestverwerking;
- het opstarten van communicatie over mestverwerking;
- het stimuleren van de co-verwerking van andere organische stoffen in de mestverwerking;
- het stimuleren en ondersteunen van de export van mestverwerkingsproducten;
- analyse van mogelijke financiële stimulansen;
- volwaardige gesprekspartner zijn bij uitbouw MAP 3.

De provincie is één van de belangrijkste partners van het VCM. De provincie zal het VCM verder blijven ondersteunen in haar taken.

2.7 Elementen voor taakverdeling

Dit wordt hier beperkt tot de relatie PROCLAM, POVLT en ten dele de gebiedsgerichte werking. De gehanteerde uitgangsprincipes zijn:

- initiatieven met de land- en tuinbouwers als klant en met betrekking tot de ganse provincie horen thuis in Beitem;
- initiatieven met het beleid als klant kunnen in Brugge ondergebracht worden

Concreet betekent dit onder meer:

- POVLT
 - De heroriëntatie van een kaderplaats voor innovatie en verbreding met daaraan gekoppeld een vzw als werkplatform.
- Proclam
 - Is prioritair een overlegplatform landbouw / milieu / natuur / recreatie.
 - Heeft ook als taak, op basis van overleg, te werken aan bijsturing van de (Vlaamse) regelgeving.
 - Wat projecten en initiatieven betreft, is Proclam een incubatiecentrum, een pionier, een proeflabo. Eenmaal een bepaald thema uitgebouwd is en voldoende voet aan de grond krijgt, kan dit overgenomen worden door het POVLT. Cfr. biologische teelt, Kenniscentrum Water, (in de toekomst) Kenniscentrum Bodem en Bemesting.
- Gebiedsgerichte werking
 - Stuurt mee de aanpak rond landbouwverbreding aan en zorgt voor een gebiedsgerichte invulling en verankering.
 - In overleg met PROCLAM: regiospecifieke aanpak van (groene) milieuthema's.

In de schoot van het POVLT krijgt de vzw KI West-Vlaanderen een nieuwe invulling: Proefcentrum voor Innovatie, Verbreding en Advies voor landbouw en veehouderij. Dit centrum zal dienen als werkplatform voor de acties inzake innovatie en verbreding, kenniscentra en adviesverlening en praktijkgericht onderzoek en demo's in de veehouderij. Deze vzw heeft een aanvraag ingediend bij de Vlaamse overheid om erkend te worden als centrum voor sensibiliseringsacties voor duurzame landbouw. Gekoppeld aan de kaderplaats 'innovatie en verbreding' en vanuit deze vzw zullen in eerste orde ook andere horizontale onderzoeksthema's aangestuurd worden.

2.8 De gewenste provinciale structuur inzake land- en tuinbouw

In het onderstaande schema wordt geprobeerd om alle ontwikkelingen inzake de structuren, die verspreid in het document vermeld staan, te bundelen. Het gaat om een geplande structuur, een streefbeeld, dat ontwikkeld moet worden in de komende jaren, met als doel nieuwe initiatieven hun plaats te geven en een aantal vereenvoudigingen door te voeren. Dit draagt bij tot de creatie van een meer transparante structuur van het POVLT. De haalbaarheid ervan is zeker ook afhankelijk van externe factoren, zoals de organisatie van het onderzoek in Vlaanderen en gemaakte en te maken afspraken met andere provincies (bvb interprovinciale proefcentra). De oprichting van een provinciebedrijf behoort evenwel ook tot de mogelijkheden, maar daarvoor moet eerst het kader gecreëerd worden (in het bijzonder door Vlaanderen).

De vzw's onder de noemer 'betrokken vzw's' zijn nodig omwille van decretale erkenningen. Voor het MCC gaat het om een federale erkenning.

Afdelingen	Betrokken vzw's als werkplatform	Nieuwe initiatieven
POVLT		
Afdeling plantenteelt		
Akkerbouw	Proefcentrum Akkerbouw	
Tuinbouw	Proefcentrum Tuinbouw	
Afdeling Veeteelt		
	Proefcentrum veehouderij (opgenomen in [*])	
Horizontale afdelingen		
Biologische teelt	PCBT	
Innovatie, verbreding, advies	Een proefcentrum voor innovatie, verbreding en advies voor landbouw en veehouderij [*]	Kenniscentrum water Cel verbreding Commissie innovatie Kenniscentrum bodem en bemesting
Provinciaal laboratorium PR, voorlichting en educatie	Proefcentrum Tuinbouw WAVI	
Ondersteunende afdeling		
Administratie, boekhouding, onderhoud Informatica		
Gehuisvest Campus POVLT		
PROCLAM vzw		
Centrum voor Kwaliteitscontrole vzw		
Labo interprovinciaal Melkcontrolecentrum Vlaanderen vzw (MCC)		
Coördinatiecommissie groenten		
Gebiedsgerichte Werking landbouw		
Regio Brugge		
Regio Midden- en Zuid-West-vlaanderen		
Regio Westhoek		
Dienst Economie		
Sectie landbouw-visserij		
Beleidsondersteuning		
Landbouweducatie	WAVI	

PCBT vzw = Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt

WAVI vzw = West-Vlaams Agrarisch Vormingsinstituut

3 *Gebiedsgericht werken als methodiek binnen het provinciale landbouwbeleid*

Gebiedsgericht werken interpreteren we hier ruimer dan de georganiseerde gebiedsgerichte werking van de Dienst EEG.

Land- en tuinbouw is gedifferentieerd binnen West-Vlaanderen. Er is bv. een duidelijk verschil tussen de landbouw in de polders en de zandleemstreek, tussen de Westhoek en het Brugse. Het is belangrijk om op deze differentiatie in te spelen. Het 5b-Westhoekprogramma was een mooi voorbeeld van hoe een gebiedsgericht totaalprogramma werd uitgewerkt. Dit kan echter niet meer met dezelfde intensiteit gebeuren vanwege de beperktheid aan middelen.

Naast de inzet van de gebiedswerkers in de regio's, worden onderzoek en voorlichting regiospecifiek georganiseerd. Dit gebeurt via de verschillende proefplatforms en in samenwerking met een aantal lokale partners (bv. landbouwschool). Ook nieuwere maatschappelijke uitdagingen moeten waar nodig een regiospecifieke vertaalslag krijgen. Voorbeelden hiervan zijn de aanpak van erosie, landbouw in gave landschappen, landbouw in meer verstedelijkte gebieden, koppeling van landbouw met toeristisch-recreatieve potenties...

4 *Een goed functionerende provinciale landbouwkamer*

In het verleden liep de werking van de provinciale landbouwkamer niet goed. Nochtans kan de provinciale landbouwkamer een nuttige bijdrage leveren aan het provinciale landbouwbeleid, vooral vanuit zijn adviserende rol. De provincie zal dan ook ijveren voor een goede werking van deze landbouwkamer.

De provinciale landbouwkamer is de officiële vertegenwoordiging van de sector in West-Vlaanderen. Ze zal de provincie adviseren over diverse thema's. Dit kan ze doen op eigen initiatief, maar ook op vraag van het provinciebestuur zelf. Deze adviserende rol is vastgelegd in het koninklijk besluit van 12 april 1977. De provincie zal ook op haar beurt de landbouwkamer informeren over haar provinciaal beleid (zie ook strategische doelstelling 'Communicatie').

Het totale takenpakket van de landbouwkamer bestaat uit:

- afgevaardigden mandateren bij verschillende instanties;
- overleg organiseren (onder andere binnen de sector);
- advies verlenen (op vraag of op eigen initiatief);
- informeren;
- subsidiëren.

De relatie met het provinciebestuur uit zich in eerste instantie in haar adviserende rol. Een goed functionerende provinciale landbouwkamer is hiervoor belangrijk.

5 *De provincie zal het Landbouwcomité en het Tuinbouw - comité blijven ondersteunen in zijn specifieke taakstelling.*

Het Landbouwcomité en het Tuinbouwcomité werden door de West-Vlaamse Provincieraad opgericht in 1924. De doelstelling van beide comités is het financieel ondersteunen van initiatieven in land- en tuinbouw. Via beide comités wordt de werking van de onderlinge bedrijfshulp ondersteund. De onderlinge bedrijfshulp springt boeren en tuinders bij in geval van ziekte, ongeval of overlijden en vakantie. Verder is er steun voor acties rondom bedrijfsplanting, tentoonstellingen of prijskampen.

Initiatieven in verband met kleinveeteelt worden door het Landbouwcomité gesteund. Onderhoud en promotie van de Internationale Rozentuin te Kortrijk vallen ten laste van het Tuinbouwcomité. Ook ander sierteeltinitiatieven worden door het Provinciaal Tuinbouwcomité ondersteund. Er zijn afspraken met de Provinciale Landbouwkamer ten einde dubbele financiering te voorkomen.

Deel 6

Tot slot:
middelen en uitvoering

1 Uitvoering en opvolging

Zoals aangegeven in de inleiding worden in dit document geen concrete acties voorgesteld. Dit neemt niet weg dat er heel wat elementen worden aangereikt die tot concrete acties zullen leiden. Gekoppeld aan de begrotingsopmaak zal er ieder jaar een actieprogramma opgemaakt worden voor het komende begrotingsjaar. Ook zal er via evaluaties gewaakt worden over de voortgang van de uitvoering van het beleidsplan en de opgestelde actieprogramma's.

2 Mensen en middelen

De uitvoering van dit beleidsplan kan niet zonder de inzet van mensen en middelen. In de provincie werken vandaag ongeveer 70 mensen in het domein van landbouw-visserij. Daarnaast zijn er ongeveer 80 personen tewerkgesteld in de aanverwante vzw's. Het beleidsplan voorziet in heel wat nieuwe evoluties. Voor het realiseren van dit plan zal er inzake de inzet van mensen en middelen drie sporen gevolgd worden.

In de eerste plaats zullen er keuzes gemaakt moeten worden. Zaken die vandaag nog opgenomen worden in de werking, kunnen morgen stopgezet worden. Dit betekent een heroriëntering van middelen en functies. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de heroriëntatie van een functie binnen het wetenschappelijk kader van het POVLT richting innovatie en verbreding.

In tweede orde kunnen nieuwe initiatieven opgenomen worden in de begroting, op voorwaarde dat er hiervoor budgettaire ruimte is. Dit zal onderwerp zijn van de begrotingsbesprekingen en er zal uiteraard een afweging moeten gebeuren met de andere beleidsdomeinen. Ook inzake personeel kan deze oefening gemaakt worden. Indien er een nieuw personeelsbehoefteplan opgemaakt zou worden, kan er nagegaan worden wat de mogelijkheden zijn voor nieuwe functies. De noden van het domein land- en tuinbouw zullen in de balans gelegd worden, samen met de noden van de andere beleidsdomeinen. Indien er ruimte is op het provinciaal personeelskader, dan behoren de volgende functies tot de prioriteiten voor het beleidsdomein landbouw: een informaticus ten behoeve van het POVLT, een PR-verantwoordelijke, versterking van de Sectie Landbouw-Visserij (in het bijzonder inzake thema's milieu en ruimtelijke planning) en een persoon ter invulling van de cel landbouwverbreding.

Het derde spoor slaat op samenwerking met de hogere (Vlaamse) overheid en projectwerking. Ook het Vlaamse beleid wenst een duurzame en competitieve land- en tuinbouw te ondersteunen en heeft daartoe een aantal ondersteuningsmechanismen uitgewerkt of zal die nog uitwerken. In een aantal gevallen kunnen de provincie of de aanverwante verenigingen hier ook een beroep op doen. Dit kan bijkomende middelen opleveren om de provinciale werking uit te bouwen. Een voorbeeld hiervan is de recente hervorming van het praktijkgericht onderzoek met bijbehorende middelen. Aansluitend hierop is de provincie West-Vlaanderen vragende partij opdat Vlaanderen ook een proefcentrum voor veehouderij zou ondersteunen.

Naast Vlaamse ondersteuning, hoopt de provincie ook een beroep te kunnen doen op middelen uit diverse Europese programma's. Dan gaat het meestal om projectmiddelen, die de provinciale structurele werking zullen versterken.

Bijlagen

Bijlage 1 – Suggestienota aan de hogere (Vlaamse) overheid

In de voorbereiding van het land- en tuinbouwbeleidsplan werd er in een bepaalde fase gewerkt met thematische werkgroepen. Deze werkgroepen hebben bijzonder waardevolle informatie aangeleverd die de basis vormde voor de invulling van de strategische doelstellingen.

Zonder dat het expliciet de bedoeling was, maar toch bijna onvermijdelijk, zijn er ook heel wat zaken aan bod gekomen die tot de bevoegdheid van de hogere overheid behoren (vaak de Vlaamse overheid). Deze items werden verzameld en vormden de basis voor deze 'Suggestienota aan de hogere overheid'. De nota kreeg verder nog aanvulling met elementen uit het volledige proces van overleg en reflectie.

Het zijn stuk voor stuk belangrijke thema's voor de West-Vlaamse land- en tuinbouw en de provincie West-Vlaanderen. Deze suggestienota is echter niet volledig en bundelt niet alle thema's die de provincie zou willen aankaarten bij de hogere overheid. Dit beleidsplan is namelijk niet met dit doel opgemaakt en dat was ook niet het uitgangspunt. Hoewel onvolledig, is de nota toch belangrijk, net omdat hij tot stand is gekomen als afgeleide van een breed gevoerd proces.

De invulling van deze items is voornamelijk beperkt tot de probleemstelling. Vooraleer de hogere overheid met deze punten benaderd wordt, zal er nog bijkomend voorbereidend werk geleverd moeten worden. De verschillende punten zijn gebundeld onder negen thema's, die elk verwijzen naar de gelijknamige strategische doelstelling (op één na).

Thema 'Onderzoek en voorlichting'

1 Realisatie van de sectorinbreng in het onderzoek

De realisatie van de sectorinbreng in het onderzoek is niet evident. Voor een aantal sectoren ligt dit in het bijzonder moeilijk, door de beperkte winstmarges of door het beperkt aantal producenten.

Daarom stelt de provincie West-Vlaanderen voor dat de Vlaamse overheid, in overleg met de Vlaamse provincies, een systeem ontwikkelt voor het innen van een verplichte sectorbijdrage voor het praktijkgericht onderzoek in functie van de draagkracht van de bedrijven. Ook de optie om de sectoren toelevering, handel en verwerking te laten bijdragen in het onderzoek moet eveneens verder onderzocht worden (zij het dat ze vandaag reeds in bepaalde mate bijdragen).

De provincie wil daarnaast ook haar verantwoordelijkheid opnemen en vraagt dat de provinciale bijdrage blijvend aanvaard kan worden als (gedeeltelijke) inbreng van de sector. Dit is reeds het geval tot 2008, maar zeker voor een aantal sectoren zal dit nodig blijven (bv. kleine sectoren zoals de biologische sector).

Thema 'Rationeel beheer'

1 Sectorale lozingsvoorwaarden

Momenteel zijn er geen sectorale lozingsvoorwaarden opgenomen in de Vlaremreglementering voor wat betreft het lozen van bedrijfsafvalwater afkomstig van land- en tuinbouwbedrijven. Via een klasse 2-vergunningsprocedure kan de land- en tuinbouwer een afwijking van de basismilieukwaliteitsnorm aanvragen om zo een soepelere lozingsvoorwaarde te bekomen. Maar de afwijking die kan worden gevraagd verschilt van provincie tot provincie. Bovendien kan de landbouwer geen garantie geboden worden dat de in de vergunning vooropgestelde lozingsvoorwaarden ook door de vergunningverlenende overheid zullen gevolgd worden. Daarnaast is het doorlopen van een klasse 2-vergunningsprocedure voor het lozen van bedrijfsafvalwater na een zuivering voor de landbouwer vaak te omslachtig.

Het lijkt dan ook aangewezen om:

- ▣ sectorale lozingsvoorwaarden voor het lozen van bedrijfsafvalwater afkomstig van land- en tuinbouwbedrijven op te nemen in de Vlarem-reglementering; de aanbevelingen zoals vermeld in de BBT-studie Veeteelt zijn hiervoor richtinggevend;
- ▣ de vergunningsprocedure voor het lozen van bedrijfsafvalwater afkomstig van land- en tuinbouwbedrijven te herleiden tot een meldingsplichtige activiteit (klasse 3).

2 Investerings voor rationeel waterbeheer ondersteunen via het VLIF

Rationeel waterbeheer is een universele opdracht, dus ook voor de land- en tuinbouwsector. Specifiek voor West-Vlaanderen kennen we de problematiek betreffende de winning van diep grondwater. Er is dringend nood aan alternatieven. Investerings in alternatieven voor (diep) grondwater, zoals hemelwateropvang, ontsmetting van water en hergebruik... verdienen een ondersteuning met het hoogste steunpercentage (zeker indien dergelijke investeringen ertoe kunnen bijdragen dat er minder diep grondwater wordt opgepompt). Bovendien lijkt het niet logisch dat het VLIF vandaag 40 % ondersteuning verleent aan investeringen voor het zuiveren van bedrijfsafvalwater als het geloosd wordt, terwijl hergebruik slechts een tegemoetkoming kent van 20 %. Alle inspanningen inzake een rationeel beheer van water op het land- en tuinbouwbedrijf verdienen ondersteuning in de hoogste categorie.

3 Problematiek van waterheffing bij open putten

Wordt water opgepompt uit open putten dan wordt het water als (ondiep) grondwater beschouwd. Komt ook hemelwater en oppervlaktewater in deze open putten terecht, dan wordt ook dit water ondiep grondwater en wordt het mee geregistreerd via de waterteller.

Voor wat de heffing op het grondwater betreft mag per m² verharding aangesloten op de open put 800 l hemelwater op jaarbasis afgetrokken worden.

Het schoentje wringt echter daar wanneer in regenrijke periodes in deze open putten ook oppervlaktewater gecapteerd wordt. Dit water wordt grondwater en valt dan onder de reglementering op het oppompen van grondwater (inclusief de heffingen). Door captatie van dit oppervlaktewater kan de landbouwer echter (deels) meehelpen aan het beperken van wateroverlast en is er de mogelijkheid dat het water doorsijpelt naar de grondwaterlagen i.p.v. versneld afgevoerd te worden.

Er is nood aan een duidelijk standpunt (met technische bepalingen) voor de situaties waarbij water in een open put ook als oppervlaktewater kan worden beschouwd, en wel op zulke wijze dat de ontmoedigende heffingen op het gebruik van dit water worden weggewerkt.

4 Vlaams beleid inzake diep grondwater

Er is nood aan duidelijkheid inzake het Vlaamse beleid betreffende diep grondwater. De diepe grondwatervoerende lagen in West-Vlaanderen zijn een hoogkwalitatieve waterbron. Omdat in het zuiden van de provincie West-Vlaanderen ondiep grondwater schaars is, maakt de landbouwsector frequent gebruik van diep grondwater (in het bijzonder in de veeteelt). Heel wat bedrijven zijn in belangrijke mate afhankelijk van deze diepe winningen.

In dit beleidsplan wordt het provinciale beleid ter zake toegelicht. Belangrijk is ook om het Vlaamse beleid te kennen. Hierbij zou er ook differentiatie mogelijk moeten zijn op basis van de beschikbaarheid van alternatieven.

Een ander knelpunt is de hoge kostprijs van leidingwater voor land- en tuinbouw. De industriële sector kan rekenen op een voordeeltarief.

Tenslotte vraagt de provincie erkenning voor de rol die ze opneemt in het begeleiden en informeren van de sector en het onderzoek dat ze op dit terrein voert.

5 Nood aan VLIF-steun voor machines minimale grondbewerking

Tot op vandaag voorziet de VLIF-regelgeving geen bijkomende steun voor machines voor minimale (niet-kerende) bodembewerking. Zodoende zijn tot op heden dergelijke machines gewoon subsidiabel à rato van 10 % steun, het gewone niveau voor machines. In het verleden is de vraag om machines voor niet-kerende bodembewerking en/of mulchzaai en directzaai in het kader van erosiebestrijding een verhoogde steun te verlenen nog aan de orde geweest, maar er is echter nog niet op deze vraag ingegaan. Uit de praktijk in andere regio's van het MESAM-project en uit de eigen demonstratieproeven is de niet-kerende bodembewerking een uitstekende brongerichte maatregel om bodemafspoeling te voorkomen die mits aandacht van de bedrijfsleider ook in te passen is in de gangbare bedrijfsvoering.

Het lijkt dan ook opportuun om bij de investering in machines voor niet-kerende bodembewerking een verhoogd steunpercentage (40 %) toe te kennen.

6 Beheersovereenkomsten erosie

Wanneer een landbouwer een aanvraag voor een beheersovereenkomst erosie bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) indient, dan dient de VLM deze aanvraag door AMINAL, afdeling Land te laten adviseren (ook al betreft het een aanvraag van erosiebestrijdingsmaatregelen voorgesteld in een door de administratie goedgekeurd gemeentelijk erosiebestrijdingsplan).

Een vrij omvangrijk aantal van de aangevraagde beheersovereenkomsten erosie worden (deels) negatief geadviseerd; de reden(en) waarom de aanvraag niet positief geëvalueerd werd, haalt AMINAL, afdeling Land zelden aan. Aminal Land bezoekt hiervoor niet het terrein, terwijl de medewerkers van VLM (en Proclam indien gevraagd) wel de specifieke omstandigheden ter plaatse gaan bekijken.

Er is duidelijk nood aan:

- ▣ een duidelijk standpunt (met duidelijke criteria) van de Vlaamse overheid over wanneer een beheersovereenkomst erosie wel kan en wanneer een beheersovereenkomst erosie niet kan op erosiegevoelige percelen en dit met een streven naar een maximale inzet van het instrument beheersovereenkomsten; aanvragen voor een beheersovereenkomst die overeenstemt met een maatregel beschreven in een goedgekeurd gemeentelijk erosiebestrijdingsplan zouden zonder veel administratieve rondslomp goedgekeurd moeten worden;
- ▣ een open communicatie rond het aantal aangevraagde beheersovereenkomsten erosie en het aantal afgesloten contracten met betrekking tot een beheersovereenkomst erosie; en dit niet alleen voor de Provincie West-Vlaanderen, maar ook voor de andere Vlaamse provincies.

Thema 'Innovatie, diversificatie en verbreding'

1 Alternatieve energie

Alternatieve vormen van energiewinning zijn zeker een innovatief thema in land- en tuinbouw. Financiële stimuli zijn aangewezen om dit ingang te doen vinden in de sector. De West-Vlaamse en Vlaamse land- en tuinbouw kan niet achterop blijven bij deze ontwikkelingen. Steun vanuit het VLIIF voor investeringen bij de productie van alternatieve energie lijkt aangewezen.

Bovendien is het belangrijk ervoor te ijveren dat de financiële meerwaarde van de energieproductie ten goede komt aan de land- en tuinbouwers zelf. Regelgeving mag geen negatieve implicaties hebben op (kleinschalige) initiatieven van (groepen) land- en tuinbouwers.

2 De rol van de provincie inzake landbouwverbreding

De provincie vervult een belangrijke rol in het ondersteunen en stimuleren van landbouwverbreding door land- en tuinbouwers. Na een pioniersperiode evolueert dit nu meer naar een vast item in het provinciaal land- en tuinbouwbeleid. De provincie verlangt om ook in de toekomst deze rol te kunnen blijven spelen en hierin ook bevestigd te worden. De West-Vlaamse provinciale ervaring kan een belangrijke bijdrage leveren tot het Vlaamse plattelands- en landbouwbeleid (bv. studie 'Ruimte voor verbreding – landbouwverbreding gewikt en gewogen). Op het vlak van landbouwverbreding is er nog een lange weg te gaan, zowel op het terrein als op het niveau van het beleid. De provincie wil hier haar specifieke bijdrage leveren, onder meer in de afstemming van het beleid van de provincies en de Vlaamse overheid, maar ook als partner in beleidsvoorbereidende en –uitvoerende Vlaamse werkgroepen.

3 Analyse van agrarisch natuurbeheer

Een kritische analyse van de gebruikservaringen en de kostprijs van agrarisch natuurbeheer samen met de land- en tuinbouwers dringt zich op. Dit kan leiden tot het wegwerken van eventuele knelpunten. Daarnaast kan een analyse van de kostprijs leiden tot het correct vergoeden van de landbouwer. Beide kunnen een hefboom zijn om beheersovereenkomsten nog meer ingang te doen vinden.

De vraag stelt zich ook of niet veeleer moet worden gestreefd naar (langetermijn)resultaten op gebiedsniveau of bedrijfsniveau, in plaats van op perceelsniveau.

4 Aanbevelingen coëxistentiewet

Het Europees Hof van Justitie stelt dat regio's en gemeenten niet zelf genetisch aangepaste gewassen mogen weren daar ze vindt dat er nog geen bewijs is dat gewassen en voeding riskanter zijn als ze genetisch aangepast zijn. De overheid dient daarom een regeling met voorzorgsmaatregelen uit te werken om te voorkomen dat gangbare gewassen worden vervuld door gewassen met genetisch gemodificeerde organismen. Deze maatregelen zijn noodzakelijk voor de overleving van de biologische landbouw in Vlaanderen.

Thema 'Kwaliteit'

1 Afstemming bij het invoeren van sectorgidsen

Er is nood aan afstemming betreffende de inhoud en timing bij het invoeren van diverse sectorgidsen. Veel West-Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven zijn van het gemengde type. Dit wil zeggen dat zij verschillende sectorgidsen zullen moeten volgen. Er zitten heel wat overlappingen tussen de verschillende gidsen. Afstemming tussen de sectorgidsen zal combinatiekeuringen bevorderen en de kosten en administratieve lasten voor land- en tuinbouwer reduceren.

Ook zou voor alle sectorgidsen de keuring uitgevoerd moeten kunnen worden door meerdere erkende keuringsorganismen. Dit zal ook de kosten voor de land- en tuinbouwbedrijven drukken. Het invoeren van de sectorgidsen zal hierdoor ten slotte succesvoller zijn.

Thema 'Relaties'

1 Landbouw onder randvoorwaarden

In bepaalde deelgebieden worden aan de landbouw strenge(re) randvoorwaarden opgelegd, bv. behoud van natuurwaarden, erfgoedlandschappen... In deze gebieden zou er aan landbouw een basissteun moeten worden voorzien voor het instandhouden van o.a. erfgoed- en natuurwaarden (cfr. bergboeren).

2 De rol van de landbouwer bij de realisatie van natuur

Bij de realisatie van natuur, wordt aan de Vlaamse overheid gevraagd om duidelijkheid te scheppen betreffende de rol van de landbouwer (in het bijzonder als dit in (voormalig) landbouwgebied gebeurt).

Wanneer koopt de Vlaamse overheid aan en kan de landbouwer de percelen nog gebruiken onder een gebruiksovereenkomst? En wanneer kan de landbouwer de gronden in eigendom of pacht houden waarbij hij de percelen uitbaat onder een aantal voorwaarden. De vrije keuze van de landbouwer moet gegarandeerd blijven.

De provincie kan een suggestie doen aan de Vlaamse overheid (wanneer aankopen, wanneer landbouwer inschakelen). Hierbij moeten er gebiedsgerichte visies ontwikkeld worden, want zowel natuur als landbouw zijn in de verschillende regio's zeer divers.

3 De vergoeding voor de zittende pachter/gebruiker en de eigenaar bij het verwerven van gronden voor natuur

Als landbouwgrond (al dan niet na een bestemmingswijziging) wordt verworven in het kader van natuurdoelstellingen, is een correcte vergoeding voor zowel de pachter/gebruiker als de eigenaar belangrijk. De marktprijs in de betreffende regio is niet steeds een goede referentie. Doordat er in een regio plannen rijzen om natuur te realiseren, of als dit al gedeeltelijk het geval is op het terrein, treedt er een ontwaarding op van de gronden. Als er een 'claim' op de betreffende gronden ligt voor de realisatie van natuur, is er weinig of geen interesse vanuit landbouw voor het verwerven ervan. Daardoor is de 'marktprijs' geen goede referentie.

Het probleem van een correcte vergoeding slaat niet alleen op de koopprijs aan de eigenaar, maar is ook van toepassing op de pachter/gebruiker. Vaak moet deze dan op zoek gaan naar andere gronden, wat niet evident is.

4 Een flankerend beleid

Bij de wijziging van de bestemming van gronden van een agrarische naar een andere bestemming, is er nood aan een Vlaams flankerend beleid. Het is belangrijk dat de nodige instrumenten worden ontwikkeld en dat landbouwers worden begeleid voordat landbouwgronden een andere bestemming krijgen. De nood wordt het scherpst aangevoeld bij de omzetting van landbouw naar natuur.

Een flankerend beleid kan eveneens nodig zijn voor landbouw die vandaag nog zonevreemd aanwezig is (bv. in natuurgebied, woongebied, industriegebied...).

5 Landbouwverbreding: ruimtelijke ordening en andere aspecten

Inzake toeristisch-recreatieve verbreding op de hoeve (bv. hoevetoerisme, bezoekboerderijen) doen er zich problemen voor op het vlak van het verkrijgen van de nodige stedenbouwkundige vergunningen. Duidelijkheid hieromtrent is nodig en er moeten voldoende kansen zijn tot het realiseren van deze verbredingsinitiatieven. Belangrijk is ook dat deze kansen in de eerste plaats ten goede komen aan de landbouwers teneinde de toeristisch-recreatieve verbreding maximaal te ondersteunen.

Diverse wetgevingen die bepalend zijn voor landbouwverbreding (voedsel- en brandveiligheid, Legionella, toegankelijkheid...) houden op heden te weinig rekening met de kleinschaligheid van deze ontwikkelingen en leggen, door de algemene opzet, zware verplichtingen en investeringen op. Een wetgeving die rekening houdt met die kleinschaligheid is wenselijk.

6 Beheersovereenkomsten recreatie

Bij de ontwikkeling van beheersovereenkomsten voor recreatie is een gebiedsgerichte invulling noodzakelijk. Regiospecifieke differentiatie moet mogelijk zijn. Ook moet er onderzocht worden of een enveloppenfinanciering per gebied perspectieven biedt. De provincie wenst te blijven participeren in de ontwikkeling van deze beheersovereenkomsten.

Aandachtspunt is hier dat deze ook kunnen ingezet worden bij het herwaarderen en –openen van buurtwegen en dat ook landbouwers die op hun bedrijf een educatief pad ontwikkelen hierop kunnen rekenen.

7 Regularisatie van de fytolijsten over de grenzen, ook voor de normering van residuen

Om te komen tot een gelijkwaardige gewasbescherming voor de diverse teelten is het noodzakelijk dat in ieder land van de EU dezelfde middelen aangewend kunnen worden en dit onder dezelfde toepassingsmodaliteiten, zodat er een uniforme regeling bestaat.

8 Aftandsregels in VLAREM

In VLAREM zijn er afstandsregels opgenomen (inclusief vastleggen van beschermingszones) voor de vestiging of uitbreiding van veeteeltbedrijven. Deze regels zijn op heden niet wetenschappelijk onderbouwd.

Ondertussen is er een belangrijke evolutie aan de gang inzake stallenbouw en de toepassing van drijfmest. Nieuwe stallen (voor varkens en pluimvee) worden emissiearm gebouwd en ook drijfmest wordt emissiearm uitgereden. Met deze belangrijke wijzigingen zou rekening moeten worden gehouden bij de bepaling van de afstandsregels (en beschermingszones).

9 Wildschade in land- en tuinbouw

Ieder jaar opnieuw ondervinden vele land- en tuinbouwers ernstige wild- en vogelschade aan hun gewassen. De populatie van bepaalde wildsoorten overschrijdt momenteel de draagkracht van bepaalde regio's. Om deze ongewenste bezoekers weg te houden van de percelen gebruiken de boeren en tuinders onder meer knalkanonnen. Deze of andere vormen van afweer zijn echter onvoldoende bij een te hoge populatiedruk van het wild. Er is dus nood aan een regelgeving die het mogelijk maakt de populatie binnen de afgesproken perken te houden zodat de ingezette afweermiddelen effectief blijven. Er moet ook mogelijkheid zijn tot een efficiënte bejaging of bestrijding van bepaalde soorten. Hierbij moet een gebiedsgerichte inzet van instrumenten mogelijk zijn. Anderzijds is er nood aan een financieringsinstrument voor de vergoeding van schadegevallen veroorzaakt door niet bejaagbare (wild)soorten. Hierbij is een eenvoudige maar correcte en objectieve administratieve procedure (ter vaststelling en uitbetaling van de schadebedragen) een absolute noodzaak (momenteel is er een juridische procedure die heel omslachtig is en gelinkt is aan het Minafonds).

Thema 'Communicatie'

1 Eén loket voor land- en tuinbouw

Land- en tuinbouwers komen met zeer veel verschillende administraties en openbare diensten in contact. Bovendien is het uitbaten van een land- of tuinbouwbedrijf zeer sterk gereguleerd, de administratieve verplichtingen zijn zeer talrijk. Of het nu gaat om stimulerende maatregelen of om opgelegde verplichtingen, heel vaak vormen de overvloedige administratie en het feit dat de bevoegdheden over veel verschillende administraties verspreid zijn, een pijnpunt.

Een oplossing kan geboden worden door de organisatie (door Vlaanderen) van een éénduidig aanspreekpunt of één loket voor land- en tuinbouw in de provincie. In het bestuursakkoord tussen het Vlaams, het provinciaal en het lokaal bestuursniveau (kerntakendebat) wordt gesteld:

'De dienstverlening aan de landbouw wordt vanuit het Vlaamse landbouwdepartement gedeconcentreerd georganiseerd zodat er voor de landbouwer over alle beleidsvelden heen (die op de activiteit in de landbouw betrekking hebben) slechts één loket (=aanspreekpunt) per provincie is'.

De betrokken werkgroep gaf de voorkeur aan het maximaal kanaliseren van de informatie-stroom tussen overheid en land- en tuinbouwer via dit unieke loket.

Thema 'Welzijn en veiligheid'

1 Welzijn en veiligheid in de eindtermen van het land- en tuinbouwonderwijs

Bewustwording is één van de belangrijkste instrumenten bij het werken rond welzijn en veiligheid in land- en tuinbouw. Het land- en tuinbouwonderwijs kan hierin een belangrijke partner zijn. Daarom lijkt het belangrijk dat welzijnsaspecten en aandacht voor veiligheid ook geïntegreerd worden in de eindtermen van het land- en tuinbouwonderwijs.

2 Begeleiding van landbouwers in moeilijkheden

De landbouw staat het laatste decennium voor zeer grote uitdagingen. De sector ervaart druk van verschillende fronten: economisch, ecologisch en sociaal. Dit heeft tot gevolg dat mensen en bedrijven in moeilijkheden komen. Vaak is de problematiek een combinatie van elementen: zowel bedrijfseconomische als sociale aspecten, waarbij de gezinssituatie niet kan los gezien worden van de bedrijfssituatie.

Er is nood aan een kader/systeem, die/dat een geïntegreerde aanpak van de problematiek mogelijk maakt. De provincie wenst hierin initiatief in te nemen, maar kan dit niet alleen.

Thema 'Coherente Werking'

1 Beschikbaarheid van gegevens

De provincie wenst een databank over de West-Vlaamse land- en tuinbouw aan te leggen ter ondersteuning van het provinciale beleid. Binnen de Vlaamse administraties en instanties, zoals ABKL, VLM zijn heel wat gegevens beschikbaar. In het verleden werden deze instanties bevraagd tot het verkrijgen van gegevens (vaak in het kader van projectwerking). Het antwoord was negatief.

Het blijft de vraag van de provincie om over deze gegevens te kunnen beschikken. Het zou voor de provincie dubbel werk betekenen om deze gegevens nogmaals op te vragen bij de land- en tuinbouwers, daar ze reeds verzameld zijn door de Vlaamse overheid.

2 Structuur van het POVLT

De provincie ijvert voor een dynamische en transparante structuur van het POVLT en de daaraan verbonden vzw's. De reorganisatie van het onderzoek in Vlaanderen biedt de mogelijkheid om een aantal eerste stappen in deze zin te zetten (door het fuseren van een aantal vzw's). De Vlaamse overheid zou echter het kader kunnen scheppen, opdat de provincie hier nog verder zou kunnen gaan, bv door de oprichting van een provinciebedrijf toe te laten, met behoud van de erkenningen en de daaraan gekoppelde financiële inbreng.

Thema 'Uitbatingsvormen'

1 Aangepaste en toekomstgerichte uitbatingsvormen

De nood aan aangepaste en toekomstgerichte uitbatingsvormen is in belangrijke mate terug te voeren tot de grote kapitaalsintensiteit van de sector. Elke generatiewissel op het bedrijf vergt een grote hoeveelheid kapitaal. Bovendien is er eveneens een grote kapitaalvraag vanwege de handel in productierechten.

Er is nood aan maatregelen (bv. fiscale maatregelen) om de investering van durfkapitaal in een land- of tuinbouwbedrijf aan te moedigen. De aantrekkelijkheid voor de blijvende kapitaalbreng van stille vennoten moet worden verhoogd. Ook zouden er initiatieven genomen moeten worden om familieleden te motiveren om hun aandeel in het bedrijf te behouden. Dit is ook gekoppeld aan voldoende rechtszekerheid voor de bedrijven. Er is ook nood aan een betere bescherming van private personen bij faillissement. Samenwerkingsverbanden tussen boeren bieden ook kansen. Deze structuren moeten ook kunnen rekenen op ondersteuning van het VLIF, ook als dit onder de vorm van een vzw is.

Bijlage 2 – De opmaak van een jaar- of actieprogramma

Inleiding

In het landbouwbeleidsplan worden geen concrete acties voorgesteld. Dit neemt niet weg dat er heel wat elementen aangereikt worden die tot concrete acties zullen leiden. Daarom zal er ieder jaar een jaar- of actieprogramma opgemaakt worden. Dit zal gekoppeld worden aan de begrotingsopmaak voor het komende begrotingsjaar.

De Sectie Landbouw-Visserij

De opmaak van het jaarprogramma behoort tot de opdrachten van de Sectie Landbouw-Visserij. Dit zal gebeuren in overleg met de betrokken partners. De Sectie Landbouw-Visserij, binnen de Dienst Economie, kreeg echter pas recent haar invulling. De beleidsmedewerker startte op 16 oktober 2005. Dit heeft zijn implicaties voor het jaarprogramma 2006.

Jaarprogramma 2007 en verder

De opmaak van het jaarprogramma zal telkenmale gekoppeld worden aan de begrotingsopmaak. Het jaarprogramma zal zijn neerslag krijgen in de begroting en de beleidsnota bij de begroting (en omgekeerd).

Jaarprogramma 2006

Aangezien de beleidsmedewerker pas zeer recent in dienst kwam, is het onmogelijk om op dit ogenblik vanuit de Sectie Landbouw-Visserij een jaarprogramma 2006 op te maken. Toch zijn de elementen voor het jaarprogramma in belangrijke mate terug te vinden in de beleidsnota bij de begroting.

De belangrijkste elementen voor het jaarprogramma 2006 zijn:

- onderzoek: nadruk op vernieuwing, reconversie en duurzaamheid;
biogas, energiegewassen, biodiesel, medicinale toepassingen van planten;
rassenonderzoek, waarnemings- en waarschuwingssystemen...
- continuïteit in het onderzoek inzake biologische landbouw;
- uitbouw van het centrum te Beitem:
 - infrastructuurwerken:
 - renovatie hoofdgebouw (gegund in 2005);
 - loods PCBT: eerste fase;
 - eindafwerking van de loods POVLT en de biogasinstallatie;

- informatica:
 - volledige implementatie van het LIMS (Labo Informatiesysteem) in het labo;
 - finaliseren van het masterplan informatica voor het POVLT en start van de uitvoering ervan;

- | voorlichting en PR:
 - toenemend belang van de elektronische berichtgeving en de introductie van e-learning;
 - uitwerken van een activiteitenprogramma naar aanleiding van het vijftigjarige bestaan van het POVLT, met een officieel gedeelte, diverse wetenschappelijke en maatschappelijke activiteiten, ook diverse publicaties mogen verwacht worden.

- | oprichting van het Kenniscentrum Water met onder andere:
 - onderzoek en voorlichting inzake de problematiek van diep grondwater;
 - onderzoek en voorlichting inzake andere aspecten water;
 - organisatie overleg;
 - opstarten van specifieke projecten;

- | aanleg van waterspaarbekkens voor land- en tuinbouw op de Babilliebeek en de Kemmelbeek;

- | landbouwverbreding: de werking voortzetten; specifieke items voor 2006 zijn: groene zorg, oprichting van een West-Vlaams netwerk voor hoeveproducten, kwaliteitsverbetering, bekendmaking;

- | milieuzorg in de landbouw met specifieke aandacht voor:
 - eerstelijnsadvies aan land- en tuinbouwers;
 - ganzenschade aan de Oostkust;
 - ondersteuning van vzw 't Boerenlandschap;
 - integratie van bedrijven in het landschap;

- | continueren van de werking van PROCLAM vzw, met specifieke aandacht voor:
 - platform voor de dialoog landbouw – milieu;
 - agrarisch natuurbeheer
 - erosiebestrijding

- | landbouweducatie
 - voortzetten en uitbreiden van de werking met de jeugd- en kinderboerderijen;
 - uitwerken van de samenwerking met regionale ankerpunten;
 - uitbouw van WAVI vzw als centrum voor landbouweducatiek;

- | cofinanciering van Europese projecten vanuit de landbouwbegroting, met onder andere: 'Haalbaarheidsonderzoek naar een duurzaam glastuinbouwterrein in de Westhoek';

- | opstarten van het overleg om tot een geïntegreerde aanpak van landbouwers in moeilijkheden te komen.

Bijlage 3 – Lijst met gebruikte afkortingen

ABKL: Administratie Beheer en Kwaliteit Landbouwproductie
ALT: Administratie Land-en Tuinbouw.
AROHM: Administratie Ruimtelijke Ordening, Huisvesting en Monumenten en Landschappen
BSO: Beroeps Secundair Onderwijs
CKC: Centrum voor Kwaliteitscontrole vzw
CLE: Centrum voor Landbouweconomie
CLO: Centrum voor Landbouwkundig onderzoek
DGW: Diep Grondwater
DOV: Databank Ondergrond Vlaanderen
DRuM: Dienst Ruimtelijke Planning en Mobiliteit
EEG: Dienst Economie, Externe relaties en Gebiedsgerichte werking
EU: Europese Unie
EWBL: Departement Economie, Werkgelegenheid, Binnenlandse aangelegenheden en Landbouw
FAVV: Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (het Voedselagentschap)
FOD: Federatie Overheidsdienst
GEBP: Gemeentelijk Erosiebestrijdingsplan
GEP: Goede Experimentele Praktijk
GIS: Geografische Informatie Systemen
GLB: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GOM: Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij
INGRO cv: Telersvereniging Industriegroenten coöperatieve vennootschap
KATHO: Katholieke Hogeschool Zuid-West-Vlaanderen - Associatie KULeuven
LCA: Landbouwcentrum Aardappelteelt
LCG: Landbouwcentrum Granen Vlaanderen vzw
LIMS: Labo Informatica Systeem
LTI: Land- en Tuinbouwinstituut
MCC: Interprovinciaal Melkcontrolecentrum Vlaanderen vzw
MESAM: Interreg III-project "Maatregelen tegen Erosie en Sensibilisatie van Agrariërs ter bescherming van het Milieu"
MINAWA: Dienst Milieu-, Natuur-, Waterbeleid
MTR: Mid Term Review
PCA: Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappelteelt vzw
PCBT: Interprovinciaal Proefcentrum voor de Biologische Teelt vzw
POM: Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij
POVLT: Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor Land-en Tuinbouw
PROCLAM: Provinciaal Centrum voor Landbouw en Milieu vzw
PROCORO: Provinciale Commissie voor Ruimtelijke Ordening
PRS: Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan
PTI: Provinciaal Technisch Instituut
REO-Verling: Coöperatieve Verling Roeselare CVBA
RESOC: Regionaal Sociaal-Economisch Overlegcomité

STEDULA: Steunpunt Duurzame Landbouw
SWOT-analyse: sterkte-zwakteanalyse
TSO: Technisch Secundair Onderwijs
VABI: Vrij Agro- en Biotechnisch Instituut
VAK: voltijdse arbeidskracht
VCM: Vlaams Coördinatiecentrum voor Mestverwerking vzw
VILT: Vlaams Informatiecentrum over Land- en Tuinbouw vzw
VLAO: Vlaams Agentschap Ondernemen
VLIF: Vlaams Investeringsfonds
VLM: Vlaamse Landmaatschappij
VLTl: Vrij Land- en Tuinbouwinstituut
VMM: Vlaamse Milieumaatschappij
VRIND: Vlaamse Regionale Indicatoren
VVP: Vereniging van de Vlaamse Provincies vzw
WAVI: West-Vlaams Agrarisch Vormingsinstituut vzw
WPA: West-Vlaams Proefcentrum voor de Akkerbouw vzw
WPIG: West-Vlaamse Proeftuin voor Industriële groenten vzw

C O L O F O N

Opdrachtgever

De Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen

Paul Breyne, gouverneur

Jan Durnez, Patrick Van Gheluwe, Gabriël Kindt, Dirk De fauw, Gunther Pertry, Marleen

Titeca-Decraene, gedeputeerden

Hilaire Ost, provinciegriffier

Redactie en coördinatie

Redactieteam: André Calus, Tine Degloire, Lieven Louwagie, Johan Mahieu (en Kristof Verhoest)

Eindredactie en coördinatie: Lieven Louwagie

In samenwerking met de verslaggevers van de (sub)werkgroepen, diverse medewerkers en de leescommissie

Verantwoordelijke uitgever

Hilaire Ost, Provinciegriffier

Koning Leopold III-laan 41

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 40 31 11

Realisatie

Grafische Dienst – Provincie West-Vlaanderen

Depotnummer

????????????

Informatie en contactadres

Veroniek Denys

Dienst Economie, Sectie Landbouw en Visserij

Koning Leopold III-laan 41

8200 Sint-Andries (Brugge)

T 050 40 31 11

E landbouwenvisserij@west-vlaanderen.be

W www.west-vlaanderen.be/landbouwbeleidsplan